

6

ARCHI-
DIOECESIS
COLONIEN-
SIS
DESCRIP-
TIO
HISTORICA

iorum Historici
fusculi oblatio-
tione custodi,
o clientulo tuo
Proavorum ex-
onis adde, meq;
a prosequere,
gabo, quatenus
huius Tui ma-
mento ira se-
n, quam petes
am adeas, nisi
o S. Iacobi

mula ferret
i:
ui? Audi
que Fides
man,
m;
volat.

ARCHI-

an
T
no
fa
ac
co
pa
D
T
xi
vo
m
—
D
C
C
T

A R C H I
D I E C E S I S
C O L O N I E N S I S
D E S C R I P T I O
H I S T O R I C A

ARCHIDI
COLON
PA
R H E N

A Topographiam hanc
Prisca Coloniae
Et sacrum Physica tractat
Pandere sed, subest sic me
Archidiceson, cuius
Vbius, & vicium Rhena
Inq. duas vno distinguit
Qua pars est supra
A rpa, (se) famosam ex
Appellatum, iuxta La
Luna, nativa qua sul
Mentiu aeryi, clivisq
Surgu, & humanos inge
Marmora, Trans Fluvios

ARCHIDIOECESIS
COLONIENSIS
P A R S
R H E N A N A,

A Iove principium sumens, Patriota, laboro
Prisca Colonorū monumēta, statumq³, situmq³,
Et sacrum Vbiaca tractum Regionis ab imā
Pandere sede, jubet sic mens Dio ebria Phæbo.
Archidiœcesin, cuius fuit incola quondam
Vbius, & circum Rhenanus cingit Horizon,
Inq³, duas bino distinguitur ordine partes:

Quæ pars est supra, rauci stridente Mosella
A ripa, sese famosam extendit ad Urbem
Agrippinatum, juxta Lunaria Rheni
Littora, nativas quæ suscipit Estia cunas,
Montibus aërijs, clivisq³, extantibus altam
Surgit, & humanos ingentia voluit in usus
Marmora, Trans Fluvios Rhenumq³, Aramq³, rubello

Et

ARCHIDIOECESIS COLON.

Et vino albo ditat recreatq; Colonos.

Ast ubi silvestri protuberat Eistia saxu,
Diversas prater Sylvas, & Lustra ferarum,
Ferri etiam Varias, chalybisq; auriq; fodinas
Nutrit, cum Fluvio Rheni Nersamq; Nacumq;
Stridentemq; Aram, spumantē exhaurit & Erffiam.

Iam que pars infra est, plenis pinguisima campis
Frumenta educit, solāq; capefcit agrorum
Fertilitate sibi magnarum Encomia Laudum.
Tota Diocesis denas complectitur octo
Urbes; hinc quatuor sexagintaq; Profani
Et sacri existunt Dominatus, insuper isthoc
Viginti in Gremio Satrapatus continet, inter
Singula qua, claras prater villasq; domosq;
Centum Nobilium quadragintaq; coruscant
Sedes, & celsis illustres turribus arces.

Cis Rhenum indigetes sacra Regionis, us extat,
Antiqui dixere Vbios, quēis cœlicus ille
Cum Iulius, Eistis, Angrivariisq;, aliisq;
Gentibus adjunctis, Montesq; habitantibus olim
Cœlica divini primus mysteria Verbi
Tradidit aethereo Maternus Episcopus ore,
Imbutisq; fide sacram Baptismatis undam
Contulit, atq; prior ter dignam Prasule sedem
Agrippinensi (a) demum fundavit in vrbe;
Papa Zacharias (b) Caroli qui tempore quondam
Martelli vixit, dum Mytram Agilolphus haberet,
Archi;

[a] An. 96. [b] An. 748.

DESCR

Archiepiscopus
In Cathedra
Gregorius Quintus
Exstitit Imperio
Rottenburgensis Comes
Electorem Cathedra
Pope Novus Leo Papa
Dagoburgus Comes
Metropolitani
Pontificali potestatem
Electorem, Hermannus
Tempore, perpetua
Italia, ac Titulo Archiepiscopi
Pileoli Rabi
Sancti Iohannis Portu

[c] An. 1000 [d] 10

WEST

W
Possedit quondam
Germanus, verum cum
Mortuus erat, hanc
Principis Regno Frede
Imperialis tunc Can

DESCRIPTIO.

Archi-Patris summum nomen conjunxit, & inde
 In Cathedra primus fuit Archi-Episcopus ille,
 Gregorius Quintus, (c) quando Otto Tertius alto
 Exiit Imperio Augustus, divusq; Heribertus
 Rottenburgensis Comes Archi-Episcopus esset,
 Electoratus Cathedram insignivit honore,
 Post Nonus Leo Papa, (d) prius pranomine Bruno
 Dagsburgus Comes, antiquo qui Presbyter evo
 Metropolitanus, Tullensis Episcopus, exin
 Pontificale pedum gestando Favoribus auxie
 Electoratum, Hermanni de stirpe Palati
 Tempore, perpetuo quod Princeps Imperialis,
 Italia, ac Titulo Archi-Cancellarius esset,
 Pileoli Rubri frueretur iure Dynasta,
 Sancti Ioannis Portam nempè ante Latinam.

[c] An. 1000. [d] 1049.

VVESTPHALIA.

VVestphaliam, à Niveo quæ vox est dicta
 Caballo,
 Possedit quondam Henricus Leo Nomine, Princeps
 Germanus, verè cum lese, Criminis alti,
 Majestatis erat, banni Reus atq; Rebells
 Proscriptus Regno Frederico à Cesare, Sacri
 Imperij charus tum Cancellarius, idem

Prin:eps

ARCHIDIOECESIS COLON.

Princeps Elector, dictus Philippus ab Heinsberg,
 Pro certa summâ, tractando exindè Ducatum
 Westphalia, Angariaq, simul sibi quasit, atq,
 Desuper accepit firmam de Cesare Bullam,
 Ex hoc dotata est Vbiorum Ecclesia Princeps
 Fundatore Novo, binis Regionibus hisce:
 Archidioecesi hinc firmo sunt fœdere nexi
 Hi Patria tractus memorati (a) Principis ayo,
 Id quod ad illius monstrant Epitaphia Versus:
 Accipe collatum tibi per me, Petre, ducatum,
 Què quinquaginta Marcarum millibus emi.
 [a] 1180.

ANGARIA.

Gentes Angarij, Augusto regnante, Visurgim
 Inter & Amisiam fixos habuère Penates,
 Lippia quâ nunc est, & Ravensperga, sed acri
 In loca, Boructera habuit quæ Natio, pridem
 Grassati mox, scit Lippia, Raurica novit
 Silva Nemusq, suis post asscripsere trophæis,
 Hujus erant Populi genuina insignia, & illis
 Gaudet adhuc, hodie magnus quæ cetera præter
 Dux gerit Angaria: Foliorum, germina Nympha,
 Nempè Trias, putridis quæ producuntur ab undis,
 Et suprâ in cordis formam se sponiè figurant.

ARNS-

DEIC

ARNSB

H Or in Corcisa, r
 tradant,
 Isopog Angaria sicut q
 Arnberga, cui juncta
 Electoralis Reipensia ror
 Ad Ruram, antequam duc
 Elroppe Moschadem gelu
 Montibus atq, infra Rur
 Labitur in Rhenam.

Arnbergh

(Clivica de stirpe dom
 Viveret in sterili thalamo
 Bini etiam canos ruga
 Vidissent pariter) Com
 Sensum Nubilum coque
 In votum tractis, Cuno
 Ecclesiæ, Vbia Recleri
 Auri præmissis, cum can
 Cellis, Pagis, Dittor
 Involat viras, vru
 Omnia. Nec nullis pag
 Præq, agrippa, Com

[a] An. 1180. 17. Aug.

ARNSBERGA.

Hoc in Circuitu, veterum quod grammata tradunt,

In pago Angaria situs est Comitatus, & audis
 Arensberga, cui juncta Vrbs & montis in alto
 Electoralis Residentia vertice Castrum,
 Ad Ruram, antiquis alias qui dictus Erygnis,
 Et propè Meschedam gelidis altisq; susurrat
 Montibus, atq; infrà Rurordam gurgite fracto
 Labitur in Rhenum. Comes hunc Godefridus ab
 Arnsbergh

(Cliviaca de stirpe domus, dùm Conjugis Anna
 Viveret in sterili thalamo, Patrii ultimus Hares,
 Bini etiam canos rugis subeuntibus annos
 Vidissent pariter) Comitatum mentis in unum
 Sensum Nobilibus coeuntibus, Urbibus unum
 In votum tractis, Cunoni Praesulis amplo
 Ecclesiq; Vbia Reçtori (a) stante refusi
 Auri promisso, cum cunctis urbibus, altis
 Castellis, Pagis, Ditionibus, insuper omni
 Iure dedit vivus, vivusq; hac contulit uni
 Omnia. Nec multò post rapto funere (b) summus
 Praesul Agrippina, Comitiva insignia dicta

Ducer

[a] An, 1368. 25. Aug. (b) 1371.

ARCHIDIOECESIS COLON.

Ducere contendit, rostratam nempè volucrem
 Divisamve Aquilam, cujus de nomine nomen
 Adlersberga gerens Aquila quasi monte notatur.
 Hi trans-rhenani tractus & VVestphala rura
 Eductis florent clivis, venatibus, undis,
 Piscinis, varisq; feris, & aluminis usq;
 Et plumbi pollens ferrig, salisq; fodinis.

STRUCTURA
 ECCLESIE CATHEDRALIS
 COLONIENSIS.

CLarus, ab Hochstadio Conradus Episcopus,
 Heros
 Argenti multi, multi Possessor & auri
 Admirandi Operis Fanum, Turrimq; bisulcam
 Metropolitanam nil parcens sumptibus Aedem,
 Octavum mundi Miraclum orditur ab imo
 In Babylonicam fundamine ducere molem,
 Cujus adhuc nemo vidit, nec fortè videbit
 Finem, ni Magni quis Mæcenatis obire
 Munus amet quondam, Fabricaq; coronida nectat.
 Iamq; loci in justum tracto curvamine gyrum,
 Et posito utrimvis prospectu, Magnus in Vrbe
 Archipator primum, Clero populoq; frequentis
 Solemni applausu lapidem spectante, profestâ

Virginis

a
T
n
f
a
c
P
L
T
x
v
r

(
C
C
T

DESCRI
 Virgini in Calce
 Sicut alius hodie porte
 Quæ Rectorem sacri
 Inscriptum mentis
 Invenitq; dei præfatus
 Orator, facimus
 Sic fructus a comarum
 Grandis ut vales, molis
 Europæ nullquam fuerit
 Ad firmam Artiphiam
 Principium major
 nam
 Cernit ut hic infra,
 Continet ad libram
 Viginti quatuor, p
 Pendo lucens a tunc
 Quinque & plaus
 centum
 Centusset, & viginti
 O sermo mundi
 FANUM Augustum,
 ria,
 Ara admiranda Sal
 Hac in structura
 (Primo apostolico
 Miltorum iuxta pro
 In Prælatorum mon

(4) An. 1457. (2)

DESCRIPCIÓN

10

Virginis in Cælos assumpta luce locabat,
 Sicut adhuc hodie porta in fornice videmus,
 Quà Rectoratus sacri pendere Bacillos
 Inscriptum monstrat carmen, quacunq; stupendis
 Innumerisq; dies præsens Altaria donis
 Ornabat, summos imosque offerre movebat,
 Sic structura omnem producebatur in horam,
 Grandior ut moles, moles pretiosior omnis
 Europâ nusquam fuerit reperirer, ipsum
 Ad finem Artificum manibus si ducta fuisset:

Principium major sumpsit Campana sub An-
 num

Cernis ut hic infra, (a) sed postea (b) fusa recenter,
 Continet ad libram bis centum pondia centum,
 Viginti quatuor, præter Crepitaculum, & hoc bis
 Pondo ducenta tenet; superat gravitate Falerni
 Quinque & plaustra decem: verùm semel altera
 centum

Centusses, & viginti sub mole recenset.

O serum mundi Miraculum! nobile Fanum!

Fanum Augustum, ingens, centum sublime colum-
 nis,

Ara admirando Salomonis & æmula Templo!

Hac in structura, sub Principe Principis AEdæ
 (Primus Apostolico qui fulget in ordine) Petri
 Multorum juxta procerum, Comitumq; Ducumq;
 Et Prælatorum monumenta è Marmore & AERE;

Ru-

[a] An. 1437, (b) An. 1447.

ARCHIDIOECESIS COLON.

a
 T
 n
 f
 a
 c
 p
 L
 T
 x
 v
 n
 —
 C
 C
 T
 Rugravius sacro ritu de Dasselē, Archi-
 Praesul Reinoldus, Friderici Caesaris olim
 Primi supremus cūm Cancellarius esset,
 Insigni, ut dictum, cultu, Reverentia, Honore
 Asservanda dedit Sanctorum Corpora Regum,
 Constantinopolim quae primūm maxima summi
 Sancta Helena Imperij Regina, Eustorgius inde
 Post Mediolanum Antistes devexit in Urbem.

Hinc Barbarossā Friderico à Caesare Primo,
 Obsidione gravi dūm quassaretur & armis
 Urbis Mediolanum, Thesaurum hunc, transtulit
 Archi-

Praesul Agrippinas Vbiam Reinaldus ad Urbem,
 Quā nunc perspicuo cancellis clausa sacello, in
 Aede Cathedrali sanctē asservata coluntur
 Incorrupta; hodie devoto cordis & oris
 Affectu, longē peregrina à plebe quotannis
 Visuntur (taceo magnos Heroas) ab ipsis
 Praesertim Vngariae Populis, qui quolibet Anno
 Septeno, ingenti numero hanc ducuntur ad Urbem
 Agrippinatum, visuri supplice tantas
 Pectore Reliquias, quas exprimit hocce Poēma.

CORPORA SANCTORUM LOCULUS TENET
 ISTE MAGORUM.

Hi sunt, Eois feri de partibus orbis
 Qui peregrē in Bethlem felici fidere ducti,
 Et procumbentes curvato poplite Christum
 Numen adorarunt, ulsiq; ardenser apertis

Thesauris,

DISC

Thesauris, cū denariis
 Aurum, qui magis
 REGIM,

MYRRHAM, qui mor
 detur, CHR
 Quo demum
 TRIS,

Hoste qui attente
 Exclamat: quanta
 Vos Alerogene: quā
 Usq; del impens, STELL

Bethlem; sidere Lar
 Regem, in Praesepi
 Infante, in Mortal
 Poplite adorarunt

Quare Divorum
 Mystica de sacro Th
 Obvult usq; DEO,

Viseretur Cordis pro
 Digna DEO, usq; T
 re fuisse
 Iustitia SOLEM non
 Et CHRISTUM,

clausum,
 Et facit ad faciem ce
 In Regem REGIS re

DESCRIPTIO. 11

Theſauris, olli donaria terna tulerunt,
AURUM, quo magnum (ſic fert Sacra Pagina)
REGEM,

MYRRHAM, qua mortalem HOMINEM, THUS
 deniq³, CHRISTUM
 Quo demonſtrabant, VERBUM inſcrutabile PA-
 TRIS.

Hoc è quis attonito non pectore & ore ſtupescens,
 Exclamet! quo tanta Fides ſpiramine robis,
 Vos Alienigena: quantam non Hopes in omni
 Iſrâel invenio. STELLA præeunte petitos
 Bethlemi ſubiêre Lares, Regumq³ ſupremum
 Regem, in Præſepi folio, Sapientiam in ipſo
 Infante, in Mortali Homine, Immortale ſapino
 Poplite adorarunt Numenq³, Deumq³ Triunum.

Quare Divorum ſicut Trias iſta Magorum
 Myſtica de ſacris Theſauris Munera CHRISTO
 Obtulit uſq³ DEO, ſic nos dumtaxat ab imis
 Viſceribus Cordis promamus Dona Perenni
 Digna DEO, utq³ Ducem STELLAM hi, ſic ſide-
 re fauſto

Iuſtitia SOLEM nos ultrò & ſpontè ſequamur,
 Et CHRISTUM, obſcuro quem nunc anigmate
 clauſum,

De facie ad faciem cernamus, & uſq³ ſupremi
 In Regum REGIS regno ſine ſine fruamur,

STATVS

STATVS GENERALIS.

Primus in Vbiaca STATVS est (ut ritè probatur)

Archidicepsi multùm venerabile summa
AEdis Cappitulum, Metropoleosq; Cathedra.

Persona illustres, Proceres, Comitesq; Ducesq; &

Hinc quoties dicta Princeps Elector, & Archi-

Antistes Patria, Titulis pro quolibet aptis,

Subjectos ad sucta Status conscribere iura

Instituit, gravium quod magna negotia rerum,

Momenti q; gravis, Charitativi q; tenorem

Subsidij proponat, iis per Scripta Statutum

Declarare Diem solet (at praecunte supremi

Collegij scitu, consensu, animi q; benignis)

Ad comparandum BONNAE; Residentia, sive

Principis Aulae Sedes qua floret in Vrbe;

Tunc illic adsunt Proceres de more vocati,

Aut quibus intrandi Comititia talia ius est,

Scilicet in primis Metropolitanus in illo

Per Delegatos confessa cernitur Ordo,

Nempè per illustres binos unumq; simulq;

Vnum Presbyterum, queis Secretarius adsit,

Syndicus

a
T
n
f
a
c
P
I
T
x
v
II

(
C
C
T

STATUS G
Synodus ante alios, & p
in Status, & Fundi D
Mandati hoc Com
Archidiceps hinc est, C
Illustres, domus, D
Hereditas, de quib
Cum Delegatis & Sy
dij, Statum forma
ORDO.
Nunc ad Nobilitate
ORDINIS, in man
Quartum fulgent,
Archidiceps, fide
Stemmata magis
Expensis an am
Tertium vnde Statu
Demij, civiles p
Vrbe Magistratus
At minimum e qu
Synodus est iuncta
Iam praedicta
Collegium Ceter
Nobilitas, Frie
Iudicij sensu, sed
Consilium appetit
Diversim sibi cer
Consultandi anlas
Propositi super m

12
STATUS GENERALIS

Syndicus ante alios, & sic Primarius inde
Fit Status, & Fundi Domini de jure coluntur.

Mundani hinc COMITES, Vbiâ Possessio quorum
Archidiœcesi nixa est, & continet Arces
Illustresq; domos, Ditiones, Pradia, Fundi
Heredes justî, de quib; duo tresvè, aliorum
Cum Designatis & Syndico in ordine surgunt,
Atq; Statum formant, COMITUM qui dicitur
ORDO.

Nunc ad Nobilium Titulos transitur, Equestris
ORDINIS, in numero Plurali, quotquot Avorum
Quartiriis fulgent, Ceris, & sedibus intrâ
Archidiœcesin, sedecimq; Insignia, Patrum
Stemmata majorum, citrà discrimen, & omnem
Excipiendi ansam, norunt sine fraude probare,
Tertius vndè Status, dùm præsto est Syndicus, exit.

Deniq; civiles subeunt è qualibet Aulam
Urbe Magistratus, binas de munere Consul
Ad minimum è quocunq; loco, quib; scriba suisq;
Syndicus est junctus, Quartusq; hinc nascitur Ordo.

Iam prædictorum Statuum Quaternio (Summus,
Collegium Cathedralè, Status, Comitèsq; profanis,
Nobilitas, Urbesq; dein) deliberat alto
Iudicij sensu, sed Particulare cuius
Consilium appetitur pro RE Patriæq; favore.

Divisim sibi certa tenent conclavia, certas
Consultandi aulas, Electoralis at hausta
Propositi ut primum mens est, meditatq; verè

Maturè

STATUS GENERALIS.

Matura sensus sub lance Relatio, Corre-
Latioq; impleta est, Conclufi examine voti,
Respondetur adhuc, conjunctim protinus adfunt;
Iura colunt Patrie, libertatemq; tuentur,
Confilia & demum post multa, Gravamina multa
Propofita, vnanimi dum conuenere relatu,
Mutuaq; utrimvis geminis satisfactio votis
Concordat, rata Res, & falua, & firma: Statoq;
Tempore, Conclufum, plenum fortitur ab omni
Mox parte Effectum, jam quo satisfactio in Actum
Ducatur, Concefsum etiam foivatur, ut ufus,
Quilibet Ordo fuam Taxam, Simplumq; Statutum,
Quo Quantum fcit quifq; fuum, de more vetufto
Ad Patrie Statuum Caffam, dextramq; reponit
Vsq; Receptoris Generalis, qui Rationes
De fuper, & Reliquam de Quotis rite Receptis
Expofitisq; fuâ ftatione & tempore preftat,
Appellabatur, Patria qui fubditus, olim
Liber Peterlingh, omni quod nempe Tributo
Liber & exemptus ftiterit, Status obtinet inde
Omni in Conuentu Scriptum de Principe, quod fint
Debita nulla, puta, qua fint concefia: fed efle
Subfidium purum charuativumq; volendi
Epuro affectu, quo nil præjudicat alter.

Duntaxat Sermone Status perquirere Verbum,
Quifq; Status firmum fubjecta in Corpora habetur
Imperium; ftabilis Status eft Ars recta regendi,
Notitia eft rerum, Regimen queis ftare videtur

Tum

STATUS GENERALIS. 13

Tum Conservando, tumq; amplificando, regendi
Ars præsupponit Regnum cum Principe, tanquam
Artificem hunc, illud quasi Materiale Talentum;

Non etenim dici pollet Regnumvè Statusvè,
Is nisi jam pridem sit confirmatus & auctus,
Quo complectuntur sub nomine commoda quavis
Imperij, utilitas Patria, Tutela Bonorum.

Verùm Religio, qua stat Fundamen in omni
Imperio, Charoq; Deo facit esse Regentes,
Vix laudanda sat est: Fernandi Principis antehac
Electoris erat genuinum Symbolum: AVITA
Nempè FIDEM; cujus nunc MAXIMUS AMILIANUS
HENRICUS PIETATE pari, SAPIENTIA,
AVITUS

ÆMULUS existit, propagaturus AVITAM
Vsq; FIDEM; & veluti Romana Catholica, vera
Religio, in Patria hac, quamvis tentata frequentis
Heresi, in hunc tamen usq; diem sic floruit, omnis
Ut nixa illius fuerit Respublica fulcro,
Sic quasi cunctarum, subiectis imperat ipsa
Religio Mater virtutum, signa timoris
Exhibet & solidam summo in discrimine spem dat,
Inculcat Pacis studium, male conscia stringit
Pectora, & à nocuis consultis terras amicos.

Hac summam ad felix regimen vim prabet &
arma

Religio, & verum Ducis Emmanuelis habetur
Effatum, cujus sub jure Sabaudia quondam;

FLORET

STATUS GENERALIS.

FLORET UBI PIETAS, hic Obsequiumq₃ Fidesq₃

Pura viget, cuius pia conservatio nobis,
Est optanda hodie, & Patria cum pace precanda.

Hac demum est aer Vbiorum in parte salubris,
Ad producendos cellus aptissima fructus,

Pars montosa supra est, infrà pars plana: priorq₃

Vinetis vinog₃ tumet sacunda, bonag₃

Posterior stat messe gravis frumenta q₃ profert

Centupla, Poma, Nuces, Cerasa, ac Pyra, Mespila,
Pruna,

Istiusq₃ modiquam plurima: mitior aura,

Frigora subsidunt, hinc Baccho vinea turget,

Multa ad Materiam quamcunq₃ expullulat Arbos,

Quercus, Acer, Robur, Siler, Ilex, Fraxinus,
Ornus,

Populus, atq₃ alia his multa inveniuntur in oris

Procera, crassa q₃ satum, Tectisq₃ struendis

Servandisq₃ focus habiles, in quemlibet usum.

Hunc Tractum perpulchra rigant Vada, Flumina,
Rhenus

Scilicet Europa Fluviorum maximus, Arha,

Erstiaq₃ cum Netta, Eiffliacis, qua nata sub antrū

Descendunt, & se Rheno hinc atq₃ indè subaddunt,

Nersia verdè Mosam, Iulia quae prodit ab Oris,

Intrat, at hisce suo de Rivis tempore plura.

GENERALI.
AS, hic Obsequium
servatio nobis,
Patria cum pace precant,
viorum in parte salubri,
sima fructus,
infra pari plane priora
sunda, bonag
ru frumenta, profert
s, Cera, ac Pyra, Meli
ma: mitor aure,
Baccho vinea turget,
concuo expululat atrin
Silar, Uex, Evasin
na invenitur in vi
ctisq, fruendis
in quemlibet usum.
rigant Fada, Flamin
maximus, Arba
cui, que nata sub anti
venc atq, inl' siallunt
he qua prout ab Ori,
tempore plura.

SERIES

SERIES EPISCOPO-
rum, Archiepiscoporum,
Electorum, Archicancellariorum,
S. R. I. Principum.

EPISCOPI.

1. **P**rimus Agrippinae, Tugros, Trevirosq, sacratu,
Discipulus Petri Pastor Maternus adivit.
2. 3. (Ambigui bini; quorum neq, nomina constant)
4. 5. Sanctus Aquilinus; Maternus ab inde Secundus,
6. (Hic intervallum rursus per scepra Tyranni)
7. Euphrates captus tenebroso schismate Arq,
8. Bourdigalus Divus Severinus in Aede secutus.
9. Tunger Evergisilus post Martyr Episcopus: ex in
10. 11. Solinus: mitra capit ac Simonens honores,
12. Inde Carentinus Templorum structor, & Ara:
13. Sanctus Ebergisilus pietate insignis & astris,
14. Remedius, medium cui non succrevit in orbe;
15. Ast divus Cunibertus oyans Austrasius intrat,
16. Bocaldus vixit Mahometis tempora secta,
17. 18. 19. Steffanus, atq, Adelyrinus, Cuisoq,
decori,
20. 21 Post Anno primus, Pharamudus & ultim' ille;
A centum, septingentos rexere per annos:
Brasul & Antistes, Pastorq, & Episcopus omnis.

ARCHI-

ARCHIEPISCOPI.

- H**ic sanctus Frisiorū Agilolphus Apostolus unus,
 Archipatris meruit nomen, pietate celebris;
 2. Mox Raginfredus mytra decoratus honore est:
 3. Istunc Hildegarus sequitur Divusq; piusq;
 4. Tum Bertholinus meritis, divesq; Ricolphus;
 6. Hildboldus Sanctus Carolina gratus in Aula,
 7. Hadbaldus Synodi jam dudum Assessor Aquensis,
 (Hic rursus Sedes vacat inter bella Danorum)
 8. Guntherus sensit Nicolai anathemata Primi,
 9. A morte illius surgit Wilibertus in altum.
 10. Hūc Pius Hermannus subit illo nomine primus,
 11. 12. Wichfridusq; dein; Bruno & de Saxone
 Primus,
 13. 14. Volmarus, structorq; Gero Gladbachus ab illo,
 15. Vvarinum Monachum Martini consecrat Ordo,
 16. Praesul Evergerus Mitra lus obrinet amplum,
 Summi hi Praelati ter summo in honore fuere,
 Quilibet Archipatris Titulo insignitus, obivis
 Munia grata DEO, pro se, populiq; salute.

ELECTO;

ELECT. A

ELECT

1. V. Balthare? P
 Imperij Deu
 2. Obinet, & Divu
 Alia Apostolica Rep

ARCHIC

1. Primus in Ital
 Nobili Her
 2. Succedit regno
 3. 4. Hildolphus, S
 5. Hermannus Pa
 6. Hoc sequitur, P
 7. Bruno altenu
 8. Hugo erat in pa
 9. 10. Bini dno
 11. Altemarus na
 12. Reinoldus su
 13. Sturpeffconib
 14. In altenu
 15. Succedit Patro
 16. Jam Bruno qu
 17. Pp] Theodor

a
T
n
f
a
c
P
I
T
x
v
11
-
(
C
C
C
Z

ELECTORES.

1. **V**is Electores? Primas Heribertus habenas
Imperij Divus, Divitensis Conditor Ara
2. Obtinet, & Divus Pelegrinus Iura secundus,
AEdus Apostolica Reparatur, eaq; sepultus.

ARCHICANCELLARIJ.

1. **P**rimus in Italiâ Archicancellarius, Alter
Nobilis Hermannus fuit hic de gente Palati;
2. Succedit regno sanctus post Anno secundus,
3. 4. Hildolphus, Sigeyvinus, & his praxer at Anno;
5. Hermannus Pius & Dives, qui nomine Ternus
6. Hos sequitur; Primus Fridericus Suevus at inde,
7. Bruno Altenanus, qui Apuleis subditus oris,
8. Hugo erat in paucis Comes hic Sponhemus honore,
9. 10. Bini Arnoldini de Wedâ primus & alter,
11. Altenanus adit Fridericus scepra secundus;
12. Reinaldus succedit ei de Dasselén, illum
13. Stirpe Heimsbergensis, sequitur virtute Philippus,
14. Ius altenanus Bruno, sed Tertius, aufert,
15. Succedit Patruo (qui fulmina sensit) Adolphus;
16. Iam Bruno quartus Seynensis nomine regnat;
17. Post Theodoricus, quem mox Anathema repellit;

SERIES ARCHI-EPISCO:

18. Ast Engelbertus sanctus Martyrꝰ, resancit;
19. Henricus regimen captat Molenarchius Heros;
20. Conradꝰ post hūc Comes Hochstedanus adintrat,
21. Alter de Falckenberg, Engelbertus in ostro est,
22. Westerburgensis gestat Syffridus habenas,
23. Tollitur in solium clarus Wigboldus ab Holte;
24. Mox Comes Henricꝰ de Virnburgh scādit in altū.
25. Walramus Iulius, cui parta licentia Iuris,
26. Vilhelmus Proavūm de Gēnep stemmate Baro,
27. Virnburgusꝰ, Alter brevis in splendore Ioannes,
28. Alter & excellens iure altenanus Adolphus,
29. Tertius hūc Engelbertus succedit, & ejus
30. De Falckensteino Cōadjuutor Cuno gubernat.
31. Nunc Sarverdensis, Fridericus Tertius intrat,
32. Tum Theodoricus Comes Alter Moersius acer,
33. Gente Palatinus Rupertus ad arma paratus,
34. Hermannus Quartus pacis de nomine dictus,
35. De Duna capis hinc Alter pia scepra Philippus,
36. Quintus it Hermannus de Religionē Wedanus,
37. Tertius à Schavvenburgo fit Rector Adolphus,
38. Antonius regimen transcendit Frater Adolphi,
39. Ioannes jam Gebhardus de sanguine Mansfeldt,
40. Quartus & eligitur Fredericus stirpe Wedanus,
41. Inde Salentinus Comes Isenburgius, indè
42. Gebhardus Sacri Imperij Truchsesus, ab illo
43. De Bavaro Princeps Ernestus stemmate regnat,
44. Succedit patrii Princeps Fernandus honori;
45. Pat. Patrius Pietate, simul Virtute Modernus

MAXIMI

ELECT. AR

MAXIMI
HENR

U
Per tractum Ital
Hildeheimensis Prae
Berchtensad: Stabulo
ad Rheum: Bav

Angariaꝰ
Bullenꝰ Comes, Les
Stemmate Landgra
Marchio iure, sui na

ARCHI-EPISCO
ET

Illosri Titulo me
Primates primam ve
Ille praefi, Canon
In iure, ut Mander
Sphaerogenesi sim
Archipatrem Tit
Prin ab INSTIG
PALLIIS & sum
Ponit, ceteris q
Eland conrecta, soper

16
ELECT. ARCHICANCEL

MAXIMILIANUS
HENRICUS,

Ubius Archipater, Princeps Elector: & Archi-
Per tractum Italia quoq³ Cancellarius; idem
Hildesheimensis Praesulq³, Leodius: amplius
Berchtesgad: Stabulo Reſtor: Palatinus & Heros
Ad Rhenum: Bavarum Dux: Westphaliae
Angariaeq³,

Bullonijq³ Comes, Leuchtenbergensis avito
Stemmate Landgravius, Francomontensis eodem
Marchio jure, cui nunc est suprema potestas.

ARCHI-EPISCOPALIS EMINENTIA,
ET INSIGNE.

Illuſtri Titulo meret Archiepiſcopus, inter
Primates primus venerari, ſcilicet illis
Ille praefſt, Canonum qui ſuffraganei habentur
In jure, ut Minden, Vtrecht, Leodius, atq³
Osnabrugensis ſimul, atq³ Monasterienſis.

Archipatrum Titulus, Praeſtantia, Fama, Potestas
Prodit ab INSIGNI, quod ſacri denotat uſus
PALLII: & à ſummo ſoles hoc transmittier illis
Pontifice, Exveſtis, chlamys haec, eſt par brevis, albâ
Elaená contexta, ſuper quam cetera Praeſul

Ornamenta

OFFIC. HÆREDIT.

Ornamenta gerit, veste exhibiturus in illa
Pontificali e decus, Romæq; sacratur ad Aram,
Pontifice: à summo, Petri quâ corpus in arca,
Mittitur, hinc Petri de corpore dicitur esse
Transmissum, accepta sacratus Epomide Prasul
Confirmatur, & hinc supremo jure potitur.

ARCHIDIOECESIS

OFFICIA HÆREDITARIA.

Quattuor existunt Archi- de iure Toparchæ,
Quilibet officio, proavum de sanguine gaudet,
Fungitur hoc quivis benè munere, iusq; tuetur,
Vbiacus quoties celebrat solennia Prasul.

1. Archi- Pincerna est Comes Illustrissimus Ahrburg,
Dux Arschottanus, Croiusq; Rebeccius, Engien.
2. Archi-Præfectus Comes est ex asse secundus,
Illustris Manderscheidt, Blanckenheimq; Saynq;
3. Et Comes à Salmo, Reiferscheidt unde propago
Archi-Marschalli exercet de sanguine munus:
4. Baro de Stolberg à Frens de Stemmiate avito,
His generosus adest Archi-Camerarius: Ecce,
Heroes tales Vbia in Regione coluntur,
Heredesq; dein, qua muneris iuris aviti;
Prasul honoratur, Cathedrâ dū scandit in altam,
Dum regale subit munus, comitantur Eundem:
Ad primum transire statum nunc suggerit Ordo.

STATVS

HEREDIT.
hibetur in illo
sacrat ad Aram,
quod corpus in arca,
pore dicitur esse
at in Epomide Praful
mo jure patitur.

MOECESIS
HEREDITARIA.

his de iure Toparche,
vini de sanguine caudat,
in mure, Inq. tuatur,
plennia Praful.
est illi strigimus Avior,
ing. Rebecca, Engia.
est ex affe secundus,
Mankentemig, Seyij;
reschendi unde propo
de sanguine mure;
de Stemmate arit,
Camerarius; Est,
na colatur,
ra iura arit;
a dū Candit in aliam,
emittentur Eundem;
m nam, fupgerit Oedi,
STATUS

17

STATUS

I.

a
7
n
f
a
c
p
I
T
x
v
T

SUTATS

I

ARCHID. COLON

ILL. LXXX

CAPIT

METROPO

Metropolitana
AEdem.
Præcipuum in Clero
Scandere, qua
Majoriter digna
Tota Diocesi, vel
Ambi in amplexu
Hinc delare
Censuratus statu
Ordo Dynastiarum
Dilectum Collegium
Quam summo
Imperiæ Hierosolymitanæ
Presbyteros, quorum
Vel Debetur
Consilio, ac
Agrippinensis regni
Ab episcopis
Principibus, Ducibus
Præf. & Electoribus
Romanæ Imperiæ
Sicut Regis quorundam

ARCHID. COLON. STATUS I. 18

ILL. m m & REV. m m
CAPITVLVM
METROPOLITANVM.

Metropolitanam Cathedralē hic cernimus
AEDEM.

Praecipuum in Clero solium, sub sellia prima
Scandere, quae cunctis praevocet, & altior exis,
Majori ter digna gradu, Fana omnia praeter;
Tota Dioecesis, vel qua Provincia tota
Ambit in amplexu, gremioq; includit Horizon.

Hinc de lure Prior, Titulo clarissimus ille
Censendus status est, paret cui scilicet omnis
Orda Dynastarum, Clerusq; obtemperat omnis:
Dictum Collegium nullos admittit in Album,
Quam summos sacri Proceres, Comitesq; Ducesq;
Imperij Heroas, cumq; his Illustribus, octo
Presbyteros, quorum Promotio summa probatur,
Vel Doctoratus, vel dia Licentia, & horum
Consilio, arbitrio, soloq; Ecclesia nutu
Agrippinensis regitur, servatur in Esse.

At è praedictis Illustribus atq; Serenis
Principibus, Ducibusq; Viris Primatibus Archi-
Presul, & Elector Princeps celebratur in alto
Romani Imperij sessu, Italiaq; supremus
Sicilia Regni quoq; Cancellarius ille est,

Consilio

ARCHID. COLON.

Consilio Imperij, Procerum votoq³ secundus.

Multis Caesaribus, multiq³ à Regibus, altia
 Principibus, Ducibus, Baronibus atq³ Dynastis,
 P^hiacæ hac Cathedra est ditata favore lubenti,
 Ornamentorum millenis dotibus. Aedes
 Iam dicta à Sancto Materno Antistite primo
 Discipulo Petri, fundamina (a) sumpsit & ortum;
 Primo à Prelato hoc, Vbiorum & Apostolo in Vrbe,
 In Divi Petri templum sacratum honorem,
 Hic animando fidem Præco propagat ubiq³.
 Tempore Chilprici Francorum (b) Regis, eodem
 Etate, sanctus dum sceptrum Agilolphus haberet,
 Quod prior ille annis, misso Diplomate, summo
 Pontifice à Zacharia; huius post secula verò
 Dum Comes ad Tubarum, delubra Tuitia fundans
 De structo Castro, Sanctorum Heribertus in album
 Adscriptus, Patria Pater admirandus in ævo
 Ottoni charus, dumq³ ArchiPresulis auctus
 Munere, mox meruit Primus dignariet alto
 Electoratus (c) gaudente Ecclesia, honore:

Dicta Cathedralis, Dominatus possidet intro
 Archidiccesin, Donaria plurima, præter
 Freishemium, quondam Comitatum, conditus ipse
 Emundus sacra Comes & Dotator in Aede,
 De se sic loquitur clarus post funera vivens;

FRISHHEIM

[a] Ab. 96. [b] Ab. 714. [c] Ab. 1002.

STATU
 ARCHIEP. SANCTE M
 TIBI COMITATI
 liberati primi Equit
 manibus Clivia Comiti
 accedenda Theodoru
 sicut primo, Dorothe
 clia. Mori usq³ à sup
 ferica demum de Ver
 sicut & inde illam Ca
 tem; ora Fernand, qui
 Roman contra Halk
 Unde hæc Metropolis per
 Et præter Clericis sub
 Walpberg. W
 Hæc loca sunt Domini
 iusticia & contra, Pax
 An. (a) 971.

TITV
 CAPIT
 de A
 Ericholdus C
 Raten
 Metropolitanæ col
 Proprius, simul A
 Agrippæ su frud

ARCHID. COLON.

- Stauffen & Aulendorff, Gereonis in Aede Decanus.
2. Inde Decanatus Cathedra pia iura gubernat
Re Franciscus Egon, Comes Illustrissimus ille
Furstenbergiacus, Werdenbergensis, & Heiligen-
Bergensis, Bahris Landgravius inclytus: Aula
Electoralis Praeses supremus, & ultra :
 3. Subq̄ Decanus abest Ioannes Aede Iacobus
Qui Comes à Königseck Rottenselsq̄, Dynasta
Aulendorpiacus, Dominus Stauffensis, utriusq̄ est.
 4. Iamq̄ Chori Praesul captat sacra Philippus
Iura Salentinus, Manderscheidanus & idem
Is Comes à Blauckenheim, Gerolsteinus Heros,
 5. Hic Wilhelmus Egon Scholastica Sacra tuetur,
Qui Comes à Furstenbergh Werdenberghque
coruscat.
 6. Nunc Leopoldus adit summam Fridericus ad aram
Fbiaca Ecclesia, Dapiferq̄ ex jure Paterno
Romani Imperij, Comes ac Friedbergus & idem
In VValtpurg Dominus, majorq̄, Diaconus ille est.
 7. Wilhelmus VVunibaldus in aede Diaconus alter,
Imperijq̄ sacri Dapifer, Friedburgicus idem
Ille Comes, Dominusq̄, simul Walpurgic⁹ intrat.
 8. Postq̄ Philippus adest Comes, illustrisq̄ Dynasta
Ex Hochenzollren, Siegmaringa, atq̄ Veringa,
Archi Romani Imperij Camerarius idem.
 9. Franciscus Bernard Princeps Nassovius ille, ab
Hadmar, Cattineliboci, Diez, atq̄ Vianda
Illustris Comes, in Bilstein Dominusq̄ gubernat.

STATUS I.

10. Ioannes Carolus Comes hinc succedit avicus
De Schvvarzenburgo, atq; Hohenlandsbergis
Heros.
11. Franciscus Comes Ernestus Dorstveilerus, atq;
Krichingensis adit Pittingensisq; Cathedram.
12. Metropoli Hermannus stat Marchio in Aede
Badensis,
Hochbergusq;, Susenbergus Landgravius,
amplius
Ebersteinensis Comes, ac Sponheimius idem.
13. Hinc Comes à Manderscheid, Blanckenheimq;, sub
Ara
Otto Ludovicus, Keyl, Falckensteing;, videtur.
14. Fernandus Rudolphus idem ius obtinet hac in
Aede Cathedrali, Furstenbergensis avico
Iure Comes, Werdenbergensis utrimque
Dynasta.
15. Fernand Franciscus Comes hic de stirpe
Wedanus;
In Ronckel Dominus, simul Isenburgicus intrat.

Excellentis Hisce est Vbiopolitana Cathedra
Principibus, Ducibus, Primatibus atq; Dynastijs,
Et si fata vocant, gremio succedit ab hocce,
Illustri, cui vota favent, dignissimus Archi-
Praesul in excelso solio, cui fausta precamur.

DOMICEL

DOMICELLARES
ILLVSTRES.

1. **H**ic Leopold V Vilhelm sequitur, Dux
Archipotensis
Austriacae de stirpe Domus, atq; inlytus Heros,
2. 3. Matthias, Leopold: Princeps Medicus uterq;
4. V Vilhelmum Ernestum Comitem nunc ordo
receptat,
De Mander Scheida, Blanckenheimb, atque
Gerolstein.
5. Austriacus Sigismundus Dux proximus extat.
6. Albert Sigismund Bavarum Dux, atq; Palast.
7. Inde Comes Carolus Fernand Blanckheimius
intrat.
8. Landgravius Friderich, rubrog, Dynasta
galero.
9. Marchio Badenses Carolus V Vilhelmus ad ora.
10. Landgravius V Vilhelm de Darmstadt Iunior
Hassus.
11. Ritbergag, Comes, Frisieq, Dynasta orientis.
12. Et Carolus Leopold titulo Dux Lottaris ora.
13. Frans V Vilhelmq, Comes Mander Scheidenst, &
in Kell;
14. Maximilianus ad est Frisia Fernandus ad
ortum.

15. Frebenius

STAT
17. Fredericus Comes
Hilgen
16. Fernandus Comes
Layna.
17. Philips Theodor
Gerolstein
18. Maximilian Comes
Rohrbell
19. Austriaco Archid
Isoph
Caesari Augusti G
Belgia hocce Ducis

PRESBYTE

CAPI

1. Presbyter est p
Eysch
Olim Theologic
2. Albertus Remig
11 Index idem
13. Adrian W
topolis, qui Su
4 Paulus & Aoffe
dipinialis adbe
5. Henricus Maring

STATUS I.

15. Frebenius Comes à Furstenberg, VVerd-
Heligenberg.
16. Fernandus Comes à Manderscheid, atque
Sayna.
17. Philips Theiodorus Manderscheidt, atque
Gerolstein.
18. Maxmilian Comes in VVertheim, Levvstein,
Rochefeltz.
19. Aufriaco Archiduci hac Carolo quoq; iura
Iosepho
Casaris Augusti Germano sanguine Fratri.
Ecclesia hosce Duces Vbiam veneratur ad aram.

PRESBYTERI, CANONICI,
CAPITVLARES,

1. **P**resbyter est primus, Seniorq; Georgus ab
Eyschen,
Olim Theiologici cui juncta Licentia Iuris.
2. Albertus Rensing, hinc Dia Licentia Legum,
Is Iudex idem in summo Officiali honore est.
3. Est Adrian Waleburg sacratu Episcopus Adri-
Anopolis, qui Suffraganeus Vbius idem.
4. Paulus & Aussenius Cuniberti ritè Detanus,
Spiritualis adhec summusq; Vicarius extat.
5. Henricus Mering Doctor de jure probatus,

Consilij

STATUS I.

Consilij Dator, & longas Legatus in oras.

6. Iam Fernandus adit summam Scrobelius aram
Theologica Doctor celebrisq; Magister in arte,
7. Ioannes Francken de Sierstorff, Iuris utrâq;
Lauri insignitus, Laurenti in Gymnade Rector.
8. Thomas Quentelius, Doctorq; Sigillifer, illum
Ad Divum Andream quoq; Praepositura coronat.

Hos, illustre, Viros, quibus parva Licentia, quibusq;
Doctoratus adest, per vota Capitulum adoptat;
Presbyter Ecclesia ut qui vis de lege colatur,
Voto, ingram, activo, sed non passivus ab illis
Electoralis scandat Fastigium honoris.

CLERVS.

Clerus vox graeco ducta est à nomine Cleros,
Quod nos latino dicimus sortem stylo.

Hinc, quia vel fors, vel Dominus Pars extat Eorum,

A sorte Domini, Clerici nomen gerunt.

Nam confidenter loquitur dio ore Propheta,

Hereditatis ipse pars Dominus mea est.

Sic, qua jure DEI sunt, pro Rectoribus ipsi

Sunt constituti Clerici, Mysta DEI.

Quin semper visum est, hominum genus usq; duobus
DEI Ministris dirigi, duci, regi.

Nempè

STATO

Statu daturatum super
Anthoritate, regia im
proferu cum non tangat
Elic qualitates, para, pro
capo cessamus y de rob
Nunc ex profecto gradus
Iura Coloniae dirino
Claytraq; qua numero

CLERVS

ABBATIA

A
Blatum Delo
Brunvillense.

Ara est.

Hinc Heisterbacom, M

Campus, & his cultus

Steinfeldensi adest, Ko

Pranestratenesi Nor

PRÆP

a, Praepositura du

Tolliacum, P

CO

Collegio & Socius

Collegium, rem

Neustadum, Kayser

Karpena ad pilla colu

STATUS I.

Nempè Sacerdotum supremo munere, summâ
Autoritate, regio imperio, manu.

At presens cum non tangat Tractatus eorum
Hic qualitates, jura, privilegia:

Ex aquo cessamus ijs de rebus, & ipsum

Nunc ex professo gradimur ad Forum Fori.

Mitto Colonicos divino iure Ministros,

Clausstraq, qua numero sunt infinita per Urbem?

CLERVS EXTRANEVS.

ABBATIÆ VIRORUM.

1. **A**bbatum Delubra inter, Divitense relucet,
Brunvillense, dein Lach quævis Benedicimus in
Ara est.

Hinc Heisterbacum, Marienstadiumq, Veruq,
Campus, & hic colitur Divus Bernardus, & inde
Steinfeldensis adest, Knechtstedensisq, Tiara,
Pramonstratenses Norberii ex Ordine Patres.

PRÆPOSITVRÆ.

2. **P**ræpositura duplex, tenet unâ Bonna, sed Altrâ
Tolbiacum, Vbiacis qua conspiciuntur in Agris.

COLLEGIA.

Cassius & Socius Bonna Florentius Aram
Collegiumq, tenent, sed Divus in urbe Quirinus
Nussadum, Kayserverda Svibertus, & Heros
Kerpena adjecta colitur Martinus in AEdæ.

COENOBIA

ARCHID. COLON.

COENOBIA,
ET
CONVENTVS.

4. **I**NNEus Coenobiū est, Canonū quod Regula *(a)* cō-
Quodā erat hoc Bacchi Fanū, de in Magdalis Ara
Tempore Abelyvini: *(a)* sed Praepositura sacratur
Vbiacā à Cathedra Comitum, sub Prasule *(b)* Dast
Egregijs dotata Viris, tum nomine Nevvburg,
Iamq; Prioratus, quem vox modò Teutonū effers
Ober Closter, & hoc fuit eversum ante, videmus
Nustiacis hodie subseptum Mœnibus illud;
Ehrensteina Crucis, Bottenbroch Ordinū ex mine
Cisterci, Servitarum Creutzberga Verona
Proxima, Bedtburgi Pater Augustinus in Ara est,
Antonlsteinam Carmeli possidet Ordo,
Welchenberga subit, prope Dickam sanctus honorē
Et cultum Nicolaus habet, Divusq; Sebaſtes
Nustiaci, Patris quæis tertia Regula cura est
Francisci: Sunt ista Monastica Claustra Virorum.
[a] Anno 690. *[b]* An. 1161.

PAROCHIÆ,
ET
VICARIÆ RURALES.

1. **C**entum, Octoginta Rus Pastoratibus intr
Archidiceſin, quadragintaq; Ministris
Et centum, incumbit quæis Cura Vicaria, pollet.

ABBATIÆ

ABBATIAE.
SEU

VIRGINUM NOBILIUM
COLLEGIA.

Abbatissarum hęc Illustria Fana coruscant;
Novesij, Dedekircha subit, Vilichq, nigrq;
Super imposto iam dudum nomine Rheindorpsff.

CLAVSVRÆ.

Regia villa Konigsdorps, Mehr, Langvraden,
& Hoven,
nadenthall, Eppinckhoven, Burgbach, Marienforst,
urvenig, Engenthal, Marienbēdenq, Rolandsyvertb
isula Rulandi, Nevyenverck, atq, suprema
xia Andernacum; Thoma quæ Claustra videntur.

CONVENTVS.

Hic Maria Forstū, Schillingsq, Capellaresurgie
Frayveilet, Rheindorps, Blatzheim, Berck,
Kempen & Alfster,

Huls, Marienbergum, Clara, & Michaelis in urbe

Nussiacæ & Fusnich: dicta hæc Cistercius ordo

Partim Claustra fovet, Premonstratensis & inde;

Tum Benedictinus, tum Brigittanus, & Ara

Teresa Francesci, canonum cum regula Fratrum.

DOMINIA

DOMINIA
SVBIECTA CLERO.

Iam Clero subsunt Dominatus: scilicet illi:
 Bravviler, Flertzhei, Bocholz, Bertzdorpicatellus,
 Prapostura simul Poppelsdorf, Eendenich, indè
 Bleishemium, Iunckersdorf, Kirchfabr,
 Marimapiumq,
 Merrbeim, Mungersdorf, Mavvnheim,
 Nevvkirchag, Niersta,
 Ossendorpf, Schyvadorpf, nigrum de nomine
 Rheindorpf,
 Vilig, Vdeshemium, VValdorpf, VVebr, Loevenig,
 atq,
 Her-Mulheim, sacro loca sunt hac subdita Clero.
 Verum Abbatijs sunt plurima subdita sacris,
 Plurima Collegijs, quæis longo jure potestas
 Illa reservata est, ut jus & munia sancta
 Iustitie exercere queant vel qualibet aua:
 Sacrificiis verò quia mox Irregula prasto est,
 Pralatus Gladium Pretori mittit, ut Ejus
 Iudicio & justè reddantur jura cuiq,
 Et castigentur delicta patrata Nocentum.

COLOX. STATU

24

DOMINIA
ECTA CLERO.

in Dominarum scilicet illi:
Abel, Bachelz, Berzelorpe
Peppladorf, Endemich, ni
Lankgerdorff, Kri
ngerdorff, Marriben
Nerf, 14.
dorff, regum de noma
Vallorff, 77th, Lat

STATUS

II.

lita sunt hoc subdit a Clero
no plurima subditia sacra,
in longo jure potestas
in omnia sacra
ut vel qualiter sacra:
ut regula prelo est
atque mittit, ut Equ
tar jura cog,
atque Statuta

ORDO

ILL. ^{RUZA} COMITVM.

Sicut apud veteres Germanos, Testis & Author
 Ut Tacitus conscribit, erant quasi Corporis, Atlas
 Primatum Comites, pariter Regumq₃ Ducumq₃
 Praesidium in Bello, Decus atq₃ in Pace: Comesq₃
 A Duce Primus erat: velutiq₃ in Corpore (a) Iuris
 Iustinianus ait, Comitum cervicibus omnis
 Militis incubuit concredita cura, praesse,
 Ducere, adhortari, dare spem, spondendo Triumphus
 Sic Vrbiorum hodie, summo sub Praesule, in Ejus
 Archidicepsi Comites sunt, usq₃ Secundum
 Qui faciunt formantq₃ Statum, Illustremq₃ Senatuum
 Ordine praclaro, maiorum Illustria propter
 Stemmata, & excellens Genus alto à Sanguine Patrum.

In primis verò ob quorundam hinc inde Bonorum
 Respectum, quae jure tenent sibi propria, dicta in
 Archidicepsi, vel quae Provincia cingit
 Feuda, vel hinc alibi sunt dependentia ab Archi-
 Praesule, & Imperio quamvis ex ordine subsint
 Immediatè omnes, tum soli Casari, & Ejus
 Spirensi Imperij Camera de jure supremis
 Iudiciis praesent, morem, Obsequiumq₃, Fidemq₃,
 Quin

ARCHID. COLON.

Quin etiam summo sine summo in honore Monarcha
Imperij Comites, quos sacula prisca tulerunt :

Si tamen Heredes, Patriota, sive Vasalli

Sint, in Matriculam simul omni ex asse relati

Archidicepsis, summo Provincia ad unum

Scribuntur cuncti ad Comiticia publica Patre &

Cum reliquis Statibus, de Re, Utilitate, Bonoq;

Qua Patria, & Populi, Subjectorumq; salute

Consultant, sua per suffragia, votaq; coram

Sunt assistentes exercentesq; probatis

Iudiciis similes, quod Iuridictio dicat

Particularis; at in magno (quod separat) Aula

Conclavi, tanquam queis multo illustrior, atq;

Dignior est alijs Gradus, Excellentior Ortus.

Aut in Persona si comparere molestum est

Legatos mittunt, Designatosq; quid Actu

Hic opus, attento versantes pectore, quiq;

Prospectant, curent Comitum quid postulet alta

Majestas, Gravitassq; ad Eos quam-deniq; primum

Nobilium coeunte Relatio ab Ordine facta est,

Voluitur hac acri sub lance Relatio mentis,

Et demum sin justa inventa probetur, eorum

Communi accedit Patria pro fruge voluntas.

Et sese ad normam recta rationis aperto

Conformant voto, quo sic, sine fraude, peracto,

(Ordinibus reliquis veteri de more, vocatis,

Nobilitate, dein civili Corpore (docto

Eloquij Herrestorff quo poltre Syndicus ore:)

STATUS II.

26

Ad Primum, Illustrēq; Statum, venerabile nempē
Collegium summa Cathedralē quod exit ab Ara,
Patria Onus partim, partim Utile, tumq; Salutem
Vnanimēs referunt, tum cetera commoda Pacis;

Omnia jura tenent, Indultaq; singula, & omnia
Per terras & aquas, Rheno Rurig; fruuntur
Libertate, manūs subscriptio sola, vel horum
Agnati fuerit si Appensio visa sigilli,
Immunes vivunt, gaudentq; favore, Bonog;
Quae Status antiquo hic de more ac jure requirit.

Iamq; per illa stris Comitum quos possidet ista
Vbiaca in Patria Dominatus Ordo, sequuntur:
Bedburgum, Comitum de Salm Residentia, Castrum,
Oppidulumq; illi paret, post mentio cuius
Particularis erit, Comitum sunt insuper ista
Iure loca, à ser à serie deducta Nepotum,
Helpstein, Roesbergh, Hackenbroch, Alfter, & Erpe.

Agrippinensi Illustres dominantur in Aduo-
Catiā Comites de Bentheim jure vetusto
Per Pagos Volckhoff, Bickendorff, Langerig & Lindt:
Terra Primates reliqui, reliquiq; Toparcha
Imperium servant, patrioq; ex asse gubernant.

Ecce Statū subit, aut fundi, aut ratione Bonorum,
Archiducis Comes Illustrissimus omnis,
Matricula in cuius Comitum bona singula, perq;
Subiectos hodie concurrunt, quonquos ab Archi-
Presule vel tutela beat, protectio seruat.

ARCHID. COLON.

1. **E**fficit, ecco, Statum Comes Ahrenburgicus, atq₃
 Dux Arschottanus, Croius, Princepsq₃ Rebecques,
 Porcean, in Mont-Cornetto Marggravius altus,
 Laillanus Comes, & Segenem, Dominusq₃ Briene,
 Hall, Engiënus, Equesq₃ Aurati Velleris, Archi-
 Pincerna Vbiacus, tamen hoc ratione bonorum
 Ahrvveileranam ob Turrim quam seruet in Vrbe.
2. **I**llustris Comes huc Praesesq₃ Ericus Adolphus,
 Fraterq₃ Illustris, bini de sanguine avito
 In Salm, Reifferscheide Comites, per Bedbur, & Alfter,
 Et simul in Dicka, simul Hackenbrochq₃ Dynasta;
 Archidiecesis per secula ab asse Parentum,
 Archi-Marescallus Senior, generosus ob Alfter,
 Et bona per Bonna Satrapiã, tumq₃ per Hulkrade.
3. **I**llustris Comes, accedit Dominusq₃ Toparcha,
 De Manderscheida Comes ac Blanckheimius,
 Heros
 Iunckerrodanus, Daun, Erpp: supremus & Archi-
 Praefectus, diversorum ratione bonorum,
 Perfundum Erpensẽ, tũ plura per Arua Drachenselts.
4. **I**llustris Comes Isenburg: Grensovũ in Hersbach,
 Atq₃ Arienselza Dominus, qui Velleris auri
 Est Eques, accedit Lyncensis pignoriũ ergo.
5. **I**llustris Comes à Marck, à Schleid, Baro Cymaius,
 In Sassenburgo, Seretin, Kerpeng, Toparcha,
 Es

STATVS II:

Et Marchionatus Francomontensis hic Advoca-
tus habet patrium jus, qui ratione bonorum huc
in Meyl & Vesfeldt concurrat in Ordine. & Anno.

6. **D**E Bentenhemijs Comites scribuntur ab Advoca-
tia in VVevelinghoven, tum jure Coloni.

7. **D**E Renzenberga hic Comes Hochstratenus in
usu est,
Ob bona, Lincenses qua possidet Ipse per Agros.

8. **V**irnburguq, simul Comes hic ratione bonorum
est,
Que prope Nurburgum, quod suspicit Eiffia, servat.

9. **P**rodit jure pari Illustris ratione bonorum
Iuxta Altenvviendam Comes atq, Toparcha
Saynus.

10. **D**Eq, Gerolsteino Comes hic ratione suorum
Iuxta Nurburgu, tum circumqua, bonorum

11. **I**llustris Comes à Weda ratione bonorum
Per Nerverburgum in Westervaldensibus
agris.

12. **H**ic Possessores spectant bona plurima propter
Winnenberg, Roesberg, Hardt, Cardor,
Hemmerig & Lintz.

Quæ Comitum, hisce bonis sua nunc possessio crevit
BEDVR

BEDTBVRGVM.

Bedburgum Comitatus de Salm Residentia, ad Erfordiam
 lucundus locus est: Dominatus continet in se
 Scilicet hos; Bursdorff, Bucholtz, Erproede, Blerick, ^{q₃}
 Winkelheim, Gattenberg, Arvenheim, ^{q₃} simul ^{q₃}
 Kirdorff & Garstorff, Fleistett, Huckelhoven, atq^{ue}
 Frayweiler: Tali est omnis subjecta Toparcha
 Ejus & Imperio Comitatus, Gens rustica circum.

Hoc feudo. ligio, Siffrido (a) à Prasule quondam
 investita fuit stirps Reifferscheidia, & inde
 Quaquam per dotem ad Dominos Possessio Castrum
 Lymburgenses Comites, tum Nevvenar exim
 ransit) hunc hodie Comitatum in Iure priori
 ob motum patriabellum, (b) post funera demum
 em dicti Comitatus de Nevvenar, obtinet usus
 Reifferscheidia, Comes, Illustrisq^{ue} Propago,
 Posteritasq^{ue} dein) cui Iurisdicctio nunc est.

Scitum est arma diu, Bedburg incommoda Martis, (c)
 tempore praterito Comitatus Nobilis, Vna &
 Rex Comitatus, nam prada fuit pretiosa supellex
 auri ac Argenti, cum VVimmariensibus, Hafsibus,
 Suecis, patriam primo & vastantibus Arces,
 ministria dedit Pacem, Damnumq^{ue} resarcit:

[a] An. 1291. [b] An. 1585. [c] An. 1652.

VRGVM.

Salm Residentia, ad Epi
 minatus continet in se
 vitz, Erpode, Blerick
 , Arvenheim, Simla
 ut, Huckelboven, etc
 della Topariba
 in ruffica circum,
 a) à Presule quondam
 rida, Crude
 Dominos Possesio Castri
 um Nervemar exin
 um in lare priori
 ossi funera demum
 r, gvinet usum
 ius, Propage,
 tio nunc est,
 mmoda Maria (c)
 abili, Vna &
 etia supra
 arionibus, Habi
 entibus acie,
 us, referat:
 (c) An. 1694

STATUS

III.

EQV

Gregorius in hunc
 Nunc labet in
 Virtus, ac qua
 Consensus namq
 Cuius Natura dedit
 Nam si quod v
 Elucet bonum
 Mens est quod se
 Nobilitas ne qu
 Degeneret, clar
 Anteferendis aliq
 Majorum si illu
 Virtutes tamam
 Aut superare op
 Vere lex pos
 Que desiscente
 Deheredat ut q
 Nobilitas, eos i
 Respon, & belle
 Magnanimi va
 Exhibere Virtut

211

III

211

O R D O
E Q V E S T R I S.

EGregios lustrare Equites, clarosq; Dynastas,
Nunc lubet, in quorum stat pectore nobile robur
Virtusq;. At quis Eques, Generosus, Nobilis ecquis
Censendus? num forte viam Virtutis inire
Cui Natura dedit? reor esse, quod assero, verum.

Nam si quod vera sub Nobilitate coruscat
Elucetq; bonum (si vera Boëtij habetur
Mens) est quod solum videatur id esse necessum
Nobilibus, ne quid Patrum à virtute recedant
Degeneres, claris & qui natalibus orti,
Anteferendi alijs meritis, meritoq; colendi,
Majorum si illustre Decus, si Encomia, Laudes,
Virtutes, Famam, bellè res deniq; gestas
Aut superare queunt, aut certè equare laborans.

Verè lex populi non est spernenda Rhodensis
Qua desciscientes Proavum à virtutibus olim
Exheredabat gnatos, sed maxima vis est
Nobilitatis, eos inter, quèus publica cura
Res fuit, & bellè gessere negotia, quiq;
Magnanimos vario belli in discrimine sese
Exhibuere Viros, hos nobilitate perennis

Nobilitas

ARCHID. COLON.

Nobilitat Virtus, Acies, & Vulnere chara
Pro solâ patria & populi suscepta Salute.

Hi sunt, ad seros qui gnaviter usq² Nepotes
Ius ex asse suum, Majorum stemmata, ceras,
Non modò transmittunt, sed stigmata, vulnera, crudas
Atq² cicatrices ostentant, emula ut illis
Posteritas Patrum virtutes rite sequatur:

Nobilitas etenim debet virtutis habere
Concomitativa, & sunt hæc tum vulnera, tumiq²
Stemmata, stemma quid est? nil quam virtutis avita
Symbolon, & verum patrij splendoris & usus
Prototypon, certo quo tanquam pignore, honestos
Ad mores, vitam, decus, Acta imitanda tenemur
Firmiter, ut Patrum vestigia trita teramus.

Ut duplici constat Respublica tempore, Pacio
Scilicet & Belli, simili planè ordine duplex
Nobilium Genus est, ad Bellum scilicet unum,
Ad Pacemq² aliud: Primum acri Marte tuetur
Imperij Fines, quos amplificatq²: Secundum
Consilio juvat & Prudentia & Arte gubernat.

Hinc Romanorum pulchro fuit illud in usu
Nobilium, quod in hisce suos plerumq² duobus
Mirificè optabant Gnatos excellere, ut essent
Nempè domi in dandis pro reg² locog² probata
Consilij orâcla, foris fortissima belli
Fulmina, belligeri Pugiles & pectora Martis.
Cur ita? Nobilitas qua virtus stirpis avita est,
Atq² pari passu cum libertate gradatim

Ambulat

ST
Ambulat, & cuncta co
Clarorum post Ex
Qui pro communi Pa
Liquissent; reverent
Hinc, audi, quare
Fortes creantur
Est in laudenc
Virtus, no
Progre
Virtutes patriæ,
Nobilitat clarior:
Adversetur / Aqu
Pectoris excelso nig
Defendant, tenen
Ergo opera Abro
Non tibi Majorum
Curriculum, seq
Sed Caroli Quin
Magnanimiq² Di
Pectoris atq² anim
Herculis, & gressu
Virtutem aspirat
Nobilitas eten
Quanto virtutis p
Spiritali, canis ho
Totum Veteres e
Altra, Nobilitas Sa
[p] lib. 3

STATUS III.

Ambulat, & cuncta colitur quog₃ Gente) volebant
 Clarorum post Fata Virum monumenta valere,
 Qui pro communi Patria tutamine vitam
 Liquissent; tererentq₃ Patrum Vestigia Gnati.

Hinc, audi, quarta quid canet Horatius. Odâ: (a)
 Fortes creantur fortibus, & bonis
 Est in Iuvenis, est in Equis patrum
 Virtus, nec imbellem feroces
 Progenerant Aquila columbam.

Virtutes patria, non consuetudo, nec usus
 Nobilitant claros: Edelleut rite vocabis
 Adversus leu! Aquilam quod per sublime volentem
 Pectoris excelso nisu sectentur, eamq₃
 Defendant, teneantq₃ manu: Gnati estis Abrami?
 Ergo opera Abrami facite: es Vir Nobilis? euge,
 Non tibi Majorum sectari sufficit acta,
 Curriculumq₃ sequi, quos concomitantur honores,
 Sed Caroli Quinti facinus memorabile, summi
 Magnanimitq₃ Ducis debes proponere forti
 Pectoris atq₃ animi luctamine, nempe Columnas
 Herculis, & gressum PLUS ULTRA figere, ad illam
 Virtutem aspirans, qua dici Heroica possit.

Nobilitas etenim tantò plus laudis habebit,
 Quanto virtutis plus adjugetur apito
 Splendori, canit hoc benè noto in Carmine Vates:
 Tota licet Veteres exornent undiq₃ cera
 Atria, Nobilitas Sola est atq₃ unica Virtus.

[a] lib. 3.

ARCHID. COLON.

Nunc ut Propositum nostrum tangamus, & illam
 Vincamus partem, nostro qua carmine tangi
 Debet, & Vbiaci stabilis Possessio fundi est,
 Eloquor: hac unum producit nobile Membrum
 Archidicepsi, nimirum Clarus Equestris
 Ordo Statum format, qui tertius ordine surgit,
 Idq₃ vel ob generis splendorem, stemmatis ortum,
 Sive Dynastias propter, possessio quarum
 Ampla per hanc sparsa est Ditionem, clarior undè
 Illustriq₃ magis Titulus debetur eidem:
 syndicus, Hermanni calamo facundus & ore
 Doctor & Orator preclari est Ordinis huius.

Tales sunt namq₃ Heroes Dominatibus hisce
 Inq₃ Dynastijs, Summa, ac Media, Infima demum
 Rectores summos quos Iurisdicctio summo
 Et proprio de Iure colit, taliq₃ gubernant
 Imperio, his qualis jam dicitur esse potestas.

Ordine in hoc omnes patria totius Equestri
 Conveniunt Equites, cuius mysteria verbi
 Germani, Graciq₃ notant, nam Teutonibus ore
 Gestit Eques Ritter, graiâ vult voce vocari
 Ritter, & hac vox est id quod Servator, utrimq₃
 Quod Patriam virtute juvent, & robore servent.

Verùm nè temerè se qualificantis ad huncce
 Cujuscunq₃ Statum Personæ admisso fiat,
 Discutienda prius sunt stricto examine Signa,
 Armaq₃ majorum, tribus indaganda diebus
 Qua tum Collegio coram exponuntur Equestri,

Vt si contra habeat quicquam quis dicere, dicat;
 Hinc ad Concilium, patriæ ad Comititia tales
 Nevè admittuntur, nevè annumerantur, ab uno
 Egremsio donec solennia prævia, jusq;
 Iurandum fuerit de consuetudine factum,
 Tum generis splendor, Bona tum, Possessio tumq;
 In patria constant satis ante superq; probata.

His ita præmissis activum ex ordine ducunt
 Primorum consensu, inter Comititia, votum,
 Censentur patriæ Proceres, illustria Membra,
 Iuribus, Indultis, Regalibus usq; fruuntur
 Omnibus, Officijs gaudent majoribus, imò
 Vectigali undam, venatibus arva ferarum
 Libera, aperta tenent, antiquo ut more receptum.

Ista quid attingo? majora canenda supersunt,
 Constituuntur ñ (modò Martis & Artis in Aula
 Egregij Pugiles excellentesq; probentur:)
 Ambtmanni, Satrapæ, generosi alti q; Toparchæ,
 Consilijs juncti Consulta Oracula promunt,
 Et Marefchallatus funguntur munere, magni
 Aularum Præfecti, Assessoresq; creantur,
 Ad summam metam, ad summos tolluntur honores,
 Legati fiunt, Respublica gaudet ñsdem
 Pro defendenda Patria Tutoribus, hastam
 Aut hastatorum decursum, dicitis, equestre
 Tornèamentum agitant, reddunt seseq; capaces
 Stemmatis & generis si justa probatio fiat,
 Ad Præbendarum dona Ecclesiastica, in Aris

Metropolitanis

ARCHID. COLON.

Metropolitani, Cathedralibus Aedibus, inter
Quos etiam magni Proceres, magniq; Monarcha
Suspiciuntur, & hac pro conservamine prisca
Laudanda est hodie multum observantia stirpis,
Germanos inter, quibus hac antiqua probantur.

Ordo Nobilium, fulgens Equitumve Corona
Est ager omnigeno completus semine, de quo
Pracipua Imperij vires prodire videntur.

Hinc quando nulli communi in plebe supersunt,
Praclara Generis qui Nobilitate, Gradu ve.
Excellant reliquisq; sent dominarier apti,
Magna, solet passim fieri confusio rerum,
E contra vero certum est ea Regna vigere,
Esse beata, etiam dici immortalia, per qua
Nobilitas numerosa micat: sic Persia, dico,
Cum modo Tartaria, Saracenorumq; furore
Sub tumidum fuit acta jugum, virtute frequentis
Nobilitatis (idem cujus plenum undiq; regnum est)
Libera ab externi facta est dominatibus Hostis.

Tantum Nobilitas pollet, tanti illa putatur,
Plebeusq; etiam longè praefertur in omni
Iudicio, Voto, Confessu, Consilioq;
Militia gressuq; Fide, Republica, & Aula.

Iam quia iura tenent quam plurima, crebrius inter
Qua sese praebet, venandi jus, vel agendi
Secundiq; feras, civili jure cuivis
Permissum, quâ terra quidem patet unda, vel Aër,
Tamq; Locus proprius, quam publicus, indè severa

Sub

Sub pœna vetuit Fridericus, retia silvas,
Publica perq₂ loca, & terram disponere, causâ
Venandi, laqueosq₃ alia instrumentaq₃ ferre.

Postea Principibus, Patria primoribus, atq₂
Nobilibus, Dominis Terrarum, legibus aq₃
Edicto generali etiam jus omne per omnem
Venandi terram cessit, perq₂ alia statuta
Illud ademerunt subjectis, nempe Colonis
Quæ naturalis sic juris ademptio non est
Injusta, idq₃ quidem quando præscriptio longi
Temporis atq₃ vsus accesserit, immò probata
Germano-antiqua sit consuetudine fulta.

Hinc belli rerumq₂ comes venatio bellè.
Dicitur, & veterum summè est laudata virorum
In scriptis, etenim sub primam surgere lucem,
Ire, Equitare, vehi, densos percurrere saltus,
Observare feras, jaculog₃ laceffere, frigus
Imbriferamq₃ Hiemem, ac summum perferre calorem
Sæpe Famem junctamq₃ Sitim tolerare necessum est.

Magni olim venando duces (quos inter habetur
Magnus Alexander Macedumq₃ monarcha) per annum
Sæpè levamentum oblectamentumq₂ suimet
Corporis atq₂ animi cepère, etate sed ista
Hac nostrâ pleriq₃ Duces, Proceresq₃ paternum
Armatâ jus venandi defendere dextrâ
Occipiunt, adco, ut consortem ferre recusens
Externum, summoq₂ sua discrimine Vita
Venatu invigilant silvas & lustra ferarum
Atq₂ feras ipsas in noctem à mane fatigant.

ARCHID. COLON.

Nunc quia feuda insunt Patria quam plurima, nēpe
 Per bona Nobilium, discurrere pauca libebit
 Desuper, a priscis sunt moribus orta Quiritum
 Feuda, etenim ex illis pars magna remansit iisdem
 In patrijs, quēis tunc Agros fundosq; subinde
 Usq; Clientela sub nomine Romulus atq;
 Romani concesserunt, hinc bellica jura
 Sunt quasi, Feuda, tamen proprio sin utere sensu,
 A Fide, & à fido praestandi munere feudum
 Dicitur, estq; Fides hac subsistentia Feudi,
 Vox etiam alludit Feudum de fœdere dici:
 Sit quodcunq; volet, Feudum est immobilis ipso
 Prompta Rei ex animo concessio, sive facultas,
 Utile jus Fundi bene transportando, retenta
 Proprietate, sub obsequijs promptaq; volendi
 Mente, Fideq; suo quam jure Vasallus avito
 Praestat Hero. Vbiacus sic Archi-Episcopus intrâ
 Archidiecepsin sibi plurima Feuda reservat,
 Hacq; Vasallorum confert pro tempore in usum
 Elector quoties novus intrat. sive Vasalli
 Post mortem, Feudum de possessore suummet
 Transfit ad Heredem, qui Proprietarius extat.

Masculæ hæc inter quedam, sed pauca: vetusto
 Iure quidem, verum promiscua cætera sunt,
 In quæ succedunt Gnata, Agnatiq; propinqui,
 Longinqui sicut hæc Processus causa, sed inter (a)
 Archipatrem atq; Statum conventum est nuper Equestrē
 Desuper aeternum valituri fœdere pacti.

[An.] 1660.

Hæc

STATUS
 Hæc est nimirum sit res
 Prope quam multis (pro)
 Hæc tamen his placuit
 Sufficit ut Patria hanc
 Hæc Vasallorum numer
 in quoyu casu constante

ARCHIDIOECI
 SEDES

Nobilium Sedes
 Archidiecepsin
 Bormensjs Satri
 Iuribus antiqua, St
 Enderig, hoc Hæ
 In Ramelshover
 Bursdorff; Nessel
 & H
 Et Gymnich Rhe
 & 1
 Dottedorff En
 estq;
 Uall Lufftelbe
 Walper Bornho
 In Vlich Blanc
 aliter habet Ro
 Transdorff Ly
 Ruck

STATUS III.

33

Hac etsi nimium sit res Indaginis alta,
 Vepote quam multi scriptores fusius urgent,
 Hanc tamen hic placuit paucis attingere verbis.

Sufficit ut Patria hac tali ditetur honore,
 Hocq³ Vasallorum numero, quos cernis ubiq²
 In quovis casu constantes atq² Fideles.

ARCHIDIOECESIS COLONIENSIS
 SEDES NOBILIIUM.

Nobilium Sedes cum possessoribus intrà
 Archidioecesin nunc accipe in ordine; primò
 Bonnensis Satrapia subit cum Turribus, atq²
 Turibus antiquis, Status hic quæ continet unà:
 Enderig, hoc Hausfen, sed nunc VV eix possidet illud;
 In Ramelshoven Mettermich, Spiesq² reservat
 Burstorff: Nesselrath Deustorff: Morenhoven
 & Horrich,
 Et Gymnich Rheindorff, Goer Meutinghoven
 & Item:
 Dottëdorff Enschring; Gebertz hahn Hemmerig,
 estq²
 Schall Lufftelbergæ Dominus, Possessor & Heres:
 Walpot Boernhemij vicinis regnat in arvis,
 In Vilich Blanckhart de Goehoff percipit vsum.
 Alfeer habet Roistorff, quod VV olff sibi vëdicat usu,
 Transdorff Lyskirchen, Poppelsdorff possidet &
 Reck, Brulen

ARCHID. COLON.

Brulensis Satrapatus adest primog³, videtur
Kendenig, alta domus, quæ Frens sua iura gubernat,
Kuilskeck trans silvam Domus hæc procedit ab illa,
Metternich Metternichij possessor ibidem:
Herschel Vochemium, Sedem & sibi vendicat Arcem,
Quad servat Rendorff, Palmesdorff Zyveifel, &
ultra
In Kitschburg Wolfskehl, Cleburg modò
Gymnich admirat;
In Sechten Siegen, Nesselrath, Efferen & Frens,
Weis Bellinghusen, Geisendotff Gailius optat:
In Glevvel sedere olim Schall: sed modo Collen:
Teutonicum Her-mulheim Castrum se tollit in altum,
Et Wilersvystum Ioannis possidet Ordo:
In Schwvadorff Schall est, regnatq³ in Keldenig
Anstell,
Pfeil de Scharffenstein Hornbell nunc promovet,
atq³ in
Weidestorff Brassart vicina est Incolaterra,
Lechenio transcendendo vias, villamq³, Nemusq³,
Frens se presentat, quæ Frens Stahlbergius Heros:
In Gymnich Gymnich, Dirmetzheim Gymnich
& optat,
Grachtam de Metternich VVolfex jure vetusto,
Lob Conradschemium, Quad Bulschfeldt incolit
Arcem,
In Bergerhusen Bongart, Scheiffartq³, Merode,
Reuschenberg Blatzheimb, & Reuschenbergus in
Erpe est, Zyveifel

STATUS III.

34

Zweifel & Erpe tenet, Fläs Alderodtq; gubernat,
 Mulhemij residet Schall Bell. sed Boulig ibidem:
 In Boulich Mulstroh: Busch Hall sibi jure reservat,
 In Bulleshemio Bourscheidt utroq; coruscet:
 Freishemiū stolberg, Hohē Eck, Beyvvegius intrat,
 In Muggenhufen Schellart sibi vindicat Arcem,
 In Muddershemio regnat Kindtsvveiler, & inde
 In Meyl Quad Dominus, Röckell ac Hertzgē adaugēt,
 In Flertzheim Schall est de Bell, Possessor & Arcis,
 Atq; Heimertzhemiū nunc Horst de jure tuetur,
 Balteq; cum Kriegshoff Buschmā sustollit in altū,
 Meckenheim tenuit Meckenheim Vrbe modernā:
 Harffius & Sintzig, Weis Vettelhoven adequat,
 In Sahra Blanckart Dominus: vocat Ara suprema,
 Creutzbergā Leyen, Quad jam sibi quesit omnē:
 Weis, Bourscheidt, Blanckart Ahrvveiler in Vrbe
 coluntur,
 Putzfeld in Calmuth, Metternich Staffel & in
 Pruck,
 Kessel de Putzfeld: gradior perq; Hardica Rura:
 In Vischel Gymnich, Weix, Crummel Weyer
 adoptant:
 In Cochenhemio Roist, ac Godenquius alter,
 Raitzheim Metternich, Spies Kirspenig: Horffius
 Arlouff:
 Zur Muhlen Metternichius sua possidet Arva:
 In Ringsheim Forst de Lombeck jus quesit omne.
 Hinc Andernacum gradior, quō mēmbus intro:

Bina

ARCHID. COLON.

Bina Domus, veteri, hac una spectatur in Vrbe,
 Vnam de Leyen, unam sibi vendicat Hauften:
 Hic Satrapia venit Namedy, quod propriat Husmā,
 A Saffigh von der Leyen conscribitur, atq;
 ARheineck Comes à Sintzdorff, Burggravius altus.
 Walpot ab Olbruggē, Huls Metternichq; tuetur.
 Ad Lintz descendo, in Lubsdorff Selbachius, atq;
 In Dadeberg Lulsdorff, antiquo jure fruuntur,
 In Breidbach Breidtbach, veterem si transco W edā,
 Stockhusen cerno, quod Nesselrodus auget.
 Ehrenstein propriat sibi Nesselrodus à Stein.
 Devehor inferius Rheni de montibus, intrans
 Gudesbergensem Satrapiam, Melhemiamq;
 Drachenfeltz surgit Rheticonum in monte superbo,
 In Gudesberga Meckenheim sede quievit:
 Nesselburg sese Metternich esse fatetur,
 In Muffendorffo Stein à Tricht jura reponit:
 A Godenavv Walpot Dominus conscribitur Hares;
 Inq; Odenhusen confedit Distelin usq; huc,
 In Berikum Hillesheim fructumq; recepat & usum:
 Hulckradij ad fines propero, mox Anstel in Anstel,
 Frens in Nevverburg, Bourscheidq; resurgit in
 Hœning,
 Harff in Velbruggen, Blittersdorff claret ad Arffia,
 Reuschenberg Selikum, Laudolff sua promovet in
 Luitich:
 Munchhausen Leyen; Hœsteden Schlauchius
 intrat;

In Dielrath

STAT
 In Dielrath Lachenfeld
 Hallin Gleen
 Times attinge
 Arx Gerardshoven
 Fleiteden, quam Fre
 Ha Lybergensis S
 rowvenburg offert,
 Frens in Kleinenbro
 Dantz zu der Koub
 Mirba
 Dort Horst Domin
 Fuert colit Hæbl
 tuetur
 Schlickum est in S
 rejer
 Holtz colit & Bra
 Frens Odenkir
 Altenbrugg Malf
 Niv
 Kempfenjem ac
 Pirmasur in Ne
 Ha
 Ducher in Altel
 in Gastendon
 Wolf in Malsbo
 Capilldroicha
 von Verdock v
 Brienhauber Clo

In Dielrath Liecken sedere à tempore longo:
 Hall in Gleen splendet, Comitum quo iura recurrūt:
 Fines attingo Bedtburgi in partibus, una hic
 Arx Gerardtshoven, quam Ketz gyn possidet, altrā
 Fleisteden, quam Frens olim servavit & ultrā.

Hic Lydbergensis Satrapatus surgit, in hoc se
 Lovvenburg offert, quā jus habet Hœvelig amplū:
 Frens in Kleinenbroich, illic quoq; cernitur Hoff ũ,
 Deutz zu der Kouhlen; in Gustoiff Frens, quoq;
 Mirbach;

Dort Horsti Dominus: Steinhauſe possidet Heister,
 Fuerdt colit Hochkirchen, Kalkum Loveburgq;
 tuetur:

Schlickum est in Schlickum: Metternich Ræde
 reservat;

Holtz colit & Brachel, cuius poss. Bïo salva est:
 Frens Odenkirchen regit, is Poss. sſor & Arcis,
 Altenbrug Mulfort: Fuerd Sahr, Guderodtq;
 Nivelstein:

Kempenssem accedo Satrapiã, Oedamq; p̄pinqũ,
 Virmunat in Nerfen, Wachtendonck floret in
 Hulsdonck;

Ducker in Altēhoff, in Mærshoff Linzenig; atq;
 In Gastendoncka, simul ac in Roede Nivēheim:
 Roist in Malshovē; Bolverck Holthausē adauget,
 Capellē Broichaus; VVeyenhorst permanet in Dück
 in Niersdöck von ãer Pfortzē, sedet Esserē in Foutt:
 Briene habet Clœrath; Bisterfelt Morian ornat.

Finem

ARCHID. COLON.

Finem Lynna facit, vicina Vrdingag³, totum
Cernere parte datur, licet hic descriptio non sit:
Lynzenig in Scalckum; Gripsvalt sibi vendicat
Holtorf,
Clauth Solbrug tenet, Haen Backum conservat
& implet,
Offenbroich Boecküb: atq³ Offenbergius in Broech,
Quad Koléburgū colit, Ass dominatur & in Kyrst:
In Lathū Bavvr est, Zoppenbroch Quade tuetur,
Cernitur Huerdt in Pelsch; Norprah Dickhoven
amavit,
Preuth Kaldenhausen servat de jure vetusto:
In Dreven Bernsavv: sed Metternichius in Rath:
Lynna tenet Backhoff; Brébthof Vrdingare servat.
Nobilis en Rheni Tractus de Iure vetusto
Nobilitate simul cum stemmate fulget abundè,
Nobilitate, inquam, radiat, veneratur honore,
Transco jam Ruras: Emsuri & flumen, ad altram
Archidæcesis partem, quam cernis ibidem.

VESTÆ RECKLINGHVSANÆ
SEDES NOBILIVM.

Svb Nesselrodj est tutela Præsidis Hertten,
Fonderen Arx ampla est, quam Brembt sibi
vendicat, atq³

V Vesterholz

STATUS III.

36

VVesterholt Westerholti optat nomen & omen,
Reck & in Horst residet: Vlebergh quoq; possidet idē.
Geisenburgh Heinrichsburgum, Keyhorstque
reservat,

Dob Vogelsangū; Berg Balckē Boenen adopta;
VVestrem Gutacker: DroßBecke, in Closteren
est Groll,

Quad Loringhøven; Freytag Schorlingen: &
ultra

Brabeck in Brabeck, Hackfurt simul obtinet usu,
Aschenbroich Maleburgū; sed Raesfeldi? Hammū,
Ham tenet Hammum verum. sicut Loh possidet &
Loh:

Loh rursus knippēburgū, Graef Hassel adintrat,
Versabe Ober-Felding, sed Dael & Daelius auget,
Atq; Overlasker zur Leyte, hic Nobilis omnis:

Accedit Steckenburgum cum Repeler, atq;
Dringenbroch, Nyrinck: Vetten Bocholtzq;
subintrat.

Cum VVilbrug pariter, Sedes has accipe Lector.

DOMINATVS NOBILIVM.
SÆCVLARES.

Atria Nobilium Dominatibus hisce profanis,
Quos legu, elucet; Bornheim cum Kentenig,
atq;

Keldenig

ARCHID. COLON.

Keldenig, & Kenthen, Gymnich, Meyl, Lyblar, &
arvum

Lufftelbergiacum, Lufftildi in monte beata
Sacratum quondam, Vifchel, Merl, Saffig, & ultra
Muddersheim, Muggenhausen, Odekirchag₃,
Quatrach,

Wilersvift, Vettelhoven, Lyndt, Nersfen & Anrath,
Niderdriefa, Wilich, Drachensfels Petra Draconis,
Horst propè Lydbergam, Seursch, Heimertzheim,
quoq₃ Sahra,

Vvensburgumq₃, Vbÿs loca dicta videntur in oris;

ARMA,
ET
INSIGNIA.

INSIGNIORUM si quis Originem
Desideratis ambiat usibus,
Evolvat Annales, vetusti
Historicos adeatq; sæcli.
Ex his patebit Cæsarar arduos,
Ducesq; summos militiae suis
Mandasse turmis, ut suomet
Quisq; suum in Clypeo notaret
Certoq; signo Nomen, & agminum
Rectoris, ex quo Lemmate colligi
Liceret, Hæc o quis ausu
Aut trepido steterit tenacem

Adversus

37

STATVS III

Adversus Hostem. Post vice Nominum
 Certas Figuras, certa que Symbola
 Exsculpta gestarunt in ARMIS,
 Alterutrum quibus, absque fraude
 Distingueretur Militis, & sui
 Nomen Strategæ. **INSIGNIA** cernimus
 Partes adhuc ætate nostrâ
 Congenitis solida in Pyzeticis
 Explere vocum: & pluribus in locis
 Affigi, utrimvis prospicientia
 Aulas, & Aras in perenne
 Prototypon **Monumen** que rerum,
 Hinc evidenter, nil aliud, patet
 Monstrare primùm **INSIGNIA** nobiles
 Quam ritè Personas, quibuscum
 Nata, vel appropriata, surgunt.
 Verùm quod Ortum Nobilitatis, &
 Illustrioris stemmatis atrinet,
 Fatemur, & quidem lubenter,
 Præcipuum Titulum, Gradumque
 Non absque summo Nomine Regiam
 Dicitur potestatem, sed Comitum, Ducum, &
 Magnorum Equestri stirpe Patrum
 (Imperij moderator olim
 Dum Ludovicus Tertius) ardua, hi
 Gradus, fuerunt, munia: Cæsaris
 Ottonis ævo hæreditatis.
 Quæ Titulum sibi jusque nacta:

ARCHID. COLON.

Et quotquot armis conspicui Viri
Stetere primo in limine praelij,
Bellæque res gessere Belli,
Nobiliumve Equitumve Nomen
Illustre sunt nacti, & sibi maxima
Et Hoste victo Encomia nobilis
Claræq; quæsiuere Famæ,
Quam Comitum sibi legit Ordo.

(STATVVM)
DEPVATI.

- 1 **O** Eckhovius Iuris Doctor prait, usq; disertus
Metropolitana Syndicus Ecclesia est.
- 2 **A** Comitū parte est Beyvvegh, qui grande tuetur;
Nunc Vice-jus Comitum, Principis arbitrio.
- 3 **N** Obilitatis Agens prasenti tempore Schall est
De Flertzheim, qui illū deputat usq; Statū.
- 4 **C** Rosenbergh Doctor, pollens sapientiâ, amicū
Os Urbanorum est, Consiliūq; Dator.
- 5 **H** Is Generalis adest Statuum, Patriaq; Receptor
Strevestorff, calamus scribere plura vetat.

CHID. COLON.
nis conspicui Vini
limine prælij,
effere Belli,
Equitumve Notæ
& sibi maxima
nomia nobilis
ète Famæ,
tum sibi legit Ordo

TATVVM)
VTATI,

Doctores prælii, hinc
Synodus Ecclesiæ,
Byrryegh, qui grandæ
Comitiæ, Principis arto
præsenti tempore Sobli
qui illi deputat usq, Sic
ur, polens sapientiâ omni
m est, Consilijs, Ducor.
litæ, Patres, Recepto
lantiu scribere plura vetera

38

STATUS

IV.

ARCHID. C.

ANDE

N^{us} Præbiteria
Prima And
loni

Imperatoria Rhena

Archidiecepsi caput

Rheni Metropolis:

huius habet, ut (quod)

Electio patrie pri

Conscribit, scripto

Scilicet Ordinis

Directrix Rhena

Partim Nobis

In die à facimus,

Vive Magistratu

Vnus Cuncti, per

Dicitur è cetero,

Hec in ser cu

archidiecepsi, q

Romani occasu

Contra German

Struxerunt, qu

Tantum Augustu

Oscidua ad Rhe

Emibus sig. sua

I.

ANDERNACVM.

NVnc Vrbes recto contingimus ordine, quarum
 Prima ANDERNACVM surgit, celebrisq; Te-
 loni

Importatur à Rhenana vbiq; supremum
 Archidicefis caput est, Provincia ad oras
 Rheni Metropolis: reliquis ex Urbibus illa
 Ius habet, ut (quoties summus pro tempore Præsul,
 Elector patriæ princeps Comitum Bonna
 Conscribit, scriptisq; simul grauiora Dynastiæ,
 Scilicet Ordinibus proponit pondera) clara
 Directrix Rhenana loco sit prima per Vrbes.

Partim Nobilitas, civilia Corpora partim
 In dictâ faciunt, solidantq; novantq; decentem
 Vrbe Magistratum, succedit quolibet Anno
 Vnus Ciuili, verum alter Consul Equestri
 Dicitur è cœtu, sic pulchrum ineunte Senatam.

Hæc inter cunctas Vrbs antiquissima flores
 Archidicefis, quam retrò sæcla priora
 Romani occasum versus propè litora Rheni,
 Contrà Germanos bellantes, solis ad ortum
 Struxerunt, quando Romana potentia primò
 Tantas Augusto capiebat Casare vires,
 Occidua ad Rhenum, pars defensiva quod esset
 Finibus vsq; suis: quingentis longius annis,

ARCHIDIOECESIS COLON.

Imperij exemptis Germanis Rhenus ab una
Atq; alia Gallis fuerat disjunctio parte.

Nunc, ut tam celebris, qui Rhenus ab Alpibus exit,
Ad defendendum, debellandumq; rebelles
Inq; ascendendo descendendoq; carinis
Commoda multa tulit, Romanis vsq; maneret,
Filius Augusti belli Dux Drusus ad imam
Hunc juxta fluvium summis de partibus oram,
Quinquaginta vltra monumenta locavit, & arces,
Inter quas, etiam praecleara fuisse leguntur
Oppida cum Castris; & plura tacendo priora
Ad partem occidentalem, Rheni qua jungitur vndis
Ipsa Mosella, subit Turrus, Naco, Antoniacum,
Brisiacum, Ara, Renomagumq; Genesia regis,
Hinc quondam Verona, alias Bona Castra, vocatur
Iam Bonna, Archipatris Residentia, post Vicelinum,
(Transio Agrippinas Romano jure Colonos)
Marconium surgit, Buruncum, Durmagiumq;
Novesium, Drusi qua mox nova Castra fuere,
Gelduba, & Calo, Aschburgum, Albiniana, Vetera,
Praeter Agrippinas, Vbia se cuncta subesse
Hec scribunt Patria loca, magni qua Via Drusi
Olim Romulidum Ducis, atq; exercitus vltra
Ad debellandum Frisios, populosq; Cberuscus
Ductus ad Oceanum flavum propè littora Rheni:
Vnde Dicecesis quondam hec Ripuaria dicta est.

Et nullo dubitante licet, quamplurima tali
Castra Dicecesi fuerint comprehensa, suomet

STAT
Hic tractanda deb
Nouina (at claris
Hoc verò antiquu
I Castris istis, Roman
Oppida paulatim, Ma
torresse, inter quas
ANDERNACUM,
Antior, & vnde, gr
Hac tamen est mult
Ex Antonino nome
Sint utcumque reli
Nomen amasse diu
Disperit natum
Fecerat, istud hinc
ANTE-NACUM
Quod patet, AN
Antijacet, terra
Hanc procal à m
Hanc alias
Turris & Ma
Munit, atque sp
Hi Pagi My
quum
ANTE-NACO
Atque in vicinis
Ejusdem nom
Qui Nanciu mu

STATUS IV.

Ista loco tractanda dabo, quia nullus eorum.
Nomina sat claris expressit versibus author.

Hoc verò antiquis extat memorabile scriptis
E Castris istis, Romanorumque stativis
Oppida paulatim, Martisque è sedibus Vrbes
Surrexisse, inter quas Prima fuisse videtur
ANDERNACUM, at nomen huic quis fecerit Vrbi
Author, & undè, gravis lùs est, nec dicere tutum.
Hec tamen est multis mens & sententia, quodam
Ex Antonino nomen venisse, sed ista
Sint utcunque velint, antiqua hoc tempora certum est
Nomen amasse diu: poterit tamen omnis ad omnem
Desuper ornatum discurrere, qualiter olim
Fecerat, istud huic qui nomen contulit Vrbi,
ANTE NACUM, cuius vis vocis & Emphasis hac est,
Quod patet, ANTE NACUM; Rivo quia scilicet isti
Antejacet; terra Meinfeldi è saltibus, Vrbe
Haud procul à media qui manat in organa Rheni.

Hanc alias * Primus Fredericus nomine, firmis
Turribus & Muris Dux Archiepiscopus urbem
Muniit, atque ipsam Indultis plus mille beavit.

Hi Pagi Mysenheimb, Kehl, Namedyque propin-
quum

ANTENACO subsunt: Mysenheimb undique circum
Atque in vicinis Meinfeldi partibus, imà
Effodiuntur humo grandes pulchrique molares,
Qui Nautis multis & Mercatoribus en pti,

* An 1109.

ARCHIDIOECESIS COLON.

Ad Rheni ripam per tympana versa rotantur,
Puppibus aptantur, Batavæque vehuntur ad oras.

Ast propè Kehl, inter montes insigne videtur
Carmelitarum, Antonisstein nomine, Claustrum,
Acida diversis præbens medicamina morbis
Quà salit unda, hujus sanos estate liquores
Multa caterva hominum, longèque jacentibus, immò
E queis cunque locis confinibus aecola mit em
Haurit in agrorum curam, potúmque diurnum.

Ad Namedy festino DEI de Nomine nomen
Quod sibi congeminat, nam postquam Magnus aper-
tum

Christicolam primus se Constantinus in orbem
Duceret, ut justo Maxentius ense Tyrannus
Cumberet, & cunctum Romani Militis agmen
E Britannorum Germanorúmque coavis
Finibus, undantem sibi collegisset ad Aram,
Præclarumque Crucis vidisset in aère Signum,
Quod certam spondebat opem, certósque triumphos,
Fulva characterum circum lucente per astra
Lemmate, IN HOC SIGNO VINCES (faelicus
omen

Nulli unquam affulsit Populove, Urbive, Ducive)
Hinc hominum mens illa, loco quo Numine Divùm
Stat Namedy, fausto Romanis etbere signis
Arma execrantem gentilia, nobile summi
Inscripsisse DEI nomen, quod clarius extat

In Constantini casu val
Hoc habet ante Pries P
Lam velati Sim-
Hic ut primam Vexilli
Sic Constantius, quo
Cum Cruce præfixa:
Andernaciensi, Nam
Laudis habere grad
Primus Christicol
Excusum Nomen L
Perduraturo mand
Qui prædicta V
Ad Rhenum Bas
Parim clivosis lig
Circumanti, lat
Inde Monasterium
Vix horã, Lach
Supra millenam p
Pulchra virent et
Collegium, illu
Saxum planis
Disat ab Urbe, l
Agrippensis cap
Archidiecesis, cu
Hinc facile esse le
Qui talianam su

STATUS IV.

In Constantini cufis valido are Monetis,
Hocque notat Labarum Christi venerabile Nomen.

Iam veluti Sintzig, de quo post mentio fiet,
Hoc habet ante Vrbes Pagosq; Encomion omnes,
Illic ut primùm Vexilli ostensa figura
Sit Constantino, quo nunc Ecclesia gaudet
Cum Cruce praefixâ: Satrapatus sic quoq; pollet
Andernacensis, Namedy specialiter isthunc
Laudis habere gradum, quod ibi ter maximus Orbis
Primus Christicolûm Caesar laudabile Christi
Excusum Nomen Labaris insculpsit, idq;
Perduraturo mandarit inesse metallo.

Qui praedicta Urbis superest Situs, ille deorsum
Ad Rhenum Baccho est parti in saecundus, abundat
Partim clivosis ligniq; feracibus aruis,
Circumdantq; latus praegnantia gramine prata.
Indè Monasterium, Benedicti ex ordine distat
Vix horâ, Lach nomen huic, quod vidit in alto
Suprà millenum propè nonagesimus Annus.
Pulchra virent etiam circum, pomaria, muros,
Collegiumq; illic Divi pranobile * Thomae;
Sursum planus ager, spatium quâ circiter hora
Distat ab Vrbe, locus, Turris qua dicitur Alba:
Agrippinensis capit hic exordia, jusq;
Archidicecesis, cum pluribus auguror illum
Hunc facile esse locum, de quo canit Ethnicus Author
Qui Iulianais fuerat tunc miles in armis

Mar-

* Cantuariens,

ARCHIDIOECESIS COLON.

Marcellinus, eum, Iulianum nempe · supremus
 Dùm Constantini Magni Legatus abiret
 Adversum Francos, atq; has venisset in oras,
 Qui transrhenanis VVesteryvaldensibus orti
 Finibus, hinc omnes juxtà Rhenumq; Mosamq;
 Vastassent Vrbes, solidam hanc reperisse per omnes
 Illasam Turrim, Treuiros interq; Colonos,
 Quæ divisiuo distinguit limite dictas
 Agrippinatum Trevirorumq; vnica gentes,
 Parte in utraq; datur Ius cernere Principis armis.

Antè fuit dictum: Friderico à Præsule primo
 Qui locus hic primùm fuerit conversus in Urbem.
 Ingenti numero Sucui dùm militis Agmen
 Vsq; per Vbiacam prædando, furendo, necando
 Archidioecesi debaccharetur, & ignes
 Flammarumq; globos vicina per oppida ferret,
 Archipater Fridericus abit longè impare turmâ
 Ad sibi subjectos populos Patriamq; tuendam,
 Et fausto hostiles maçtat mucrone phalangas.
 Maxima pars ferrum sensit, pars cetera Rheni
 Fluctibus hausta, fugam malè consultando parauit.
 Hinc adèò celebris devicto ex hoste Triumphus,
 Quem talit hic Præsul Superùm moderamine juxtà
 ANTENACUM (qui Pagus erat tum tēporis) ansam
 Præbuit, ut fossis Vicum hunc solidârit, & altis
 Turribus & Muris cinctum, Indultisq; potitum
 Auxerit, * atq; ultrò pulchram mutâr it in Urbem.

Hanc

* An. 1107.

STAT

Hinc Dux Baudouin
 Invenit triphi Sui
 Prefat. & oppressit
 Insuper Vluorum hab
 Postulare ferre Succ
 Lapid. & malè Sui f
 Vrbi servata manu,
 * An. 1163.

NO

NOVESTUA
 d. f.
 Archidioecesis C
 Inferior Rheni r
 Ingreitur roto.
 Antea, quâ Rivu
 Insuit in Rhenu
 Oo grave mur
 Divisa est, hodi
 Circumagatq;
 Et tali lapsu, bi
 Dissidit piacu
 Hæc in Rom
 Lata partem, bi
 Et Euro excellit
 Crima, quod it

STATIUS IV.

Hanc Dux Baudisius Guilhelmus Marte cruento
 Insanum tristi Suecorum tempore frendens *
 Presit, & oppressit, crebrisque excursibus agros
 Infestos Vbiorum habuit prædando, sed Anno
 Posteriore ferox Suecorum exercitus Urbem
 Liquit, & indè Sui fuit huc in Principis usque
 Vrbs servata manu, atque hodie servatur Eidem.

* An. 1632.

II.

NOVESIUM.

NOVESIUM quondam, quæ post Vrbs Nussia
 dicta,

Archidiœcesis Caput est, quam circuit undè
 Inferior Rheni tractus. Comitia primo
 Ingressitur voto, Ripa vicina jacebat
 Antea, quæ Rivus lunarem dictus Anarpha
 Inluit in Rhenum, sed nunc à Flumine multum
 Ob grave murmur aquæ, collectantisque procellas
 Divisa est, hodie quamvis petat Eruatis Urbem,
 Circumagatq; molas portarum limina subter,
 Et tali lapsu, binis quadrantibus horæ
 Dusseldorpiacum contra, Rheno inferat undam.

Hæc in Romano jacet Vrbs longissima fundo,
 Lata parum, hic nutrit sæcundos frugibus agros,
 Et Rivo excellit: qui Crura vocatur ad Arpham,
 Crura, quod insolitum, contra decurrit ad ortum,

ARCHIDIOECESIS COLON.

Ast illic flumen viridantia prata coronant,
 Quà fracto è Rheno ductus fuit antè Canalis
 Kehl dictus, gravior naves quo mercibus Urbem
 Attigerint portuq; iterum sint inde solute.

Ast Romanorum dùm tempore Claudius, ille
 Civilis, Rheni Sociis habitantibus oras (a)
 Teutonia populis, Frisia de gente profectis,
 Et Velavv, & Betavv, vicinofq; inde Gugernos,
 Quae loca Romulidùm praefectus jure tenebat
 Petilius Cerealis, ovans cepisset in armis,
 Geldria quàm nunc est, & Clivia, jamq; studeret
 Vndiq; Gallorum sinès, Rhenoq; propinquas
 Romani Imperii ferro sibi subdere terras:
 NOVESIUM verò, quàm Drusus tempore summi
 Caesaris Augusti Castellum jam antè locarat,
 Romanas partes sequeretur, & arma Quiritum,
 Ille, quod Annales referunt, exercitus apto
 Hic Nova Castra loco paulatim extruxit & Urbem,
 Erectumq; simul Drusi molimine Castrum,
 Quod modò suprema nomen fert porta Maria,
 Duplice munivit muro, vastiq; novavit
 Turribus, undè Novi quasi Castrum à nomine nomen
 NOVESIUM retinet, quod post transivit in Urbem.
 Haec (b) Nordimannorum subjecta incendia sensit,
 Extremamq; illi bellum crudele Ruinam
 Attulit electus Caesar (c) quod gesit uterq;
 Otto jure suo Quartus, luctante Philippo.

Insuper

[a An. 70.] [b An. 887.] [c An. 1205.]

STAT
 Nuper Vrbsidem (se
 quando (a) Palatinu
 Camg, Pulo regimen
 Hinc enim roro Carol
 Anali jam dictam Vr
 Londg arvis verò Ha
 Elector Princeps Her
 Archidiceps, mer
 Conferabat cam:
 Caesar commotus t
 Obsidione Vrbsim,
 Quando celebratur
 Caesaris accessu, p
 Vrbs tunc indoluit
 Nempe Magi
 Ius habet, & rub
 Nundina in hac
 Vrbs celebratur
 sistere iudicis, Q
 Consul uterque
 More Quiritum
 Constituum par
 Iustitiam exerc
 Nisiaco in
 Vndiq; remandi
 Exemptio, Vrbs
 Vrbs, quod

[a An. 147

43

STATUS IV.

Insuper Vrbs eadem sevissima bella subivit,
 Quandò (a) Palatinus Comes, Archimista Rupertus
 Cumq; Peditum regimen, Prælatumq; tenebat;
 Huius enim voto Carolus Burgundius audax
 Annali jam dictam Urbem obsidione premebat,
 Landgravius verò Hassorum, qui postea factus
 Elector Princeps Hermannus. Rector in ista
 Archidiecepsi, mirando laudis honore
 Conservabat eam: Fridericus Tertius inde,
 Caesar commotus tam pressam exemit acerbâ
 Obsidione Urbem, Sanctus Bonifacius (b) orbe
 Quandò colebatur, Carolus tunc solvere castra
 Caesaris accessu, pacemq; precare coactus,
 Vrbs tunc Indultis, multisq; fauoribus aucta est.

Nempè Magistratus eudendi in signe Monetas
 Ius habet, & rubrâ signandi dogmata cerâ:
 Nundine in hac vnum memoratâ quinq; per Annum
 Vrbe celebrantur, Civis non cogitur extris
 Sistere iudicjs, Gladij jus obtinet amplum
 Consul uterque Regens, fasces portantur ab ipsis
 More Quiritorum, invento qui crimine dignas
 Constituunt pœnas, & sacram vindicem iusto
 Iustitiam exercent vitâq; neciq; Magistri.

Nusiaco in Bourbahn liberrima civibus extat
 Vndiq; venandi per quolibet arva potestas,
 Exemptiq; Vrbs sunt vectigalibus omnes.
 Urbis, quod superest, auratam Insignia gestant

Nigro

[a An. 1475.] [b An. 1476.]

ARCHIDIOECESIS COLON.

Nigro Aquilam, campōq; rubro Crux discolor alba est.

Ad confirmandos hos, diva Indulta, fauores
In patulo ore Fori, Caesar Fridericus in aere
Tertius exsculptus, Statuâ sublimè videtur.

Tunc etiam in gratum præcepta ex hostibus Urbis
Symbolon, ante, die Veneris, quam spiritus almus
Orbe colebatur, primùm processio sumpsit
Annua principium populo comitante fidei:
In cuius Robur Sixti indulgentia Quarti
Mille octingentis, quadragintaq; diebus
Concessa è Bulla est cunctis, præsentia quorum
Hoc festum exornat: summum stat Martyris illic
Delubrum sancti Bellatorisq; Quirini
Ara, Theodulo qui concomitante tribunus,
Cumq; Alexandro Papa * cumq; Hermete Roma
Præfesto, reliquisq; sacro Baptismate lotis,
Aurelianæam truculenti Iudicis iram,
Ex Hadriani olim mandato Caesaris hausit,
Tormentisq; grauis Christi pia dogmata pandens
Martyrj palmâ succinctus in astra tetendit.

Martyris hinc Templum, cuius celsissima turris,
Munster ab antiquo condictum nomine, quondam
Hocce Monasterium Benedicti regula sanxit,
Cuius adhuc habitus criptâ tabulatus in imâ est.
(Tempora mutantur) mundanis jam Canonensis,
Stemmata præclaris, dos est hæc nobilis Aedes;
E Caroli Quarti rescripto, causa probatur,

Sacri-

* An. 116.

STAT
Sacrifici numero quatuor
Hic Cameris è Civitate
Cinnix Beria, alio C
Surrexerant, deusq; in
Fundator Templo, Cr
Hic Comitatus munitio
Dio Bruno à Dageblou
E post Tollens Prae
Comit; Peda imperi
Pontificis Nom Nov
Lemg; profecturus è
In comitem Gopam
Viri abbatis sate v
Fratri jam Pade
Reliquis, quos ill
NOVEIUM: stat
Ani Festina dies, e
Dvotum vere aff
Impedit ritus, s
Parono, magnu
Nissa Causa
Cum Friderico ei
Pacis, ut (illius ca
Frisca regni heres
Maximiliano, di
Hoc per comitatu
Austriacæ Demer

* An. 827.]
[An. 1416.]

STATVS IV.

Sacrifici numero quatuor, Missæq; ministri.

Hoc Comes è Cluiva Delubrum Eberhardus, * & eius
 Coniux Berta, alio Caroli de stemmate Magni
 Struxerunt, binusq; iacet tumulatus in illo
 Fundator Templo, Crucis ante Altare, sepulchrum
 Hoc Comitum monumentum Eberhardi dicitur; Anno
 Quo Bruno à Dagsburg Vbia qui Presbyter aedis,
 Et post Tullensis Præsul, Papale Byretum,
 Cumq; Pedit imperium captabat & usq; tenebat
 Pontificis Noni Nomen sublime Leonis:
 Iamq; profecturus Romam sociare sororem
 In comitem Gepam placuit, quam Nussia primam
 Vrbs Abbatissam voluit, donata fauore est
 Fratris jam Pape, sancti cum Martyris illic
 Reliquijs, quas illa (a) redux hinc transtulit usque
 NOVESIUM: talis Translatio quando recurrit,
 Aut Festiua dies: quamplurima turba quot annis,
 Devotum verè affectum, cultumq; piusq;
 Impendit ritus, solenniter vsa supremo
 Patrono, magnum quem jactat Nussia Divum.

Nussia Causa fuit, Carolus dum linqueret Vrbe[m],
 Cum Fridrico etiam mox Casare fædus iniret
 Pacis, ut (illius cum filia sola Maria
 Vnica regni heres, data Nato Cesaris uni est
 Maximiliano, divus qui postea Cesar) (b)
 Hoc per connubium sese Provincia oranti
 Austriacæ Domui, tutela, armisq; jugoq;

Sub-

* An. 825. [† An. 1049.] [a An. 1050, 30. Apr.]
 [b An. 1486.]

ARCHIDIOECESIS COLON.

Subdiderint omnes, queis se Burgundia fulcie
Inferior, regio Belgis habitata colonis.

Hic pro Nusiaciis, dolor eheu! gloria cessat!
Post Salentinum Comitem noua bella parantur,
Archidioecesi, novus exit ab ere tumultus,
Relligione domus, Araq₃ fociq₃ petuntur,
Neglecta excubijs, Nevenaro Nusia primam
Prada (a) opulenta fuit, verum mox Vrbe potita
Militis Hollandi cunctos truculentia cives
Territat, insano frendent Batava arma furore,
Parcitur haud sacris, spoliantur honoribus Ara,
Aurati calices, argentea pocula, vasa
Gemmea raptantur, pretisq₃ cuncta sequuntur,
Quae reputata ultra bis centum millia in auro.
Moxq₃ Gubernator Fredericus Cloetius intrò
Strenuus armatur, pagi vastantur inique,
Vbiaci tractus vario quoque Marte premuntur,
Hinc Bavarus tandem Princeps Ernestus, ab altà
Electòr Cathedrâ miserando motus ab asse,
Hispanam implorat dextram, Parmensis ab inde
Mittitur electis pro Relligione tuendâ,
Seruandâq₃ fide, laturus robora turmis,
Hic audax animi quate factis mœnibus Urbem
Impetit, & Divi triduanus luce Iacobi
Intrat, & Ernesto Domino (b) mox reddidit illam.
Cloetius imprimis veluti de jure rebellis,
Altâ suspensus violator fauce fenestrâ est:

Vrbem

[a An, 1584.] [b An, 1586.]

STAT

Vrbem flamma vorat,
Copia vastantur ciues
Transio praesidium
Civibus excidium, restat
Hoforum (b) praesidium
Pacta datâ Imperio sua
Pactis hinc fructur
Relligione: Deo sit g

B

Electus, Bo
Archidioecesi
Consilium, Art
Iustitia usque Re
Vbriam dista
A Comite Hochst
Membris & fore
Vrbis habet clave
De more antiqu
Romani Bom
runt,
Sempe Bonas ill
Est visum, testan
Non modo parte
At quâq₃ frugifer

[a An, 1584.]

STATUS IV.

*Vrbem flamma vorat, civis consumitur omnis,
Omnia vastantur crudelibus obruta telis.*

*Transco praesidium (a) Mileduncki, sistere anhelans
Civibus ejectum, restat, quò cetera tangam,
Hassorum (b) rabiem, quam nuper Nussia sensit.
Pace datâ Imperio sua pristina jura recepit,
Pacifico hinc fruitur jam sidere, gaudet avita
Religione: Deo sit gloria lausq; perennis.*

III.

B O N N A.

Electoralis, BONNA, est primaria Sedes,
Archidiocesis Cancellaria suprema,
Consilium, Archivum, Rectoratusq; triumphat,
Iustitia usque Reo, Viduis patet atq; Pupillis.
Vrbs etiam dicta est Veterana Voconia, quae post
A Comite Hochstedio Conrado Antistite (c) cinctâ est
Moenibus & foveis, ornataq; Turribus altis.
Vrbs habet claves, gestans pro tempore fasces
De more antiquo longoq; à tempore. Consul.
Romani BONNAM quondam Bona Castra vocâ-
runt,

*Nempè Bonas illic quoniam sibi figere Sedes
Est visum, restante chrono, nam plurima tali
Non modò parte rubet benè sano Vineâ Baccho,
At quoq; frugiferax circum protuberat Arvum,*

Immem-

[a Ag. 1593.] [b An. 1642.] [c An. 1240.]

ARCHIDIOECESIS COLON.

Immensiq; suprà per binas circiter horas
 Clauduntur Montes qui ad Rhem littus utrumq;
 Hanc è Teutoniâ fermè ducuntur ad Urbem.

Antè Verona fuit, factò que nota sequenti:

Herculeus * Bellum dùm Maximianus & arma
 Gestaret, stricto Carausius Ense Tyrannus
 Ut ruat, in Magnum qui Casara nuper iniqua
 Diocletianum suscepit pralia, jamque
 Regna Britannorum sibi subjecisset, & olli
 Ex Syriâ, Aegypto, Solymis, Orienteq; dictus
 Cesar Thebanam Legionem (robore pollens
 Agmen erat) que Sexcentis sex millibus, & sex
 Sexaginta Virùm, numero, constabat, ad imum
 Rhem littus, opem latum submitteret, antè
 Emundata Sacrà sacri Baptismatis undâ
 Que Legio dederat vero sua nomina Christo,
 Prefatus capitis sub pœnâ Maximianus,
 Pro fortunatis belli successibus hujus,
 Quod per Teutonicos tractus Francoq; parabat
 Ad Rhodanum, juxtâ Martinack, nomine, pagum,
 Idolo Martis votivos thuris odores,
 Sacrificoq; ignes adoleri iussit ad aras.
 Ast quia Christicolæ Ductores agminis, illi
 Mallusius, Victor, Gereon, Florentius ibant
 Cassius atque Pius, tam falso sacra negarent,
 Thura Deo, gressusq; suos procul indè tulissent,
 Ad profligandum conjunctis Viribus Hostem,

TUM

STAT
 Terræ insulas Leg
 Maximianus atq;
 Com Duce Maximian
 Et toto ferme, qui nu
 Consi Mauris nam
 Affaliquet cum de
 (Christicolam, sum
 Longè ad Rhenum
 Bonam, Agrippin
 Inghator Eas stric
 Et turm alijs alio
 In studio Divum G
 Odo decim fo, cy co
 Sacrum Vidore
 Militibus Christi
 Cassius at Borne
 Cum socijs la rone
 Ore fidem Christi
 Martyrj insignen
 In quorum etern
 Diva Helena Im
 Primi Christi ad
 Constantini, ali
 Cetera Tempora
 Inghatu Divium
 Collegium, nulli
 Gaium gaudet;

STATUS IV.

Tum sacra insidias Legioni struxit, & idem
 Maximianus atrox posuit stratagema; suoq;
 Cum Duce Mauritio penes Agaun stravit eandem
 Ex toto ferme, qui nunc locus obtinet ipsum
 Sancti Mauritij nomen, quia Martyr ibidem.
 Ast aliquot cum de sacra Legione cohortes
 (Christicolūmq; simul quadam vexillas) deorsum
 Longius ad Rhenum cessissent vsq; Veronam,
 Bonnam, Agrippinam, & Xanthos, sua seq; euentes,
 Insidiator Eas stricto est mucrone securus,
 Et turmis alijs aliò cedentibus, ipso
 In stadio Divum Gereonem fortè trecentis
 Octodecim socijs comitatum cepit Agrippa,
 Sanctum Victorem triginta, cumq; trecentis
 Militibus Christi Xantensem prestit ad Urbem:
 Cassius at Bonna simul ac Florentius vna
 Cum Socijs laurum Rheni propè litrus, aperto
 Ore Fidem Christi testantes sanguine fuso
 Martyrij insignem meruere referre coronam;
 In quorum eterni firmum munimen honoris,
 Diva Helena Imperij Regina Decusq;, Parensq;
 Primi Christi adūm diuino Caesaris æstro
 Constantini, alma fidei quoq; nobilis auctrix,
 Cætera Tempa * inter propè Rheni flumina Bonnæ,
 Instinctu Divum mota est fundare sacratum
 Collegium, multis qua nunc Ecclesia Præ-
 Gatiuis gaudet; communem namq; quot annis

ARCHIDIOECESIS COLON.

Mercatum celebrat, quin & pro tempore seruat
Prepositum, multa supremum munus, & Archi-
Diaconalis adest cui Iurisdicctio terra.

Hic locus illustres ambit complexibus Arces,
Oppida, Nobilium Sedes & Fana, Domusq³,
Quae supra atq³ infra circum lustrantur in vno
Prospectu, dicta jacet Urbis moenia praeter,
Nobile Collegium, vulgò Diekircha, vocatum,
E regione autem trans Rhenum bina videntur
Collegia, inuncto nigrum cognomine Reindorff,
Vilichiumq³ aliud, Vilike quod diximus olim,
Quorum Mengosus postremum duxit in altum
De Gelren Zutpheng³ Comes, * Girbirgag³ coniux
Eius, idemq³ bonis testamentalibus, ample
Legato Agrorum, Argenti donauit & Aurj,
In quo Gnatibus socijs (quas inter & vna
Sancta Adelheidis erat) tumulatus uterq³ quiescit,
Vt tumuli monumenta ferunt in marmore: nempe
Vilichij extractor jacet huc Mengosus in
Vrnâ.

Hoc Latius occasum versus (via perbreui) ornans
Mons Crucis, & pulchrum supremo in vertice Templū
Cum Seruitarum Claustro, quod struxit in altum
Archipater, Bauarūm Dux Ferdinandus Honorj
Septem Virginea Matris Diuag³ Dolorum,
In quo mirâclis celebris seruatur Imago,

Copia

STATUS IV. 47

Copia quæ Diui Luca est, quam pinxit, & illa
 Monstratur, longè circumq; jacentibus, indè
 Qui crebrò è Patrijs rara pietatis amore,
 (Rarum opus est etenim) sacra huc vexilla reponunt,
 Cum Genitrice colunt votis precibusq; Tonantem.

Hunc infrà montem Poppelsdorff cernitur, ipso
 Tempore Romulidum, sic affirmantibus aui
 Illius Historicis, qui Pagus nomine dictus
 Publj, ut & Transdorff Trajani Pagus, & huius
 Oppida plura modi, Satrapatibus insita binis
 Et Bonne & Brula, titulos sunt nacta suorum
 Voce Ducum, à Ducibusq; suis jam nomina servant.

Hoc penes Oppidulum Poppelsdorff floribus hortus
 Aemulus Hesperijs, Electorale Viretum
 Suspicitur, sursum spatio fors vnus hora
 Gudesbergh surgit, cuius superindita clia
 Arx, Turrisq; jacent jam demolita, locaq;
 Creditur hoc falsi fanum sedemq; fuisse
 Mercurij, cuius quæ sub Gentilibus Ara
 Victima casa frequens, hoc Montis & huius Origo
 (Mercurij Burgum, Gdtzbergh quasi) nomine fluxit.

Imperij primo Theodorus Episcopus anno,
 Congesti multis Ludaum millibus auri
 Argentiq; gravem tenebroso carcere clausit,
 Compeditibusq; pedes, & duris terga Catenis
 Nexuit, & justis propter malè tanta lucrati
 Pondera thesaurj pænis multauit eundem,

E quæ

ARCHIDIOECESIS COLON.

Equâ nummorum summâ (est firmissimus Atlas)
 Mercurij Burgum sublimi in vertice, Bonna
 Ultra dimidium, munitam condidit Arcem,
 Quâ Michaëlis erat prius isto in monte Sacellum,
 Sed post suffossa est Arx hac, ut diximus, & acri
 Impete, & in rapidas acta igne vorante favillas,
 Omnigenos quoniam fugitiva plebis Alumnos
 Sustentabat, amans specus, Hospitiumq; latronum.

Regredior Bonnâ, binâ gaudente coronâ,
 Cum post Henricum, Fridericus, dico, secundus
 Austriacus Princeps, occisi filius olim
 Casaris (a) Alberti iusto pro Casare lectus;
 Mox Vbia Henricus de Virnburg Praesul, eandem
 Bonnâ in Sede sua, Imperij diademate (b) cinxit.

Urbis honor rursus non longo à tempore, quando
 Walramo, Comitum Iulia de stemmate nato,
 Iure in Vtroq; Viro fundato à Praesule, Casar
 Lutemburgensis Carolus, cognomine Quartus,
 Insigniretur (c) Bonnâ diademate Regis,
 Augusti Imperij, sic Casar vierq; secutus.

Bella quidem taceo: Martinus Schenckius, ille
 Transfugus Hispano Ductor stratagemata fecit,
 Fraudatim intrando Batauo cum milite, verum
 Ernesteanis vexillis ostia pandit,
 Et sic Ernestus Bauarus sine sanguine Bonnâ
 Occupat, ut Caroli Magni fulgebat olympi
 Festus ab axe dies, Magno sic Rege iubente:

Huius

* An 1585.] [a An. 1309.] [b An 1315.] [c An. 1347.]

48
STATUS IV.

Huius enim meritis lapsi post fulmina belli
Bonna reuiuiscit, fraudum iuga pessima spernens,
Subiicit Ernesto Bàuaro se Bonna, perosa
Fiena noua, ut iam vicesima nonag³ luxit,
Et iam transferant^r ter secula quinq³ salutis,
Quattuor & messes, octog³ decennia phæbo.
Vrbs verè felix ! de Bello tempore pacis
Perpendens, rursum hinc Bonna Bona Castra locantur,
Quod superest laudis, de Bonnâ hec Vrbe leguntur
Carmina, quæ subdo, cecinitq³ probabilis auctor.
BONNA solum felix, celebris locus, inclyta tellus,
Florida martyrio, terra sacrata Deo.
Exulibus requies, & Asylon mite iusti
Semper & externi te reperere suam.
*An. 1584.

IV.

ARWEILER.

SPremis Vbia jacet Vrbs ARVVEILER in agris
Archidiœcesis, resonâ circumdata valle
Viniferisq³ jugis penes, Aram nomine, Rivum,
De quo nativum fert flumine, scilicet Arâ,
ARVVEILER nomen, sic nominis Erymon ortû est.
Hæc Aqua, quod quidam memorans fuit Eistia
primùm,
Et terra quoniam, quæ dicitur Eistia, manat.

Vnde

ARCHIDIOECESIS COLON.

Vndè superfusus hanc rectà fertur ad Urbem
 Cursibus, & Celsos inter, juga saxea, montes,
 Contrà Lintz, Sintzigh prope, Rheni jungitur vnda.

Eistia præruptis è collibus, atq; supinis
 Vallibus, & Fluujs sursum labentibus, altùm
 Educta est Regio, Rhenumq; Mosamq; Mosellamq;
 Inter, erat quondam pars saxiferacis Eremi,
 Passim Romanis quæ tunc Arduenna sonabat,
 Eistia jam partim, tum Luxemburgica tellus,
 Tumq; Diœcesis vult Leodiensis haberi:

Illà quidem nomen non ducit ab Arduus, hoc est,
 Difficilis nisu, durus, sublimis, acutus,
 Istud huic quamuis patriæ non omine vano
 Ascribi possit, verùm duntaxat ab Arâ
 Flumine, de summo quæsdam quod partibus, jctâ
 Montibus Eistiacis vocem reddentibus, Echo
 Influit in Rhenum: Terram hanc Ardeâvven, id Ara
 Est Fluuji tellus, prisca dixisse feruntur
 Teutoniæ populi: quod nomen in hisce suomet
 Romulidas sermone locis Arduenna, priori
 Voce parùm versâ, sæpè v'surpassè notamus.
 At quibus hac verbi mutatio displicet, Ara
 Nomen & Arduenna noscent, quasi propter acutos
 Illud huic terræ colles, juga, culmina, rupes,
 Saxa, sit impositum montanas propter & arces,
 Rupibus hic circùm quæis vndiq; tractus abundat,
 Tum quia Romani tales sermone latino
 Montes & Petras, terrâ sublimè mariq;

STA
 Estantes scopulis, non
 ma dicitur, ut v
 Strius, atq; aliq
 ita, vel turris, vel m
 Dicitur sancta alia, al
 Eistia bolue us Tom
 Cratzberg, Saffenberg
 Novevater, in quo
 Oromaycundi &
 Germinat, & pass
 Nam quamuis
 aprica
 Vineta, è plano l
 Montes intra ali
 Hanc pens exp
 Proterius silan,
 Tribu habet civiu
 Venanda, captar
 Historici dicit
 Dum Constant
 Chryzigenim,
 Meturni belian
 Auger & irrequ
 Sulpiter & Mart
 Chryzolanus ut
 Ecce tibi, medio
 Inter stillatus et

49

STATUS IV.

Extantes scopulos, propendentesq; charybdes
 Aras dicebant, ut Virgiliana poësis,
 Servius, atq; aliÿ perhibent, & talia Castra,
 Ara, vel turres, vel munimenta, vel arces,
 Diruta sunt aliàs, aliàs habitantur in agris
 Bisiaciis hodie: ut Tomburg, Neuburg quoq; & Arburch
 Creutzberg, Sassenburg, & Lanskrön, Altenahr, atq;
 Nervenahr, in quorum postremâ parte locorum
 Optima jucundi & sani crescentia vini
 Germinat, & passim vinum hoc Arale vocatur.

Nunc quamvis Vrbs hæc ARVVEILER, præter
 aprica

Vineta, è plano latus Aruo constet ad vnum,
 Montes intrâ alios tamen est inclusa, virentq;
 Hanc penes expansis jucundam frondibus umbram
 Præbentes silvæ, per quas jus quilibet huius
 Urbis habet civis, maiores atq; minores
 Venando, captando feras impunè vagari.

Historici dictum testantur flumen * ad Aram,
 Dùm Constantinus Magnus, primusq; Monarcha
 Christi genum, patulo sua sisteret agmina campo
 Moturus bellum, multus quoque corda teneret
 Angor & irrequies, dio qui Numine talem
 Susciperet Martem, juratus sanguinis Hostis
 Christicolum ut verso Maxentius ense periret,
 Ecce tibi, medio stabat dùm Phœbus Olympo,
 Inter stellatos omni cum milite gyros,

Hic

* An. 312.

ARCHIDIOECESIS COLON.

His ipse ignitus propè Sint zig in aère cernit
Grammatibus sacra Crucis exoptabile signum,
IN SIGNO HOC VINCES, palmam spondentibus
astris.

Hinc spem venturi Caesar votumq; triumphi
Haurit, & inscribi vexillis calica mandat
Signa, Crucem Christi, Labarum quãdixit, & hostem
Primum prostermit, victumq; triumphat ad Alpes
Victor in ingressu Gallorum, deinde secundum
In gremio Italia, demum propè marcia Roma
Moenia, quã decimaq; arta Septembris eundem
Prestit, inattendò nouies quod mille virorum
(Vt quidam memorant) numero Maxentius ipso
Caesare major, ouans pugnam sit foriter orsus,
Actutum dicta Septembris luce, triumphans
Iuxtà Romanam Crux Christi apparuit Urbem,
Vt ternâ Maij hæc Vbiorum fulsit ad Aras,
Gentibus insolitum Signi spectantibus astrum,
Hacq; suum ducit Sint zig ab origine nomen,
Germano in Sanctum conuerso grammate Signum,
Cùm prius Vrbs isthac Vbiorum dicta sit Ara,
Vtpote Munimen, Romanorumq; Sedile,
Post ubi Diua Helena iussu promptoq; volendi
Affectu in Superos, captorum mille virorum
Subsidio comitante aliquot fundata perenne
In munimentum Divum surrexerat AEdes.
Sint zigium ergò Vbys debetur jure vetusto
Cumq; Renomago patria testantibus astris.

Hoc

STATU

Interdò fiamen Romanum
pugent cultum populi
Tribantur dices la hodie
Hanc propè, quã verif
Templa, domusq; sacra
Hinc Vbia, non ab
Archidieceps gestant
Nimpe Crucem Chr
Hæc donata fuit, qui
Templa lotus, studio
Quod Diva expressit
Helena, discrimen
Inter & æterni dem

L I

M Etropali
Quos Vb
Diximus, hi qu
Vrbis ubi dict
Debant, Caij
Et primum Aug
Tunc tibi W
Ad Rhodum iux
Romulidum ver
Mileterat camp

STATUS IV.

50

Hoc verò flumen Romanis (scilicet Aram)
 Ingenti cultum populo cinctumq₂ fuisse,
 Testantur diversa hodie loca, diruta Rivum
 Hunc propè, quæ veri fulgent jam Numinis ara,
 Tempa, domusq₃, sacro redolentq₂ altaria thure.

Hinc Vbia, non absq₃ sua ratione, sacratum,
 Archidicepsis gestant Insignia Signum,
 Nempe Crucis Christi, quia tam divinitus olli
 Hæc donata fuit, quin & communiter hisce
 Tempa locis, stadio Crucis adificata videntur,
 Quod Diva expressit Templorum mater & author
 Helena, discrimen prisca inter Fana Deorum,
 Inter & æterni demonstrans Numinis Aras.

V.

LINCIVM.

Metropolis populi LINTZ illius extitit olim,
 Quos Vbios (hodie mutata voce Colonos)
 Diximus, hi quando Rheni trans littus ad Eurum,
 Vrbs ubi dicta jacet nascentis in ordine Phæbi
 Degebant, Caij Iulij sub Cesaris ævum,
 Et primum Augusti regimen, sceptrumq₂ secundum.

Tunc vbij Westervaldensia rura colebant
 Ad Rhenum juxta Siegam, juxtaq₂ Saynam:
 Romulidum verò partes (dùm visus eorum
 Miles erat campo, vexillaq₂ proxima Rheno)

STATUS IV.

Sicut & è Betavv quada[m] pars agminis Vrbi
Passonia, pluresq[ue] alijs fecere cohortes
Nomina Castellis, Exordia prima locorum.

A Virnburgh aliàs Henricus Episcopus (a) inter
Archidiaecesis LINTZ vnam rettulit Vrbes,
Muniuit muris, ciuilia iura, bonumq[ue]
Contulit, Hebdomadum toto mercatibus anno,
Insuper atq[ue] alijs vendendi quaq[ue] diebus
Indulto affecit; verùm Engelbertus (b) Eidem
Tertius Antistes, Dux Marchio, subdidit Arcem,
Quam cum (c) Burgundis post exussere Picardi,
Aequauère solo, rapidiq[ue] dedere fauillis.

Hanc infrà supràq[ue] Urbem, vineta probati
Laudantur Bacchi, pomaria, prata virescunt,
Hortiq[ue] ad Rhenum; pulcherrima penè sub uno
Oppida prospectu circumceruntur, & Arces,
Equibus imprimis hæc suspicienda propinquant,
Hammerstein, Rheineck, Argensfeltz, Erpel, & infrà
Mons sacer, extructus Divo celebriq[ue] Patrono
Apollinari, quæ Sanctæ Martyris hujus
Reliquie, à multà visuntur plebe per annum
Sapiùs: hoc Præsul Fridericus (d) primus in alnum
Martyris è proprijs Apollinaris Honorem
Sumptibus erexit Templum, Montemq[ue] beati
Apollinaris, Renomago fortè propinquum
Dicendum voluit, quod adhuc est nomen in usu.

Asi Engelbertus, jam dictus, Episcopus urbem

Hanc

[aAn. 1330.] [bAn. 1364] [cAn. 1475.] [dAn. 1122.]

ARCHIDIOECESIS COLON.

Hanc proprius Rhenum firmavit, & addidit Arcem,
In suam hunc, contra se pacta ut foedera sensim,
Decreto unanimi quae saepe Vrbesq, tulissent,
Frangeret, & tali subjectos vinceret astu.

VI.

K E M P E N A.

KEMPENAM inferior (campestram dicimus
Vrbem)

Archidioecesis conjunctâ amplectitur Arce,
Que pulchro ac valido se vertice librat in auras;
Iulia fert lauam, fert Geldria, Mœsia dextram,
Vrbis utrumq, laeus. Situs illius vndiq, circum
Planos ac pingues, sæcundosq, occupat agros,
Continuo tantâ quos, sedulaturba, Coloni,
(Horum namq, ingens viget istâ copia terrâ)
Exercent operâ, manuumq, & vomeris usu
Proscindunt, renouantq, frequens ut messis abundet;
Nempè bis aestivæ hibernalesq, quotannis
Vberiore fœnu, Cerealia munera, fruges
Producunt, animosq, suis cultoribus addunt.

Hinc diuersimoda, magnæq, coluntur in illo
Circuitu Villa, plerasq, Parœcia quarum
Vrbis habet: quamuis gens rustica, ruris Alumni,
Non hac mûnicipes ciuesve probentur in vrbe,
Hoc tamen his ipsis juris conceditur, ulla

STAT
Vbi possident bona, in
Vrbis, & castri mem
Hocq, Scabonius pro
Kanus & Officium, ma
Quam, aeternum, q
Ceterum in hac Pa
Exhibet classem und
Copia, qua valgo sa
Antoni Vicus, W
Oppidulum, Oest al
(Vbi etiam loca sa
Histiam vocant,
Notitiam, Forst, R
Amate:
Plurimq, Kempen
Quam valde posse
Hoc prius in S
cata est,
Siluestres semine
Agri conerati, C
De qua Camper
Nomen, sum
Hic locus: à V
Inter ad hoc riu
Iustitia vrbis c
In hoc me foro
Homersandi, d

STATUS IV. 56

Ut, si possideant bona, judicialia curent,
Lutibus, & causis mereantur adesse Scabini.

Hocq; Scabinatus pro consuetudine prisce à
Munus & Officium, nulli conferitur in vrbe
Cruum, at externis, quæ res est rustica cura.

Cæterum in hac Patria Kempensi plurima visus
Existunt clavis jucunda forensia vallis
Oppida, qua vulgò sancti pulcherrimus inter
Antonij Vicus, Wilich, Huls, atq; propinquum
Oppidulum, Oedt alias Vda, & Satrapatus ibidem,
(Vda etenim loca sunt, alta crassaq; Paludes)

Hæc etiam vicina jacens Castella, Domusq;
Nobilium, Forst, Rath, Gastendunck, Nersen &
Anrath:

Pluraq; Kempensi Satrapie subdita, circum
Quam validi postes, & firma repagula claudunt.

Hoc prius in Stadio, quo nunc KEMPENA lo-
cata est,

Siluestres spinæ, vepribus, lentisq; genistis
Agri concreti, Campiq; fuisse leguntur,
De quâ Camporum prouenit origine KEMPIS
Nomen, eumq; hodie titulum vocemq; reseruat
Hic locus: à Wirnburg Henricus (a) Episcopus illum
Inter adhuc viuos degens conuertit in Urbem,
Iuribus ornavit civilibus, imò quot annis
In bipateme foro communem contulit usum
His mercandi, illis vendendi, aliosq; fauores.

Hæc

ARCHIDIOECESIS COLON.

Hæc sibi ab innato præclarum laudis honorem
 Vrbs sortita viro est, quem dio Numinis igne
 Spiritualis amor succendit, nomine Thomâ
 De Kempis, alias quem legitimus Hammerken; ille
 Thomas Mallecolus quondam cognomine, voluens
 Cœlica divina crebrò monumenta tabella;
 Plus auro dignum, gemmisq; cedroq; Libellum
 Scripsit, & inscripsit, Vitæ imitatio Christi,
 Qui nunc cuiusvis terra translatus in oras
 Omnigenis canitur linguis, nulloq; sat ore,
 Scriptorive manu potis est extollere unquam.

Nativam hic lucem dictâ Vir (a) vidit in Vrbe,
 Ac propè Schyvol, patriam fugiens, Overysel adultâ
 In regione sibi præscripsit degere vitam,
 Ad Divæ Agnetis montem, quam vivere curant
 Presbyteri Canonum, quem Regula certa tenenda est.

Hoc in monte etiam, dum primus curreret vitâ
 Nonaginta, (b) Annus, sanctissimâ lumina vita
 Clausit, & ad Superos pius hospes & incola abiit.

Et quia prædicto nomen mandare Libello
 (Verba viro hûic etenim sæpè hæc repetita placebant,
 (Præstat in angello Numen venerare Libello)
 Mira recusavit prona demissio mentis,
 Quâ Vir hic ardebat, diversa hinc Natio, nempe
 Itala cum Gallis habuit Germanaq; licem,

Cujus

[a An. 1380.] [b An. 1471. 25 Julij.]

STATUS IV. 53

Cujus id esset Opus: Galli tribuere Iohanni
 Gerson, qui fuerat fors Cancellarius, inter
 Hesperios autem quis Caietanus, id vni
 Nomine Ioanni Gessen adscripsit, eratq;
 Is (Caietanus quo vixit in ordine) Praesul:
 Germani verò, quorum Sententia recta est,
 Hunc summo Thoma de Kempis iure Libellum
 Asscripsere, etenim Kempis testantur abundè id
 Scripta Archivorum cum judicialibus Actis.

Martinus quoque Duncanus Kempensis ab ortu,
 Contrà Anabaptistas Batauos ut Murus, & acer
 Defensor Fidei stetit, exeruitq; timendum
 Semper Romana pro Religione tuenda
 Ingenij fulmen, qui Spiritualibus armis,
 Egregijs victor miraculis claruit orbe.

Hac Terra inferior malefaustum nuper ad arum
 Ingenuit, clademq; tulit, sensitq; ruinam,
 Heu! fuit atra dies Antony, atrocior autem
 Haec Patria atq; Vrbi: Antoniano quandò per (a)

Hassos

In Campo, Imperij cum Wimmariensibus, hostes
 Est confictatum, sic, primum casus ut esset
 Lamborus, Milesq; ejus, Legione remota
 Aggere ut in fossa munito Castra locarat,
 Quo circumplexa est eadem Provincia totum:
 Guebrian hinc Comes, Eberstein, Tubadelius, atq;
 Victores hostes intrant formidine terras

Fracto

ARCHIDIOECESIS COLON.

Fractio Novesio, populo repleta frequenti
 Quassatur KEMPEN A, dies octava cruenis
 Armis fausta quidem fuit, ast infauista Colonq,
 Imperio nunc pace data Patriota laborat
 Rursus, & exercet Rur vberè fruge beandus.

VII.

T O L B I A C V M.

ZUllich, Tolbiacum primò, dictumq; deinde
 Tulpetum, & Zulpich: Vrbs est campestris, in ipso
 Archidioxesis gremio, fuit antea firmum
 Manimen, celebrisq; Locus, moderantibus hæc
 Romanis terras, quo de Legionibus vna
 Gestabat Baculum conseruatur a fidele
 Hinc Germanorum diuiso à littore Rheni
 Obsequium, Vbiacus quos non stringebat Horizon:
 Et tales fuerant Thaliates, pectora Martis,
 Bellacesq; viri, quæ hæc in parte Penates,
 Teætæq; cum nixis stabant solidata columnis.

Iucundum hinc aded tractumq; situmq; locorum
 Frugiparensq; solum: Seuisima prælia quondam
 Difficilesq; acies sensisse Annalia tradunt:
 (Tempore quò Galli lictis cliuensibus aruis,
 Romana genti quamplurima damna tulerent,
 Raptaudo insignem delecto ex milite partem)

Fran-

STAT

Sacerdotum (a) frequenter
 (b) Regi Sacerdotum
 (c) Tunc Regi Sacerdotum
 (d) Sacerdotum
 (e) Sacerdotum
 (f) Sacerdotum
 (g) Sacerdotum
 (h) Sacerdotum
 (i) Sacerdotum
 (j) Sacerdotum
 (k) Sacerdotum
 (l) Sacerdotum
 (m) Sacerdotum
 (n) Sacerdotum
 (o) Sacerdotum
 (p) Sacerdotum
 (q) Sacerdotum
 (r) Sacerdotum
 (s) Sacerdotum
 (t) Sacerdotum
 (u) Sacerdotum
 (v) Sacerdotum
 (w) Sacerdotum
 (x) Sacerdotum
 (y) Sacerdotum
 (z) Sacerdotum

[a. An. 49]

54

STATUS IV.

Francorum (a) surgebat enim Rex Ethnicus: ille
 Childricj Regis Sicambri patris, & ejus
 Reginae Tungris, Basina filius alma,
 Numinis auspicio jam confortatus abundè,
 Contrà Alemannorum gentem, Clodouaus, abiit,
 Et propè Tulpetum, monitus satis antè, volensq;
 Mox Catechizari, benedicto in nomine Christi,
 Ipse sua Sponsa Rex Reginaq; Clotildi,
 Quae vera fidei mysteria sacra colebat,
 Rettulit optatum devicto ex hoste triumphum,
 Nam cùm suspiciens, oculis super astra leuatis
 Fulmineos inter gladios, aciemq; cruentam,
 Armorumq; sonos, ignitaq; prelia Martis,
 Fecisset votum, quod si vera ista, Clotildis
 Quae sua de Christo Conjux sibi dixerat, illum
 Scilicet esse DEI sobolem, de Numine Numen,
 Mundi Assertorem, cui tanta potentia, visq;
 Ut sibi certa ejus Victoria nomine staret,
 Hoc veri indicio sese hunc Dominumq; Deumq;
 Pectore fassurum, simulacraq; falsa suos met
 Execraturum, disrupturumq; lacertis.

Vix ea dicta: Deo sic disponente triumphus
 Extemplò sequitur, victoq; recedit ab hoste
 Victor, & vxori fert nuncia lata Clotildi.

Hinc Rex cum ternis Francorum millibus, ipsa
 Inter adhuc gentes gentilia sacra professis,
 A Sancto, Remis, hujus tunc Praesule terra
 Remigio, instructus divino est dogmate, verà

I

Christi-

ARCHIDIOECESIS COLON.

Christico sumq; fide, Sacroq; in flumine lotus.

Hanc urbem juxta, post centum atq; amplius, annos
 Scilicet in Priscâ, quo tempore, pace rigebat
 Austrasia (a) Regnum, Gallorum è Sanguine Fratres,
 Cùm Theodobertus, tùm Theodoricus, uterq;
 Rex, Hic Austrasia, Burgundia at ille, cruentâ
 Sunt congressi acie, quâ Theodobertus in imum
 Actus discrimen, Regniq; Domusq; ruinam
 Austrasie sensit, captivus, è in dè supremo
 Agrippinensem ferro est truncatus ad Urbem.

TOLBIACVM redeo, hanc validâ prius (b) Arce
 superbam

Cuno à Falckenstein, Treuirensis Episcopus, idem
 Archidieceps Conrector (c) pluribus Urbem
 Restituit nummis, Vbiq; redemit eandem
 Ecclesia, quandò Wigboldi de Holte sub arum,
 Ad Comites Iulia cum circumstantibus amplum
 Cesserat in pignus. Circùm monialia Claustra
 Vulpiacum atq; Houen, Satrapiaq; insita cernis
 Oppida, Geich, Bernich, Weiler cum Fussenig ante,
 Prataq; Vinetis, Pomaria junctâq; magnis
 Ad latus hoc aruis, que fertilitate probantur.

Urbs hac Vbiaca, Zulpich, subjecta, simulq;
 Archidiecepsi Satrapatus: ibiq; rotundum
 In gyrum Iulia terris inclusa quiescunt.

E contra sese vicina das Eiflia, tellus
 Frigida, montanis implana hirsutaq; faxis,

Qua

[a An. 612.] [b An. 1230.] [c An. 1368.]

STATUS IV.

Quæ ferri, & Chalybis fornacibus aestuat, eris
 Atq; Metallorum, plumbiq; est aspera lamnis;
 Hac diversa Pecus, Oviium grex plurimus intras
 Pascua, cum cerâ pinguisima mella parantur
 In regione, quibus quacunq; negotia rebus,
 Agrestes inter Commercia crebra geruntur.

Siffridus dum captus erat Westburgius, olim
 Antistes (a) Comes è Iuliâ Walramus adactò
 Milite, quassando tormentis occupat Arcem,
 Obrentâ Muros est demolitus ab imo.

Predicta in terrâ, quæ dicitur Eiflia, ad oras
 Agrippinatum, Pramonstratenfis in altum
 Ordinis, eximium se Steinfeldense cacumen,
 Cœnobium extollit, quod tempore Præsulis olim
 Brunonis structum primæua exordia sumpsit.

Insuper à binis Lacubus celeberrimus idem
 Hic locus est; alter propè cernitur Vlmen, & alter
 Antè Monasterium Laich, quorum nescit uterq;
 Hauriri, fundoq; carent; namq; alter ad vlmen
 In tantam terra sese delibrat abyssum,
 Ut demissa Bolis, cui nexa forte trecenta
 Orgia, in immensum nesciuerit ire profundum.

In stagno hoc etiam Piscis latitare putatur
 Triginta longus pedibus, qui quandò videtur.
 Masculea de stirpe domûs vlmenfis, ut olim
 Sapius est visum, vitâ defungitur Hæres.

VIII.

VIII.

BRVLA.

Archidioecesis BRVLA est Vrbs subdita Terra,
 A Rheno mediâ distat qua circiter horâ,
 Electoralem validis hic Turribus Arcem,
 Cernimus, Elector Patria pro tempore Princeps
 (Illius est etenim Residentia sæpè) per annum
 Quâ capturus agit, curarum animiq; levamen;
 Nam Locus ille Situ valdè est jucundus, ad ortum
 Solis, agri grandes, & fertile prospicit arvum.
 Occiduum verò spectat Silua ardua partem,
 Ligniferaxq; Nemus, vilne aut quod Ville vocatur;
 Vicinos juxtâ montes benè culta Rubellum
 Vitis alit vinum, sanum potantibus haustum.

Plurima conspicuam viuaria cernis ad Arcem
 In quibus insignes Piscatus, Stagnaq; propter,
 Circumducta viret subjecto Siluula muro,
 In qua diversi Ceruiq; feriq; Caballi,
 Omnigenaq; Fera Seruantur, aluntur, & aurant
 Erudienda bibunt Animalia plura, sub apto
 Venatore, cui domus hîc est structa Magistro,
 Perpetuoq; isthoc Custos vigil excubat Horto.
 Hunc juxtâ Lucum, Stabulumq; Domumq; Ferarū
 Effulgent raris Electoralia Tempe
 Rebus, ab Artificum, Natura, Operumq; trecentis
 Dudum

STA
 talium inventa modis
 statu educunt tam
 porrig. Terat, per ter
 De W. Esterborgo S
 propinatum dam ca
 palem in primis pe
 Galdo, vaildo
 flicare loco: Pra
 tano, post Suffridum
 Operumq; api em
 De Lutaco, alit fir
 labor, & in melius
 Hanc penes Heru
 Semine Pacificum,
 angles, Patrum,
 Franciscanorum,
 Canonum edite,
 In Jaco tali, Inde
 Quare Synagoga
 Non tantum dist
 Monte Monaster
 Dignorum Deri
 Deritig, Viris,
 Metana, Fautor
 Quale & illius d
 Elisabetha fut, co
 Sica Synagoga
 (a An. 171
 (An. 1491.)

STATUS IV.

Dudum inventa modis: ast è regione, frequens
 Venatu educunt tam Rus quam Silua minores
 Majoresq; Feras, per tempora qualibet Anni.

De **W**esterburgo **S**iffridus (a) Episcopus, Urbem
 Agrippinatum dum contra bella mouebat,
 Brulensem in primis permagnis sumptibus Arcem
 Vsq; paludoso, valido molimine, cepit
 AEdificare loco: Praesul **W**igboldus (b) ab Holte
 Hanc post Siffridum Successor duxit in auras,
 Supremumq; apicem; verum **W**alramus (c) Eandem
 De Iuliaco, altis firmavit Turribus, addens
 Robur, & in melius vertens fundamina fulcrum.

Hanc penes Hermannus Quartus, dictusq; benigno
 Nomine Pacificus, Landtgravius (d) Hasia, & idem
 Antistes, Patrum, quos Regula strictior ambit,
 Franciscanorum, fundo curauit ab imo
 Cænobium educi, quàm prima Probatio nunc est,
 Inq; loco tali, Iudeorum ante Palastram,
 Quove Synagogam viguisse habitamq; docemur;
 Non tantùm dictus jam Praesul condidit hocce
 Sponte Monasterium, sed sacris ritibus istud
 Delubrum Divis solenniter ipse dicauit,
 Devotiq; Viris, Monachisq; instruxit, ut ejus
 Mœenas, Fautorq; loci Patrumq; Patronus,
 Quales & illius dio Cognata fauore
 Elisabetha fuit, caelestibus addita Nymphis.

Sicq; Synagoga gremium veri Ara Tonantis,

Reli-

[a An. 1283.] [b An. 1298.] [c An. 1348.]
 (d An. 1491.)

ARCHIDIOECESIS COLON.

Religiosorum celeberrima limina Patrum,
Occupat, atq; Deo veniente Idola ruerunt.

At quâ productum sit nomen origine, BRVLA,
Antè octingentos, compertum est, circiter annos,
Silvosos plerosq; locos, excisa fuere

Quæis ligna ignicrepi flammaram aptanda favillis,
Et calles sectandarum erupere Ferarum,

BROILVS, aut BROILI nomen duxisse, nihilq;
Horret ab hoc verbo jam dicta Vrbs, BRVLA, vocari.

Qua de Brulensi Satrapatu deniq; restat
Pagorum Series, prisco sua jactat ab euo
Nomina Romulidum, à Ducibus vult namq; vocari

Quisq; locus, Palmesdorf dat Palmatus, indè
Dat Iulius Gulsdorf, Cardorf dat nomina Carus,
Trajanus Transdorf, Poppelsdorf Publius; & sic
Ex alijs alijs scribunt sua nomina Pagi,

Quæis tunc hisce locis deducta Colonia multa est.

Præclaræ huic adsunt Satrapia Arcesq; Domusq;
Iam pridem dicta, nunc Promontoria Sancta
¶ Valpurgis Montem referunt, exinde resurgit
Mons Roseus suprâ, pauld infrâ in Monte propinquat
Villa Regalis, Königsdorff, nobile Claustrum
Virgineum, cujus Fundator primus & Author
Augustus Cesar, Carolus cognomine Magnus.
Adjacet Her-Mulheim, quondam Regina tenebat
Hoc proprium Richeza, tenet jam Teutonũ ordo.

Ast Benedictinis Sacratam Fratibus Aram,
Brunonis Villam, Brayveiler, strenuus Heros,

STATUS IV.

Exo Palatinus Comes Erenfridus, (a) & hujus
 Mathildis conjux, Otonis Gnata Secundi,
 Sacra Nicolao ponentes symbola Honoris
 struxerunt bini, donisq₃ bonisq₃ beârunt.

Quin & in hoc Templo monstratur Lancea acutē,
 Quâ sacrum Nostri Latus Assertoris IESV
 Perfossim Lacerumq₃ fuit, quo Sanguis & Vnda
 Exiit, ô Magni Myſteria maxima Verbi!

Hæc Loca cuncta jacent prospectu pœnè sub uno
 Rus verſus, quâ Sol Eo surgit ab ortu
 Vbiacam junctis spectantia nutibus Urbem.

Iam prædictæ Abbatia Fundator uterq₂,
 Nempè Palatinus Comes Erenfridus, & ejus
 Conjux Mathildis Natos Natasq₃ sequentes
 Connubio peperere uno; vis nomina? denos
 Officijs Titulinq₃ dabo tibi, Lector, in hiscè
 Versibus; à Patria neuter virtute recessit.
 Hermannus Præsul, qui dictus Nobilis, Alter.

Exitit Ecclesia, Nomine, Regq₃, Pius:
 Indè Soror Richeza fuit Regina Poloni,
 Ponè gradus Sancto hac sine, Beata jacet.
 Otto Sueuorum Princeps, Regniq₃ Dynasta,
 Otto Avus Alter huic, sed fuit Exo pater.
 Quartus erat celebris pietate, fideq₃ Ludolphus,
 Strenuus ille Heros, Zutphaniaq₃ Comes.
 Sex Abbatissæ: Sophia Abbatissa mogoni,
 In diua Maria Virginis Aede sletit.

In Capi-

[A. A. 1024.]

ARCHIDIOECESIS COLON.

In Capitolino Antistes Soror, Ida, Maria
 Delubro sedit, dat pius hocce Lapis.
 Noveſſum aſt Hildevvigim, Dedekircha Mathildim
 Præpoſitas habuit, qua pietate voles.
 Inſuper Aſindis Theophana, Adelheida Nivella,
 Qualibet Antistes præfuit. Ecce Decem.
 Hiſce Palatinis Bruno-Villaria gaudet:
 O nimium ſælix ſtamma! beata Decas!

IX.

LECHENIVM.

Vbiacæ medijs jacet Vrbs Ruralis in agris
 Archidioeſis, de Riſu nomen adeptæ

LECHENIVM: gremio firmis complectitur Arcem
 Turribus, hinc extrâ munitam duplici Foffa,
 Illinc intûs aut d. ductum ex aggere terra
 Grande vadum. Henricus de Virnburg Præſul ab imo
 Hanc ſtruere eſt orſus convexa Turre, ſub Annum
 Suprà viginti, ſextum, quo ſacra tenebat
 Iura Pedi: Vbiacæ firmum munimen ad Aram,
 Eccleſiæq; potens Agrippinensis Aſylum.

De Iuliacæ exin Walramus (a) Epiſcopus, ejus
 Succęſor dictam robustis Turribus Arcem
 Structurâq; alijs munivit, idemq; ſupremo
 Artiſum ſtabiliuit Opus fundamine dextris.

[aAn. 1344.]

Lon-

58

STATUS IV.

Longinquum hic Praesul Domino cum Fratre gerebat
 Wilhelmo Iulia Comitum de Sanguine bellum,
 Huius erat Comitum Residentia fixa Nideca,
 Lechenij Alterius, Waltrami scilicet: hiscè
 Nonnulli voluere Locis dare nomina; primo
 Castellum Neyd-Eck germanâ voce, latinâ
 Invidie Metam dicentes esse, cruentum
 Et propter bellum, discordantesq; tumultus
 Hos binos inter Fratres, à Fratre V Vilhelmo,
 Invidia oppositum flagranti turbine Fratri,

Cumq; velut dictum est, Arx Lecheniensis abisset
 In maius contra V Valramo Antistite robur,
 Ridiculum hoc Latio Castrum, sed Teutonico ore
 Eâcherlich visum est, quâ rupit origine nomen
 LECHENIG. At quoniam tam verbum hoc, sicut

& illa

Vox, LEGIONIACUM, qua dicta ascribitur Vrbi
 Postulat, in paucis Authorum cognita scriptis
 Inveniuntur, amans poterit discurrere quibus
 Desuper ad libitum, quod Mens dictabit & vsus.

Dictus de Virnburg Henricus Episcopus, ante
 Excessum è viuis, hunc primum ritè potiri
 Libertate Locum dedit, Urbanosq; fauores
 Contulit, ut reliquis ex Vrribus, Vrbi haberet
 Nomen, & in ciues ciuilia jura redirent.

Quod superest, planum Situs illius vndiq; fundum
 Occupat, & latis longeq; jacentibus inde
 Solis ad occasum vergentibus emicat arx,

Auro-

ARCHIDIOECESIS COLON.

Auroram verò versùs pinguisima vernans
Prata, scatent varijs Piscina piscibus, vsq;
Qua procul allapsam ducuntur ad Eruatù vndam.

Hunc juxtà Fluum Sedesq;, Arcesq;, Domusq;
Nobilium exurgunt: Conradsheimb, indeq;, Busch-
felds,

Gracht, Gymnich, Thurnich, Kerpen, cum pluribus,
amplo

Qua numero, versùs Rus conspiciuntur, & hiscè
Finitimus Iulia vicinâ ex parte Ducatus.

Fœdere conjunctis tribus Arx hæc hostibus (annis
Elapsis) Suecis, Gallis, Hæsuq;, furore (a)
Aggressa est, celeri flammâ prius Vrbe potitâ,
Vis Arcis contrâ muros extrema paratur,
Hostes vrgebant, quassabant grandibus Arcem
Tormentis, mortemq;, globis sulphurq;, minantes
Præsidio Imperij; iacto, Kipshouius igne
Respondit gladioque, minis neq;, cedere Verbis,
Perstitit intrepidus, Violentis fortiter Armis;
Post sex hebdomadas, media inter tela, fauore
Fortuna, tandem fuit Arx seruatâ triumphans,
Hostilisq;, furor Vires, animosq;, dolosq;
Perdidit, infestâ Re cedere ab Arce coactus.

Et quamvis Vrbs hæc, vicinâq;, Patria circum
Senserit hoc belli furioso incendia motu,
Dammâq;, Perpetuis tulerit conuulsâ ruinis,
Vix tamen huic Strages illata advertitur Arci,
Nulli etenim cessit sed contrâ audentiùs iuit.

Binas

St

Binas ferme
Inle jaco Castr
Oppidum, insign
Presbyteri, Sancti
Hic Loco Indu
Quilibet est pregn
In Titulo Domus
Inle Brabantino
Oppidum, Col
Hilffoum, Bata
Vrbes admoti
tam tamen Arx
Omnibus Indu
Nuper abhinc a
Alia fuit, Bav
Præsul, Hemi
Archidioecesi,
Deperit, per vr
Arbitrio, juri,
[aAn 16

RE

REIMBA
R Vrbes eff
Dicitur ad V
Archidioecesi
Clarus ad H
Aran

STATUS IV. 59

Binas ferme horas validis illustre columnis,
Indè jacet Castrum Kerpna, aut Carpia junctio
Oppidulo, insignis quo Collegiata coruscet
Presbyteris, Sancti Martini Ecclesia Mystis.

Hic Locus Indultis, simul ac Mercatibus, Anno
Quolibet est pragnans; confines autè à justo
Sub Titulo Dominus habuit de Stemmata Gymnich;
Indè Brabantinus Dux hoc certo are Ioannes
Oppidulum, Castrumq; emit: quod utrimq; tametsi
Hispanum, Batauosq; inter grassante Gradivo,
Viribus admotis sit quassatum atq; potitum,
Iam tamen Arx isthac, & Pagus proximus Arce,
Omnibus Indultis, & juribus omnibus, (a) octo
Nuper abhinc annis, dum consultatio Thenis
Acta fuit, Bavarum Ducis, Electoris, & Archi-
Prasulis, Henrici Maximiliani Vbiorum
Archidicepsis, pro tempore, Sacra tenentis
Sceptra, per vnanimis sunt assignata fauores,
Arbitrio, juri, tutela, Eiusq; potesta.

[a An. 1654.]

X.

REIMBACHIVM.

REIMBACH, siue alijs ut dicat opinio, Rimbach,
Vrbs est, aquat à fundo qua desuper Arce,
Spectat ad Vbiacam, longo jam jure Statuti,
Archidicepsin: Conradus Episcopus, illam
Clarus ab Hochstadio Comes, & Dux magnus ad
Atam, Mu-

ARCHIDIOECESIS COLON.

Munera plura inter, seu Donatiua; propinqua
 Quæis Satrapia jacet, qua dicitur Hardia, junxit
 Archidioecesi; verum sat tempore multo,
 Ut Locus hic, alijs cum Castris, hisq; coæuis
 Urbibus, in pretium cessisset pignoris, ampla
 Nummorum summa, V Valramo à Prasule. prisco
 Archidioecesis iuri fuit indè redemptus,
 Turribus & Muris solidatus abiuit in Urbem,
 Ut Julia Comitem tali munimine Fratrem,
 Conforcesue, Locis alijs simul aggere cinctus
 Stringeret, & motos hac frangeret arte tumultus.

Hinc quaquaversum varijs ditissima tellus
 Frugibus inturget, scopulosis proxima surgit
 Biflia verticibus, qua non procul indè niuosum
 Principium orâitur, morientis ad atria Phœbi,
 Utq; sub Arveiler legere est, extendit ad Aram
 Seq; suasq; comas & multò longius exit.

Antiqua hanc prorsum fundamina cernis ad Urbem
 Cujusdam saxo clausitellure Canalis,
 Equalem Fossæ speciem referentis aquai,
 Iam pleriq; locis fracti excisq; : Canalis
 Hic quatuor quinosve pedes conducit in altum,
 In latum propè tres: venarum saxea verò
 Viscera per terram deducta fuisse leguntur;

Nempè Agrippina suprema in duminis Ede,
 Iuxta Sanctorum Nicolai & Magdalis Aram,
 Obducta injecta prodit se janua saxis,
 Hujus à quæductus quæ prima exordia manant:

STATUS IV. 60

Insuper antè Urbem Portam (Viuaria nomen
Est olli) Vena hac lustratur, ad Efferen, indè
Tendit in Her-Mulheim, trans Promontoria. juxtà
Fischenig & Vocheim, quà Præsulis alta Lacuna est,
Et Brulam retrò, V Valpurgis ad ostia Montis,
Vndè suum fertur Riualis habere Platea
Nomen adhuc, Rengass : velut Arx huic proxima
Rendorff,

Nunc Reindorf, ex hoc est nomen adempta Canali.

Hinc vltra Pagum Martini, viscera tendunt
Hujus Aquæ in Roesberg, Cardorf, atq; Hemmerig infra
Post VValdorf, juxta Foveam qua Marga vocatur,
Vlterius Villense Nemus penetrare videtur,
Ferreus, hic locus, est Mas appellatus, & intrat
Per Cottenforstam Mørenhoven, atq; propinquum
Buschoven, Duntzighoven, sacrumq; Capellen
Cœnobium, & dictam REIMBACH, vel ab hocce
Canalis

Nomine productam RINBACH allabitur Urbem,
Hardensem rectè Satrapatum versus, ad oras
VVeingarten, Castenholtz, Antvveilerq;, Simulq;
Per tractum Eisliacū propè (Vey qua dicitur) vndam,
Et Pagos Satzvey, Burveyq;, Orveyq; propinquos,
Quinetiam VVeyer, Kalmuth. Kahl spectat & Heister
Vicinum indè Nemus, Rin dictum, gurgite lento
Vltrà Marmagium, Steinfeldensesq; per agros
Fertur, & ebullit, demùm procul indè remotum
Per Treuiryense solum, Treuirorum affunditur Urbè.

ARCHIDIOECESIS COLON.

De nostro hoc varia est sententia mensq; Canalis
Historicis, quidamq; voiant, sub Caesaris avum
Claudij in hanc primum transisse exordia venam,
Trajani verò perfectum atate Canalem,
Huic Vrbi nomen REIMBACH, Rimbachve dedisse.

XI.

RHENOVERCKA.

Vna sub Vrbiacam vult Vrbs RHEINBERCKA
refert

Archidiocesis, quam Praterlabitur vndâ
Inferior Rhem tractus, trans Wesel & Orsoy.

Dicimus antiquè, certo hanc deberier Vrbs
Archidiocesi, Finis quâ ponitur olli,
Quamvis ipsa Situm propter, Rheniq; Fluentum
(Vtraq; tractandis qua sunt aptissima rebus)
Prasidium Hispanum primò, Batavumq; deindè
Senferit, atq; hodie possessa habeatur eisdem.
Ampla capaxq; sat est, bino circumdata vallo,
Et fossâ duplici, firmum in Munimen abiit.
Non procul hinc celebris Bernardi ex ordine sacro
Abbatia jacet Fratrium, Camp nomine, ab illa
Mersensis partem Comitatus tangitur Vrbe.

A Nautis Vrbs hac infra supraq; Carinis
Vecturis de jure capit vectigal, & illud
Hinc transportanda coguntur solvere Merces.

STATUS IV.

Ad Rhenum validam RHEINBERGÆ anne-
re Turrin

De VVesterburgo Siffridus Episcopus olim
Est orsus, Presul cui post VVigboldus ab Holte
Dicti Siffridi Successor sumptibus amplis
Extremam imponi curauit in athera dextram.

Hæc Rhenano-Vbiam directo limite Turris
Archidicepsin distinguit, & injicit olli
Finalem metam, velut hinc exordia jungit
Archidicepsi Turris que dicitur Alba,
Antenacum suprâ, de qua jam diximus antè.

XII.

V N C K E L I V M.

Vltiore vado, quâ Rheni litora spumant,
Archidicepsis Rhenana sibi alligat Vrbem
VNCKELIVM: sæcunda quidem tenet illius agros
Planities, propius verò circumq₃ sinistri xim
Ad Rheni, dextrumq₃ Latus nectuntur Eidem
Bacchiferi Colles, VVestervaldensibus aucti
Culminibus; rapidi juxtaq₃ volumina Rheni,
Se nonnulla Situ per amœna Forensiâ produnt
Oppida, & hac inter Breitbachum, Expela, simulq₃
Insula Rulandi. Regug₃ Genesis, juncto
Hæsterbacensi Bernardi ex Ordine Fratrum
Canobio, Drachenfelsz quod sub Rupe locatum est.

ARCHIDIOECESIS COLON.

Hi septem Colles quasi sunt Clausura jugorum
 Hinc Rhenanorum, Germanorum indè supraq;
 Et longè lateq; omnes colla ardua Rupes
 Erectant, Montes pri'ca hos dixisse feruntur
 Rheticones, propè quos, ut sursum ad littora Rheni,
 Circuitus quàm se VVestervaldensis in altum.
 Ducit, & attingit vicinà valles Saynam,
 Vsq; vetus Sedes Vbiorum stabat & Ara,
 (Agrippinates hodie quos dicimus) ante
 Quam trans rhenanas hos Marcus Agrippa tulisset
 In Terras, de quo propè Lintz proluxius actum est.

A jam præacta, Drachenseltz, Rupe Draconis,
 Allatoq; simul de flumine, nempe Sayna,
 Vsq; vagâ sese quàm VVuppera contrahit vndâ,
 Vspetes Populi subsellia fixa tenebant,
 Iam passim Muspat gaudet Locus ille vocari,
 Et Pars Montensi quedam superaddita Terra.

VVuppera quàm verò Rhenum currento deorsum
 Labitur, ad Ruram Tencti sua recta locarant,
 Nomen ab Angaria fuerant qui flumine nacti,
 Vrdingam contrà positi, debentur & ipsi
 Montensi Patrie: plùs infra murmura Rheni
 Ad Ruram propius noti celebresq; Sicambri
 Degebant, qui nunc Patrie convivere gaudent
 Cliviaca, cujus populi Duisberga subibat
 Metropolis: Sedes Gallorum prima; frequenter
 Ex quo dicta Loco gens Franca movebat avito
 Romano imperio, trans Rhenum plurima bella,

Bella

STATUS IV.

Bella, ruinarum grandi comitante tumultu,
Perpeſtiſque crebris utrimuiſ cladibus, unâ
Magni Fortunâ Clodovei Regiſ & auſu
Vndiq; Gallorum Germanorumq; ſacentes
Ad Rhenum Terras, ſua ſub juga duxit & arma.

Iam velut à Septem deducti huc Montibus uſq;
Ad Rheni-Montenſe Latus, quo Phœbus Eoo
Gurgite ſe tollit, Tenctri. Vſipeteſq;, vocati
Que nunc Montenſes, habitabant, atq; Sicambri
Clivenſes hodie: ſed proxima montibus hiſcè,
Longiùs & ſurſum Flumen ſua tecta Saynam
Servabant Vbi, loca nunc habitata Colonis
Agrippinatum, partim Montenſibus, atq;
VVeſervaldenſi Populo, non abſq; trophæis.

Sic Treviri verſus Coblenz, & longiùs ultrâ,
Lahn propè, ſuprema exurgunt qua jugera Rheni,
Naſſovj errabant, Julij qui Caſaris evo
Tunc illa Regione domos ſedeſq; locârant
Gente Sicambrorum non inferiore; vetuſta
Que loca, cum Populiſ, Tituliſq; ſuiſmet, ad unum
Enarrare foret longum nimis, attamen huius
Cum ſint Propoſiti, multos quoq; fallat eorum
Cognitio, è Tacito, Plinioq; & Caſare plenum
Historicisq; alijs poterunt acquirere lumen.

Quod Fraterſ aliaſ Heiſterbacenſiſ: ut actum
Antè: Monaſterij concernit, habemus abundè
Hoſ dictum Stromberg Septem de Montibus unum
Incoluſſe olim, cujuſ ſublime Cacumen,

ARCHIDIOECESIS COLON.

Continuos propter Borcaq₃ Auftrig₃ furores
 Deseruere, dein cum sceptrâ Philippus haberet
 Archipater, Sacro Petri de nomine Vallem,
 Heisterbach hodie, petiere, locumq₃ citatum
 Coeperunt habitare, novas ubi cernimus Aras,
 Bernardinorum pulcherrima marmora Fratrum.

Quod superest dictam supra spectantur ad urbē
 VNCKELIUM, in Rheno scopuli, lapidesq₃ quadrati,
 Vnus quos inter, grandi se pondere multum
 Allevat immanis, prater vectantibus indē
 Assiduē nautis metuendus, & usq₃ cavendus.

Praclari in Drachensfeldensis vertice Montis
 Casivi Lapides fodiuntur, & eruta Saxa
 VNCKELIUM iuxta, sic Vnckeliensia dicta,
 Vnckelstein vulgō, validis sunt apta locandis
 Mœnibus & Muris, Drachensfeldensia verō
 Magnatum aptandis Aulis, Procerumq₃ Palastris
 Mirificè profunt, quæ diversissima mundi
 In loca, per Rheni vectantur Flumen onustis
 Navigiis, grandis structura in quemlibet usum.

Insuper VNCKELIUM Lapides tres, nomē ab ipsa
 Sortitos hac Vrbe gerens Insignia prater
 Cetera se jactat, non parvæ Symbola laudis.

Virgineum in Rheno, Benedicti ex ordine Claustrū
 Agrippinatum Friderico à Praefule, juxta
 Hanc Urbē extructū est. Nonnē verdet nomine, quōdā
 Insula Rulandi, multisq₃ favoribus illi
 Cœnobio donisq₃ Pater largusq₃ Patronus
 Praesuit, & quantum fuerat donasse necessum,

Con-

St
 Contalit: illi idem
 Dudum collapsi
 Temporibus, sum
 Ad lacus occidua
 Cœnobii, fringim
 VVolkemborg duc
 Has adeo celsis
 Montibus, & Cal
 Propter tribumam
 Barbaricis que ne
 Quæ dominabam
 Hermannii, sunt
 Vraderæ ostent
 CÆS
 CÆSARI
 IN
 Obiinet, adju
 Conspicua fortit
 Hac Patria est:
 Archidiecepsi, tri
 Mœnensi, Clive
 In circumfuso ja
 Hec Augusta
 WERD & alias
 In propriis Sedes
 Infracta Regis,
 jadm. 70

63

STATUS IV.

Contulit : ille idem curavit Episcopus Arcem,
 Dudum collapsam desolatamq; vetustis
 Temporibus, summo Rulandis-Eck culmine Montis
 Ad latus occidentale, dicti è regione locari
 Cœnobii, firmamq; simul Munimen in altum
 Volckenberg duxit, demũq; hac functus in Arce est.
 Hec adeo celsis qua Propugnacula stabant
 Montibus, & Castrum Drachensfeldense vicissim,
 Propter inhumanos animis crudelibus ausus,
 Barbaricasque neces, atrasque Tyrannidas illic
 Qua dominabantur, Magni sub Presulis avum
 Hermanni, sunt strata imo dejectaq; fundo,
 Ut rudera ostentant, summamq; tulere Ruinam.

XIII.

CÆSARIS-INSVLA.

CÆSARIS hæc merito propè Rhenum Vrbs
 INSULA nomen

Obtinet, adjunctum servat Vædgal & Arcem
 Conspicua fortem Turri, Tutela, Salusq;
 Hæc Patria est; trans Rhenana substernitur ima
 Archidiecepsi, tribus hisce Ducatibus infrà
 Montensi, Clivensi, Marchensique propinqua,
 In circumfuso jacet INSULA condita Rheno.

Hæc Augusta fuit quondam Trajana, vocata
 WERDA alias, Heristalli primæva Pipini
 In propriis Sedes, Burgundi Principis, atque (a)
 Austrasie Regis, Staturâ & nomine Parvi;

[aAn. 708.

Cæsaris

ARCHIDIOECESIS COLON.

Caesaris in vieti Caroli Voce, Omne Magni
Ille Parens fuerat, Plectrudis Regia cuius
Sponsa, Palatino de sanguine sanguis Avorum.

Hi Capitolinum, nunc versum in nobile Templum
Mundanis sacrum, claro de stemmate natis
Virginibus, dictum tunc temporis Austrasiorum,
Seu Lotharingorum sublime Palatium habebant
Agrippa, Indigetes possessoresque potentes.

Ecce supervenit sanctus Syvibertus, eodem
Tempore in vivis, illustri è sanguine ductus
Noringram Comitum, quos Anglia nutrit, & or-
nat.

Hic postquam juvenis juvenili aetate peregit
Vitam exemplarem, primoque Monasticus, ultra
Octo novemve annos, Eboraci est unctus ab ipso
Archipatre Egberto Canonum de more Sacerdos,
Mox Abbas Dacoris studio, ac Pietate decorus
Exitit, Hortator fervens ad dogmata Divina.

Assumpto numero bis sex exinde virorum,
Divinum Sacramentis quos Flamen agebat,
Ad convertendum Frisios Batavosq;, supernis
Mittitur auspiciis: cum jam sub munere tali,
Quo saugebatur vir sanctus amore salutis:
Praesulis officium gestaret, Episcopus, ille
Verdensis primus, Mirag;, Pedog;, coruscus,
Vir pius, & Frisonum jam dictus Apostolus, ecce,
Illius ut meritis Hollandi ex parte, Supremo
Iurassent verog;, Deo pia Sacra professi,

ST
Catholici Trifida
Christi omni, & fa
Nyarum ut dudo
Causa Apostolicum
In loca sparsa Cito
Moxi Apostolicum
Indi Manasteria
Latium tendit, q
Ageriam versu,
Ad Ruram, Popu
Tunc dici, & mul
In convertendu an
Preterea, omnem
In Miraculorum p
Cumq;, Boru
Luxonijsq;, loc
Ad Magnum Au
D Sanctam illu
Tunc Agrippina
Obtinuitque locu
His ope practica
In WERDA
In Terris Patrij
Quod factum
Historia; dema
Lacata avuor
Cum Populo ad
Alia verba du

64

STATUS IV.

Radbodas Frisia Rex insidiatur ovili
 Christuolam, & tali bacchatur ubiq; furore,
 Myſarum ut duodena dein (novus ille profectus
 Cærus Apostolicus fuit) in confinia paſſim
 Sit loca sparsa Cohors, & Divo sorte Sviriberto
 Munus Apostolicum per Westphala contigit arua.

Indè Monasterium, Bilefeldt, propiusq; Visurgim
 Aetatum tendit, quin & se longius efferit
 Angariam versus, Montisque & Marchia in Oras
 Ad Ruram, Populi qui Boructuarij amabant
 Tunc dici, & multus tanti Praeonis ab ore
 In convertendis animabus, scilicet istas
 Per terras, omnem fructus crescebat in horam,
 Vi Miraculorum praecunte sequenteq; Divam.

Cumq; Boructeris bellum contingeret acre
 Saxonibusq; loci propter confinia juris,
 Ad Magnum Austrasiae Regem, dictum antè Pipinum
 Et Sanctam illius, Plectrudem nomine, sponsam
 Venit Agrippinam, in dicta jam scilicet urbe
 Obtinuitque locum vir sanctus; ab auspice caelo
 Hic ope praedicta Plectrudis condere coepit
 In WERDA Templum, vicinis hacce salutem
 Ut Terris Patriusq; novâ plantaret in Ara.

Quod factum, ex eius potis es deducere vita
 Historiâ: demùm perfecto munere, multis
 Lucratâ animis, Terrisq; affinis, omni
 Cum Populo ad vera Fidei Myſteria ductis,
 Aetatis nonus dum (a) sexagesimus annus.

ARCHIDIOECESIS COLON.

Curreret, in sancta Vir sanctus pace quiescens,
Transscripsit coelis Animam, cineresque Sepulchro.

Hinc portentosam propter Miracula mortem
Quae comitata deum, & plurima signa, probata
In summa vita rebus Pietate gerendis,
A multis hodie colitur, veneratur, & illa
Eximius Tutor, caniturq; Patronus in Vrbe.

Magnus Dux verò, celebrisq; Monarcha Pipinus
Subsidio Divi postquam meritisq; Syviberti
Hanc juxtà WERDAM, bino de Marte trium-
phans,

Cum Boructuarijs (a) stravisset Saxonas, Vrbi
Robustis muris firmam superaddidit Arcem,
Quae (cùm succrevit gemino huic Vrbecula fulero)
Sub Barbarossa Friderici Caesaris avum
KAYSERSVVERDA fuit, seu CAESARIS-IN-
SULA dicta.

Audit antè diu divini WERDA Syviberti.

Hunc Canonizavit WERDAE Leo Tertius, illud
Festum exornavit Caroli praesentia Magni,
In magno numero Populi spectante cateruâ. (b)

Post Theodoricus Moersa Comes, Vbius idem
Archipater, Thoma festivâ luce, (c) Gerardo
A Comite è Clivia, cognatâ stirpe Nepote,
Kaysersvverdanium pro centum millibus Auri
Florenis, Castrumq; simul Vedigal, & Urbem
Emit, & assivit, sic ut vi, jamq; vigore

De-

[a] An 749 [b] 803, [c] 1431.

[a] An. 14

STATUS IV. 65

Desuper erecti Tractatus, atq; probati
 Consensus, etiam votis (a) concordibus, olim
 Archipatre, & Statibus Patria ad sacra fœdera du-
 ctis,

Tempore ab hoc Castrum, vectigal & INSULA certò
 Vbiacæ semper remaneret & usque, statutum est,
 Archidicepsi: Comes hinc Clivensis in omne
 Sponte resignavit jus Urbis & Arcis, utrimque
 Pro se, proque suis post-successoribus, inq;
 Perpetuum robur, validis super astra columnis
 Armatum Castrum, simul & compagibus urbem
 Rhenanum iuxta Flumen, percommoda propter
 Strata Situs firmis circumdedit undique vallis,
 Inq; reale dein (ut adhuc) Munimen abivit.

Hac adeò fortis lustratur Turris in Arce,
 Ut nec Tormento possit quassari er ullo,
 Ignicrepove globo, Balista, ullove Molari.
 Quin ita provisæ est rebus sub quemlibet usum
 Arx, hosti ut terror sit & Vrbs jam terror Eidem.

Nitro-pulveream tetigerunt fulmina Turrim
 Nuper in Arce, cui damnum sat (b) grande tulerunt
 At citrà vulnus Muniminis huius & Vrbs.

Hac exempta olim per Vectigalia Rheni
 INSULA, & Indultis aliis donata: sed inter
 Hac, primum est, nulli quod concedatur adire
 Ex Gelris Regimen, Clivis, Montensibus ullum:
 Hoc Patriota autem soli servatur Honori,
 Inque Dicepsi natis, patriæque Ministris.

XIV.

[a] An. 1463. [b] 1656.5. Iulii.

XIV.

ZONTINA.

VRBS ZONTINA Vbia, complexa Feloniun,
& Arcem,
Archidioecesi substat, quam verberat infra
Rhenus Agrippinam: huc, quondam Vectigal ad
Vrbem

Nubiacam positum, Rhenana propter aquai
Defluxum, cessit: Damu nominis Etymon hujus
A Sunicis quidam: quos postea legimus Hunnos:
Quo Sundoiffetiam dici vult nomine: verum
Hac contra Tacitumpugnat Sententia, claris
Qui probat in scriptis Vbros, aliasve Colonas,
Vsq; Betavv à Coblentz, vicino in littore Rheni,
Hanc defensuros, adversus Teutonas, Vndam,
E regione sitos, hinc indè fuisse locatos.

Hoc etiam multò minùs est fas credere, in hisce
Partibus ad Rhenum Sunicos vixisse, vocatos
Post Hunnos: verè hec fundatur opinio grandi
Erroris fulcro; nam lectum est sapius, Hunnos
Vndecies sanctam cum mille Sodalibus, inter
Virgineos de jure Choros, & Martyras, antè
Agrippinensem circumvallantibus urbem
Vrsulam inhumanà mactasse tyrannide, neue
Hoc ullo in textu posse, aut potuisse probari,

Qui

St
Oligendans ha
perere Hunnos
anti infirmam
in loca delatos, et
Qualiter atq; Gerh
Dix Maximianu
Monemà cum Ma
Carem Alexan
Tromavit, vni
Superium, at de
Christicolim, qu
Supplicia aquila
Timentis, idem
Nunc ut pro
sum
Lobanus nome
antiquis verò F
LONTINA in
antiquis firmam
Sigidus (a) p
Tunc Agrippin
Archipater
Spons: Teloni
Estruxit Turri
Hunc Circa
Ad Rheni ripa
Tomas, & bi
(a) Ap. a

STATUS IV. 66

Qui quondam hac, ævum prodire sub Attila, in oras
 Quiverit Hunnorum malefana propago: sed illi
 Sunt informandi, dictos hac taliter Hunnos
 In loca delatos, ad Rhenum nuper Alauni

Qualiter atq; Gothi, Gens Hunnis proxima, quorum
 Dux Maximinus erat, qui pœnè Vicelia in urbe,
 Mammaâ cum Matre fidem Christi ore professa
 Casarem Alexandrum per vim fraudesq; dolosq;
 Truncavit, nisiq; suo substernere juri
 Imperium, at demùm multorum sanguine fuso
 Christicolam, quos ipse neci dedit, horrida mortis
 Supplicia Aquilæ dignis gravioribus usq;
 Tormentis, idem sensitq; hausitq; Tyrannus.

Nunc ut propositum tangamus, & Urbis ad ip-
 sum

Labamur nomen, ZONS dici vult quasi Zu-ONS,
 antiquis verò Friedstrom, reperitur in actis,
 ZONTINA in Latio sermone: hinc addidit Archi-
 Antistes firmam Dux Westerburgicus Arcem
 Siffridus (a) propter causati fulmina belli
 Tunc Agrippinam quæ detorquebat in Urbem.

Archipater de Sarverda Fridericus, ibidem
 Sponte Telonicam, Petri de nomine quondam,
 Extruxit Turrin, ZONTINA robur in urbe.

Hujus Circuitus Situs huc illucq; vadofas
 Ad Rheni ripas, viridantibus ordine Pratis
 Vernat, & hinc contrâ Rus, nobile turget opimâ

(a) Ao. a 129e,

ARCHIDIOECESIS COLON.

Fertilitate solum, planoq; sub aquore Tellus.

Hos Satrapatus agros: olim Comitatus, amabat
 Hullekradt dici: vicinis tangit arctis,
 Henricus quem de Vurnburgo (a) Praesul, ad amplas
 Nummorum expensas, Argenti pondus & Auri,
 A Theodoberto, praecleara stirpe, Lovone
 E Comitum Clivia possessum, rursus avito
 Archidioecesis iuri emit, & usq; redemit,
 Quin & in Vbiaca convexis moenibus Arcem
 Praesidium Ecclesiae, Robur, Munimen, Asylon,
 Tutelamq; vehi summa in fastigia, crassis
 Turribus, & Fossis curavit utrimq; coire.

Iam sub praedicto Satrapatu, Martia quondam
 Qua via Romulidum, Woringa (aliasve Buruncum
 Oppidulum) taliq; loco jacet, Ara Tonantis,
 Divorumq; Aedes quo nunc exstructa videtur,
 Romaniq; olim Castrum stetit agminis, Horneck
 Nomine, nec multis abiere Decembribus anni,
 Cum Romanorum monumenta antiqua reperta
 Hocce loco, raras populo monstrantia formas.

Non procul inde, tamen fors parvam impenderis
 horam,

Iucundo in Luco jacet Abbatia celebris
 Norbertinorum, Knechtsteden, Episcopus Hugo
 De Sponheim, jam jam morti quam proximus, ipsis
 Fundavit Divis, alias monialia plura
 Claustra, velut Langvade & Eppinekhofen ad Esfz;

Pre-

[a] An. 1323. 30. Ian,

67

STATUS IV.

*Prætereunda mihi non est Processio, magno
Qua numero Populi in Nivenheim, sacra quotannis
Vota Deo solvens, in Salvatoris honorem
Tendit, & hinc quivis haurit captatq; salubrem
Corporis atq; animi sanâ virtute Medelam.*

*Hûic Sacrapia etiam venit Patrimonium, avita
Præsulis Eximij, Conradi, Illustris ad Aram
Hochstadiumq; suo Comitibus Residentia jure:*

*Hinc penes Hulckradium Vicus, quem dicimus
Hæsten,*

*Hochsteden quondam, superest, quo Præsule junctus
Holzensis Comitatus, uti quoque plurima Sedes
Tam Comitivarum, Ditionum, quam Regionum
Metropolitanas Vbiorum cecit ad Aras.*

*Ius Zontinensis servat pro tempore Consul
Graminis & Frondis: Friderico à Præsule nuper
Roboris eductum valido munimine Castrum,
Exhibet Archivum Zontinense, antè fuisse
Delubrum, Templive Domum, quin jugera circum
Inde jacent Templi, Templaria nomine dicta,
Tempellandi alias: Hassorum Marte furente
Cum delecta globis rudera, evulsaq; columna
Sunt restaurata, dicti fundamenta Templi,
Adstructiq; Chori certis patuere figuris.*

*Laude coronatur Zontina, Exercitus agrum
Hassorum hunc, quandò vastabat milite (a) Castris
Novesij educto, binis crudeliter urbem*

Ten-

[a] An, 1646.

ARCHIDIOECESIS COLON.

Tentabat vicibus, Ravenhaubteq; furentibus armis
 Destitit haud quaquam; verùm Goltsteinus illic.
 Commendans ausis violentis restitit, Arcem
 Atq; Urbem servans pro Numine, Casare, Divi,
 Cacos pugnantes Hassos sub nocte salutat
 Taliter, ante diem, ut caeca confusio noctis
 Inde fugam, hinc abitum nocturno suaserit Hosti.

Ast vice post aliã, Melandri adventus eandem
 Obsidionali clausura cinctamq; Phalange
 Urbem dissolvit, libertatemq; redemit.

Binos post annos ZONTINA hec pectora Martia
 Ulterius sensit, dolor, eheu! (a) Castra propinqua
 Hassorum rursus quando Lamboius agro
 Grevenbrochiaso temerè est aggressus in armis.

Primitus in Cattos quamquam felicia signa,
 Atq; trophaea tulit, tamen his Fortuna noverca
 Consilia ordiri desperabunda coëgit.

Cumq; recisa esset via, & intusclusa potestas
 Erstam t: anstri clausam, victoria cessit
 Non sine clade tamen, penes Hostes, fausta repente.

ZONSLIA murus erat casu hocce, resumere vi-
 res

Lamboio permisit, abhinc non tempore longo
 Offensive adit Cattos, Padebornia Castra
 Invadens, urbemq; illam pro Praefule servans:
 Progressus vetitus: Pax alma recondidit Enses.

XV.

LYNNA.

Inter Rurales unam sustollimus Vrbes
 Archidicecesis LYNNAM, cui firma jugatur
 Arx, Satrapave Domus, quò se bis terveper Annum,
 Sapius aut etiam, gestans pro tempore fasces
 Archipater Cervos, consecraturus & Apros
 Debebit, & Lucos passim venando peragrat.

Hac, etenim Inferior qua collustratur ad Eurum
 Parte, Dicecesis, lignorum fertile circum-
 Quaq; Nemus frondet, multaq; sub arbore densi
 Visuntur Saltus, Majorum Lustra Ferarum,
 Ingenti hac numero qua per Dumeta vagantur,
 In Venatoris prona venabula cursu.

A Rheno binis ferme quadrantibus hora
 Vrdingaq; jacet, propè quam stat cernere Claustrum
 Virgineum: Mebr Nomen huic: Residentia quondam
 Illustris Comitissis, & Comitatus ibidem.

Nunc post Hilgundis Superis adscripta, per ejus
 Gnata Hadevvgis: ibi Sacra que Prima Palastra
 Abbatissa fuit: Consensum, unumq; Sororis
 Votum Elisabetha, Comitisse à Randerath atq;
 Lidbergâ, Divam, rerum Patrona Sacrarum,
 Pramonstratenfis fundavit in ordinis Ædema.

Praesul

ARCHIDIOECESIS COLON.

Prasul Reinoldus de Dasselē addidit illam
 Archidiecepsi: verūm urbs à Prasule LYNNA
 Henrico Vrburgensi civilibus aucta est
 Iuribus, & multis dotata Favoribus (a) illa
 Cum Reesa, Rheni, quae nunc Clivensis, ad Vndam
 Permutata fuit. Dicte quae subjacet Vrbi,
 Non modò praevalidis Arx in fastigia muris,
 Obductisq; vado Fossis, at quaq; rotundâ
 Amplâ, robustâ, & forti circumdata Turri est,
 Quae Furnis, Puccisq;, Molis, aliisq; sub ima
 Quaeis opus illati fuerit discrimina belli:
 Rebus, & adjunctis provisa sat, atq; repleta.

In propriis olim Clivia Comes Vrbe Iohannes
 Hac utebatur LYNNÂ Possessor, (b) & Haeres,
 Cuius post mortem Vidua, pro tempore vite,
 Iuribus appropriis LYNNÂ assignata Mathildi est.
 Invida huic autem Patru Successio Adolphi
 A Latere è Clivia Comitibus, Vidua ipsa suomet
 Arbitrio Satrapam Stephanum de Dunen honesto
 Officio removeret, quod participare negaret
 Fraudis in astu, ergo Henricum de Strunckede fecit
 Praefectum Officii, cum quo convenit, ut ipse
 Affereret LYNNAM simul Orsoviâmq; probatum
 In pignus cessisse sibi, pro millibus octo-
 Ginta, ex antiquis Schildorum, nomine tali
 Vt simulando sibi binas afficeret Vrbes.

Quod sic Henricus de Strunckede fecit, & orta
 Hinc

(a) An. 1330. (b) 1370.

NO. STATUS IV.

Hinc Patria gravis est, inter, *lis magna, Dynastias.*

Et quia communes tractus quacunque Viarum
 Infestabantur spoliis, crebrisq; rapinis,
 Archipater Sarvverdensis Fridericus inivit
 iam cum praetacto Henrico de Strunckede firma
 Foedera Tractatus, ut Castrum Prasuli & Urbem
 Agrippinatum pro certa ex aere Moneta
 Cesserit: ast demum post multos inde tumultus,
 Cum Comite est ictum Clivenfi foedus Adolpho,
 Ut Fridericus ei pro summa solueret ante
 Septuaginta Aure Florenum millia, tandem
 Ut propria Vbiace stabilisq; Vrbis LYNNA maneret
 Archidicepsi, Reesa, Aspellumq; vicissim
 In dictum hunc Comitem transportarentur, ut a-
 ctum est,
 Et sic LYNNA Patri Patria pro tempore paret.

XVI.

V R D I N G A.

Proxima Rhenanis VRDINGA Vrbis jungitur
 undis,

Inferioris ubi tractum gremiumq; subintrat
 Archidicepsi, plano superinsita fundo,
 Frugiferosq; solo, quod pingues nutrit aristas.

Hoc in complexu, sub Christi iociter annum

Post

ARCHIDIOECESIS COLON.

Post sexaginta, denum: cum maxima totum
Seditio Imperium Romanum, Urbesq; teneret,
Exortos propter conjunctis Casaras armis;
Discordes etiam motus, belliq; tumultus
Surgebant juxta vicini Flumina Rheni,
Claudius nota densum Civilis ut agmen
Gente coegisset Bavariam, multumq; propinquas
Turbarum, multumq; mali vexisset in oras:

Romana altitum Praeses Ductorq; cohortis
Ordinatus Flaccus contra sua signa movebat,
Quo Dux ille loco Castrum sibi forte locarat,
De cujus Munimenti cognomine, juxta
Multorum mentem, quorum sententia nobis
Perplacet; Ordo quasi hac vult Vrbs VRDINGA
vocari

Aut Castrum Ordionij, quamvis ut plurimum Vrbi
VRDINGÆ Scriptor grecum subscribere nomen
Gestiat ὄργυρον qua vox Magazina vocatur,
Esse domus, sicq; VRDINGÆ de nomine mens est:

Vicinis alias in partibus, obvia proni
Littora trans Rheni, sita gens, populiq; coevi
Plurima Romanis movere incommoda, longas
Difficilesq; acies, & maxima praelia belli.

Hujus precipuum Roburg; potentia, visq;
Gentis ad VRDINGAM, Duisbergæ: Regia Sedes
Quæ tunc Francorum fuerat: conjuncta vigebant;
Hicq; simul suso Socialibus agmine nervis
Precipuum Romanorum Munimen ab imo

Asch-

Aschburgum fundo sic destruxere, lapisul;
 Vt nihil hoc aro, capitis, caudave superfit,
 Hoc solum excepto, quod in istis finibus, altam
 Subter tellurem, quondam Gentilibus usa
 Diversis dispersa locis Nummismata sese.
 Atq; Characterum species, & Grammata vastis
 Prodiderint Saxis incisa, ad Flumina Rheni,
 Et juxta vicum, qui dicitur Emmerig, intra
 Moersensem Comitatum Aschburgo, Vrbiq; propin-
 quum

VRDINGÆ, in tanto tam pauca invenimus Agro,
 Tunc alia ex aliis excursibus Hostis, in amplis
 Munimenta locis, grandes perpeffa ruinas
 Perpaucas tenuere Domos, qua condolet inter
 Calo, Calenhausen vulgò, simul atq; Vetera,
 Quò post Cœnobium, Vorstenberg nomine, struo
 Etum.

Romani verd summum subidre cruenti
 Hostis onus, rabidi damnum irreparabile Martis,
 Vrbs Princeps Horum Traiana Colonia quandò
 Francorum subiit motus, equataq; fundo est.

Hac sita post Xanthos Vrbs iustrabatur, in ip-
 so

Tramue, quo Xanthis Zonsbeckam tenditur, illa
 Divi Bernardi qua nunc spectare sacellum
 Parte licet, solum tam grandi ex urbe superstes,

Crudeles adeò strages fecere, sub illa
 Mù atate locis, gentiles, martia, Francis

ARCHIDIOECESIS COLON.

Pectora, tam nocui vomuere tonitrua belli.

Iam velut VADINGÆ Munimina proxima, &
infra

Romulidum, Rbeni trans murmura fusa deorsum,
Tam misere prostrata jacent, sic ante profata
Haud minus atroci Martia Castella furore
Demolita gemunt, ut Gelb, Gelduba vetustis,
Qua nunc pauca ades fumant, pauciq; camini;

Hujus voce loci, Populos hinc inde scentes
Geldubas olim dixere, locusq; citatus
Tangitur à Plinio; Galbabis Sulpitius oris
Rhenanos conservando sudavit, & omne
Impiger in studium circum adificare propinqua
Castra locis, magno hinc Galba de Casare venit
Gelba, jacent antiqua etiam fundamina ibidem.

Creditur à multis quod sit nova Tracia Erat
hænde!

Iam quamvis Ericetum extet, tamen usq; leguntur
Existis Gelbis, quidam quod nempe Monarchis
E Romanorum, Casar curavit opimum
Inde sibi fructum, Siferis sub nomine, Romam
Transferri, cujus Tellus ea prodiga fœtus.

Hæc Geldubarum genti (a) Mystera Sacra
Divus Syvibertus fidei suggestit, in urbe
Verdensi residens, aut Casaria - Insula; ab e-
jus

Cœlica Evangelij captabant Presulis ore

[a] An. 705.

STATVS IV.

Dogmata, diuinis mentem informantia rebus,
 Presbyteros his ille dedit Missag³, Ministros
 Preposuit, Pracoq³ fuit, delubra profanis
 In quibus Idolis, funestos Thuris odores
 Et Sacra falsa dabant, Diuūm convertit in Aras,
 Sancivitq³ piis sacro de more statutis,
 Et dictam primus perduxit ad inclita gentem
 Castra Dei, verumq³, dedit cognoscere lumen
 Salvifica si, quā celsus aditur olympus.

De reliquo Henricus (a) Præsul Virnburgic³,
 vrbis

VRD'NGÆ fossas, Muros, Tutoresq³, simulq³
 Cum Claustris Portas, Civilia iuraq³, nomen
 Vrbis ut inferret, subiecit, & addidit: ante
 Absuit à Rheno passus Vrbis illa trecentos
 Ultra, quod spatium Rheni de vectior unda,
 Alluviumq³ ferè dictam delambit ad vrbes.

[a] An. 1330.

XVII.

REENSA.

Hinc ultra Coblentz, Rhenana ad Flumina;
 REENSA,
 Archidicepsis quamvis à Corpore paulum

Distes

ARCHIDIOECESIS COLON.

Distet, ad Vbiacam tamen ipso jure refertur
 Archidioecesis, sed adhuc sub Pignore vivit
 Hassorum: Urbis eadem muris & turribus aucta
 Adjacet apricis Bacchiq³ feracibus Arvis,
 E quibus Albellum, sat vinum forte quotannis
 Provenit, & quanquam Vulgo in proverbium abivit,
 Vinum REENSENSE haud decus est, neque gloria
 mensa:

Utamen hoc gustatur odore, colore, sapore.

Hac Divi quondam fuit Urbs ex are Paterno
 Praesulis Austrasi Cuniberti propria, Rhenum
 Qui juxta Fluvium hunc, & jus quod habebat, ibi-
 dem

REENSEQUE & Zeltinga, Rattichij³, Mosellam,
 Omnibus adiunctis Vbiam transfudit in Aram.

Hic aded insignis claret Prospectus, ut uno
 Intuitu, in quatuor Castella, & quatuor Urbes,
 Inq³ Dynastiarum Ditiones quatuor inde
 Lustrari detur: REENSAM, quam vendicat Archi-
 Praesul Agrippinas, Stoltzenvestam atq³ Capellam
 Annexam Treviris, & cis vaga littora Rheni
 Overlahnsteinam, Lahneckamq³ insuper Arcem
 Iure Moguntinam; Braubach Castrumq³ vicissim
 Marxpurgum, & Princeps hoc Darmstadiensis ad-
 optat.

Hanc supra REENSAM multoq³ propinquis
 Urbem,

Ad Rhenum Structura vetus, collapsaq³ prorsum

Est

STA
 Hic sub mure, cu
 Venceslau in hac
 partem, propter deli
 lomatum Imperium
 Confus Procerum, Re
 1071. h. bis duo C. ex

MECKE

Nostri exurgit
 Forensi
 Capitolium, nuper
 bem,
 urbis urbanis, all
 Archidicesse reliqu
 Libertate valet, gen
 Vbi hac in plan
 Tandis utrumq³, a
 tyrum vernat,
 Urbis partem, pa
 Geminibus nechtis
 Hic in Marmore
 A turritum popu

[3] An. 1636.

72
STATUS IV.

Est sita sub nucibus, qua Regia Sella vocatur:
Wenceslaus in hac Caesar, quem diximus olim
Ignavum, propter delicta patrata, quibusq;
Romanum Imperium destruxit & are gravavit,
Consilio Procerum, Regno detruditur & sic
Post M. bis duo C. exauctoratur ibidem.

XVIII.

MECKENHEIMIVM.

IN nostra exurgit, MECKENHEIM, metra
Forense
Oppidulum, nuper (a) quod adhuc transivit in Vr-
bem,

Iuribus urbanis, aliisq; Favoribus auctum,
Archidicæcesis reliquis ex Urbibus, equâ
Libertate valet, geminog; positur honore.

Vrbs hæc in plano lustratur condita campo
Fœcundis utrimq; agris, pratissq; rotundum
In gyrum vernat, vicinam hinc montibus addit
Eistiacis partem, partemq; Aralibus indit
Culminibus necit, binis innixa columnis.

Hic in Marmoreo ducto sublimè sepulchro,
A varij circum populi præeunte caservâ

[a] An. 1636,

ARCHID. COL. STAT. IV.

In Pastoralis Divorum rite frequenter
Ecclesiâ Sacri cineres, atq; ossa coluntur
Wendelinorum. Fernandi tempore Magni
Præfulis, hac Vrbs ad Patriæ Comitibus scripta est.

Sanctus de Sonnenberg Archiepiscopus ANNO
Diva à Richezâ MECKENHEIM cepit, & illa
Tam celebris Matrôna fuit Regina Poloniæ
Illius postquam Meieceslaus abisset.

E vivis Coniux, quam plurima munera præter,
Quæ pro structura dedit ac fundamine Templi
Collegiivæ, Gradus Mariæ quod Virginis, alto
Agrippinensi Titulo dignamur in urbe,
Archidiecepsi junxit, jam cernimus Urbem.

Hinc in prææcto tumulata Richeza quiescit.
Collegij Templo, quâ demonstrantur ad huc dum,
In Mausoleo defuncta Cadavera talis.
Matrôna, tante Regina, Authoris & huius
Ecclesiæ, de qua Benefactrice atq; Patronâ
Imperij Pomum MECKENHEIM gestat in Armis.

ARCH
COL
P
WEST
WEST
Et comprehendatur
Circulus Imperij,
Sicut in Ordinibus
Religiosis etiam per
Præceptione surgit,
Titulus est Terrarum
Vnde est finis, Me
Cant. Cantar. accipi

ARCHIDIOECESIS
 COLONIENSIS
 PARS
 WESTPHALICA.

WESTPHALIAE quamvis vno sub No-
 mine, Totum

Hoc comprehendatur, quo septimus ordine constat
 Circulus Imperij, cujus Divisio trinis
 Sistit in Ordinibus, quae Particularis ubiq³ est.
 Relligiosi etenim praecunt, quibus Primus, & Alter
 Principibus surgit, verum Imperialibus Ordo
 Urbibus est Ternus: Padebornus Episcopus antecit,
 Ultrajeclinus, Mimigardenvordt, Eburonus,
 Cum Cameracensi hinc Osnabrugensis, & inde

Min-

PARS WESTPHALICA.

Mindensis cum Ferdensi de jure sequuntur:
Prelati, Werda, Stabuleti, Corneli ad Indam
Nempè Monasterij, Echternaci, Corbiaciq̃,
Abbatissa, Heruord simul Essenisq̃, coruscant.

Altra Ducum, Comitumq̃ subit Pars, sacula
servans,

Quà Iulia, Montis, Clivia, Marchaq̃ supremus
Est Princeps, Comes Embdanus, Luceburgius, at-
que

His Orientalis Frisius, Dileburgicus altus,
Manderscheidt, Virnburg, VViedt, Sayn, Ridtber-
gius, illis

Brunckhorst, Benthemius, Tecklenburgensis, &
Hoius,

Oldenburg, Steinfurt, Reckum, Pirmundius, Ar-
burgh

Culenburgh, Diepholt, Schaumberg, Spielbergius,
Hornus,

Queis Domini in Semerauf, VVinnenberg, Lippius
astant.

Tertia jam sequitur Pars Imperialis, & Vrbes
Continet: ex illis prima Agrippina, subintrat
Postea Aquigranum, Camerich, Dortmundia,
Soistum,

Hec loca Westphalia sunt appropriata potenti
Circulo, & hinc vnum cessere in Corpus ab Anno
Mille & Quingeno. Salva est sua Sessio cuiq̃, &
Matriçula Imperij Romani adscripta leguntur.

Dumq̃

ARCHIDIOECESIS COLON.

Dumq̄ graves cause, Momenta & Pondra Re-
gum

Pertractanda cadunt simul, Imperialibus adsunt
Aptè dispositi Conventibus Ordine, sedem
Quisq̄ suam scandit, dat vota, & jura tucetur,
Sive is mundanus, sive Ecclesiasticus intret.

Nil Tamen huc faciunt tot prævia, namq̄ Du-
carus

Westphalia, strecta tenes vestigia, quondam
Saxonia Ducibus proprius, bellante Leone
Imperij adversus Regnum de jure rebeli;
Barbarossa exim Fridericus Caesar, Eundem
Imperij Consensu: Vbio pro Prasule cecit,
Pro quinquaginta marcarum millibus, illam
Electo summam soluit Philippus ab Heinsberg,
Archidicæsis de quo transivit ad Aram,
Perpetuè nomenq̄ tenet, Successor & ejus
Westphalia, Angaria Princeps, ut diximus antè.

Hic binas Arensbergum, Angariamq̄, Duca-
tus

In gremio servat Comitivas, itq̄ jugosas
Ardens in Rupes, pollet Venatibus omnis
Aprorum generis diversarumq̄ Ferarum,
Et Salis, & Ferri, Plumbiq̄ Aërisq̄ fodinis.

Sex nutrit Rivos; Ruram, Mœnumq̄, Lenum-
que

Alnam, & Dymellam, quæ non procul inde Visur-
gim

PARS WESTPHALICA.

Influit: aquor agros ubi planum sustinet, omni
Fertilitate graves, & frugum munere opimos,
Hoc Arensburgum super Angariamq³, Ducatu
Sunt haec comprehensa, quas subdere proderit. Vr-
bes.

VVerla preit, celebrem quam fertile pradicat
Arvum,

Et loca foeta salis, multoq³ coluntur honore,
Illic Nobilium antiquissima stemmata Sultzrūm,
Queis Regni Reges, queis Imperiūq³ Monarcha
Multa Indulta ultro, multoq³ dedere Favores.

Arensbergum sequitur: recto de nomine dictum
Adlersberg alias: Residentia Principis, illi
Electoralis, jucundo in vertice Montis.

Ad Ruram, magnum desert Encomion Vrbⁱ.

Insuper hoc ipso surgunt haec Oppida Tractu:
Neim, Balve, Plettenberg, Afflen, Meschede, Bri-
lon,

Attendorn, Ruden, Statherg, Drolshagen, &
Olpe,

Oldendorpf, Menden, Volckmar, cum Geseke, &
Hersberg,

Schmallenberg, Fredeberg, Medebacum, & VVofte,
Niehausq³,

Hallenberg, Ostenberg, Kaldenahr: Oppida sunt.

Hac Padebornensi Regio Titanis ab ortu

Rate Diacepsi, VValdecensiq³ propinqua

Est Comitiva, Hassi verò tanguntur ad Austrum,

Et.

75

ARCHIDIOECESIS COLON.

Est Westervaldense Nemus, stat Marchia, stansque

Proximi ad Occasum Montes, septemq; Triones
Antè, Monasterium Comitivaq; Lippia surgit.

Verùm Westphalia, Patriotarumq; vicissim
Quae sit Proprietas, hoc è Proverbio habeto.

Hospitium vile, grob Brodt / dun Bier / lange
Weyle

Sunt in Westphalia, si non vis credere, loep da.

Hac tamen innumera ex aliis Regione Caterva
Atque greges Oxium terris abiguntur, & huius
Qualescunq; modi Pecudes, nutritier audis:

Et quia Cælum illic, multoq; salubrior aura est,
Hinc nihil ad Pecorum pastumq; alimentaq; di esse.

Credimus, imdetiam complexio fortior illic
Natura est Homini; quare graviora laboram

Ferre iuga assuevit, Mercaturamq; bonaq;
Gnavius exercet, disciq; impigrius artes

Ex omni populo laus V Westphala sufficit, ampla est.

Hùc Caesar primùm Carolus de nomine Mag-
nus,

Induxit terra caelestia dogmata, Sacram
Christi nempe Fidem; verùm, Gens illa, profundè

Idolis immersa nimis, cùm prorsus avaro
Difficiliq; iugo flectiq; trahiq; nequiret,

Plurima Mancipii Vernisq; gravamina, dicta
In Patria sunt scripta, Fidem quod inire negarent.

VESTA-

VESTA
RECKLINGHVSANA.

RECKLINGHUSA licet Rhenana à Corpore
pauillum
Archidiecefis stet, VVestphalię Ducatu,
Hanc tamen Vbiaca Telluris Circulus ambit
Archipatriſq; tenet ſacra Iuridictia, Binis
Vrbibus in Binum Munimen tranſit, & inter
Hac duo, Suprema jam RECKLINGHUSA, ſed
Ima

Vrbs Dorſtena tenet VESTÆ memorabile Nomen,
Aſt Hornenburzum primas fert, nobile Caſtrum.
Hac Embiscaria, Lupiaq; incluſa videtur
Terra Toparchalis, frugum Pecorumq; benigna
Mater, alumna, Parens, ac ſæcundiſſima Nutrix.

Imbſara Marchenſi in Comitatu exordia du-
cit

Apelterbeckam iuxta, propiuſq; Tremonam,
Trans RECKLINGHUSAM fluit, Orſoviaq; pro-
pinqvo

Rurordaę vado, Rhenana illabitur unda.

At Padebornenſis Lupiam dat currere primo
Fonte Diæceſis, Montana Cacumina ſubter

Romanis

ARCHIDIOECESIS COLON.

Romanis Teutonbergensis Saltus, at olim
 Dicta, penes Vicum Lipspringam, Lippia origo
 Cui nomen tribuit, per Sennamq; inde susurrat,
 Post Padebornensem Residentis Principis Arcem
 Neuvhausam, donec Padula iurgatur & Alma,
 Hincq; Monasterium trans, Angariaq; Ducatum,
 Lipstadium ire parat, Lunamq; Hammumq; latuf-
 que

RECKLINGHUSANI tangit Muniminis unum,
 Dorstenam prater: qua Pontem Vrbs dicta viamq;
 Obtinet: & tendit Rhenanum in Flumen, ad imani
 Viceliam. Verum rursum ut properemus ad Urbem
 RECKLINGHUSANAM, Comes hanc Mœrsen-
 sis, & Archi-

Præful Agrippinas Theodoricus, ut olim
 Clivensem contra arma Ducem bellumq; moveret
 Obsessâ Soisto Vrbe, gravi Mavorte, Serenos
 Ad Schavvenburgi Comites pro pignore mille
 Septingentorum quinquagintaq; ligavit
 Quinque Florenorum, quam Salentinus, eandem
 Iſenburgensis Comes Archipaterq; refundens
 Nummorum Summam, sub Pristina jura reduxit
 Archidiœcesis, cui nunc pro tempore servis.

RHENVS

R H E N U S F L U V I U S .

MEntio per dictas huius cum sapius Vrbes
Fluminis occurrat, consultum duximus, orō
tum

Illius, & si quid memorabile venerit, inter
Cetera, sub finem gemino deducere metro.

R H E N U S ad arbitrium V adiam, nomen adēp-
tus

Præcipit à lapsu, rapidoq; gravi impete cursu,
Qui per Teutoniā fortissimus, immò per omnem
Maximus Europam FLUVIUS censeatur, in altis
Rupibus antiqua producit originis usum
Helvetiaq; jugis, Avium qui nomine Montes
Appellantur adhuc; Gothardi Collis ad imam
Radicem. binò Capite, Anterioris habente
Nomen ab hoc Rheni sed Posterioris ab illo:
Et semè in formâ Luna primordiâ cursus
Bodeniū penetrando Vadum tenet, inde deorsum
Teutonis ulterius rectâ perlabitur Arvum,
Conducens secumq; vehens diversa Carinis
Commoda tranandis, & cetera multa fluentia,
Quæ circumcirca Rheni portantur in Equor;
Neccarus hæc inter Mænisq;, Mosellaq; gaudent
Primatu, medium trans Coblent & vsq;, Mosella

Donec

RHE
Donec ad ingressum
proprietatem
Archiducis; res
interacum lapsu.
Per Terra tractu
Nostriq; perenni
Bria Diocesi, R
Alpina Emricam
ad Schemenich
litera. Wala
fluat, atq; Mo
Altra pari Rhen
Tendit in occidentem
hæc, duas rursus
Fons in Hispania
Alter Hyperboræ
Diat Suder-tran
Nomen in Islandia
ing. Betavv fert
Dicit; ante qu
Oceanum, veru
Ventorum mor
ardua arenarum
Etsiisset agru
Per Calenberg
de Sociare Mos
Scheidamum,
Nemini, Ocea
(6) An. 1774.

RHENUS FLUVIUS.

77

Donec ad ingressum, penes Albam nomine Turrim
 Agrippinensem Sinuoso gurgite lambit
 Archidiceesin: recto praterfluit inde
 Antenacum lapsu, Linz, Bonnam, sicq³ supremos
 Per Terra tractus Vbiorum admiratur Urbem,
 Novesiumq³ petens, Werdam, Vrdingamq² per ima
 Arua Diacesis, Rhenoberckamq³ susurrat:
 Ast infra Emricam Clivia per jugera, sese
 Ad Schenckenschantzam binas extendit in Vndas,
 Altera Wala audit, Phœbiq³ cadentis ad oras
 Æstuat, atq³ Mosam, quâ Levvensteina, subintrat,
 Altera pars Rheni servans genitabile nomen,
 Tendit in occiduos, quâ Manali Vrfa, Triones,
 Inq³ duos rursus Fluvios partitur, & horum
 Vnus in Hispanos, Arnheimum, suspicit agros,
 Alter Hyperboreos Aquilonis pronus in axes
 Stat Suder-tranare Lacum, variatq³ propinquum
 Nomen in Isellam, sed qui pralabitur Arnheim,
 Inq³ Betav fertur, verso vult nomine Letca
 Dicier; antè quidem per Leydam fluxit in ipsum
 Oceanum, verùm dùm Sequana (a) propter obortos
 Ventorum motus tempestatumq³ furores
 Ardua arenarum iuga vi sublimius ipsis
 Ejectasset agris, per dictum est flumen adactus
 Per Culenbergam, Schonhoven atq³ Vianden
 Se Sociare Mosa trans Vrbes, Rotterodanum,
 Scheidamum, & Brielam, jactura donec aviti
 Nominis, Oceanum Borealem Teutonis intret:

Talis

(a) AD, 1170.

RHENUS FLUVIUS:

Talis ubi ingressus quondam, propè nomine Pagum,
Cattyvichium in Bâtavo fundo, quâ Sequana spum-
mat,

Consuevit fieri, qui Dunas nomine, Montes
Propter arenosos fuit interclusus, ut antè
Diximus, & soliti dudum fracta Ostia cursus.

Hic antiqua super Monumenta & Rara, vetusta
Romanorum Arcis, Castrum dic esse Britannum,
Fundamenta vides, cujus Muniminis Author
Exstructorq³, fuit Caius Caligula, Casar
Romanus, de quo nuper tellure remota
Dum Rudera extarent, & se fundamina tortis
Objicerent oculis, Phrygio ditissima Saxo
Marmora cujusvis Generis, Nummismata, Rara
Qualibet, antiquis Signorum incisa parergis,
Grammatis, Iconibus, superinscriptisq² figuris,
Sunt miris inventa modis, testantia Priscos.
Hosq² Characteres X. G. I. præfata notârunt
Marmora, sub talisensu, ex Germania utrimq²
Inferiore. Satis jam constat Teutonas inter,
Quos fovet inferior tellus, non Vbia solum
Archidicecesis comprehendi jura, sed inum
Ad Rheni tractum quoq², conregnare, situmq²
Et stabilem servare locum, quia scilicet infra
Hac loca, privatur genuino Nomine Rhenus.

BELLVM.

BELLVM
COLONIENSE,

&

WESTPHALICVM

NOVISSIMVM.

Vix inceptus erat Millesimus circiter Annus ,
Cum sexcenteno denus quater atq; secundus ,
Vbiâ ut egressus Patriâ quaesitor honoris
Castri, qua Rheno conjungitur unda Mosella ,
Ecce supergreditur malefaustus Nuntius, ille
Hostis, ait, Gallus, cum Wimmariensibus Hassis,
Vbiacum subire solum, Wesalia namq;
Transgressum Rheni cessit prabendo carinas,
Inferior miserè torquetur Patria, ferro
Omnia Vastantur, Lambotus casus; & Alter
Nusia, ait, triduo concessa furentibus armis
Gallorum, Hassorum: mox tertius advolat, inquit,
Kempena octiduo, subito expugnataq; Lynna est;
Plena doloris adhuc accedit Epistola Patri,
Perturbatus, ait, Status hic, suadetq; manere

BELLVM

BELLUM COLONIENSE, &c

Tutiùs esse foris, verti quadrata rotundis,
 Religionis enim prætextu bella moventur,
 (Religio haud petitur, Regionis quæritur aurum.)
 Iam Ratio perversa status turpissima pestis
 Occupat Imperium, nullus Status est Rationis,
 Et ruere & spoliare juvat Tubadelius ades
 Nostras, exitioq; ruunt jam prædia nostra,
 Bellonaq; furor, certamina, prælia fervent,
 Iustitia præclusa via est, atroxq; Tyrannis
 Arma Virumq; canit, pressus gemit undiq; civis.

Respirabundus jam quartus Nuntius intrat,
 Hic ait, hostilis prope Lechenig impetus hæret,
 Arx septem hebdomadas violentis restitit armis,
 Lux nova cælo oritur, cum Maxmilianus ab alia
 Metropolis cathedra electus Coadjutor Agrippæ,
 Hinc Bavarus Princeps succursum mittit Eidem,
 Wahll, Hatzfeld Rhenum navali ponte secantes
 Castris Zontinam prope confedere locatis,
 Grevenbrochi hostis compulsus figere Castra est;

Hic percunctatur: nec & hostis ab hoste recedit;
 Donec capturâ jam liber adesse Ioannes
 De Verth percipitur, Castrensis gaudia multum
 Inter Casareos, Boiosq; augentur utrimq;
 Hic subito stratagema parans inimica fatigas
 Arma diu, prædasaq; refert, persæpè repellis
 Hostes, quos statione fugat, portaq; Triumphos;
 Sed Fortuna nimis fallax mutatur ut aura
 Continud, hic Heros tandem stipatus amicis

WESTPH
 In Diebteberg
 Centur vi ca
 Wahllm ac H
 Tritus, & fer
 Nec mora
 Werlanung
 Duna, juga M
 Hija castra m
 Rhein tr ansien
 Germanas par
 lam Mar
 Atrocis istu
 Que impend
 Hic, hinc, r
 Bala Colonia
 Nim procul à
 Paj, Odengh
 Diebstoff, &
 Hic, in ante
 Colla trahit c
 lam præcæ pa
 Pij, adeo, V
 Turbata Stat
 Permenses cer
 Non minus A
 Malina, bel
 Nisquam tu
 Dum perturb
 [a] An. 16

WESTPHALICUM NOVISSIMUM.

In Liedsberg surgit dum stare crepuscula Noctis
Cernitur. ut castris Hostes exire coactos

Wablius ac Harzfeldt Confusos mane sequenti
Viribus, & ferro, nullo ordine, pellere possent.

Nec mora, succedit, Sed bins sede morati,

Werdanungq; solum solo in Certamine linquunt,

Damq; fugâ Miles conversus, in agmine toto

Hostis castra moens celer Vrdingamq; per amnem

Rheni transcendens, & VVestphala colla protervus;

Germanas partes Baden vsq; recedit ad oras;

Iam Marcodurum repetitum Caesaris armis,

At revocis istis; ob mille pericula supra

Quae timuenda: (a) Diœcesis tum præda paratur

Hæsis, hinc rabies, furor, & crudelia passim

Bella Coloniacos insurgunt Marte per agros,

Non procul à Bonnâ ferro, flammâq; petuntur

Pagi, Odinghofen, M Storf cum Lessenig atq;

Deustorf, & Sarrapia simul vastatur inique,

Rusticus ante alios mox contribulatur acerbè,

Colla trahit captiva Cohors innexa capistris,

Iam pietas patefecit iter raptoribus, Eheu!

Vsq; adeo, Vbiacus Princeps, Fernandus in annis

Turbatis Statibus, cum conditione coactis

Per menses certos permisit solvere Nummos.

Non minus Arma strepunt, hostilia quaque, fragosa

Machina, bellandi dolus, insidiæq; parantur;

Nusquam tuta fides, Toto Pax exulat orbe,

Dum perturbatus status hic, bella horrida, bella!

[a] An. 1643.

BELLUM COLONIENSE, &c

Dum pia iura silent, placuit conjungere Nomen
Caesareis castris, sperans post Nubila Phœbum,
Præsenti hinc licuit certamina plura videre,
Inter & esse; supra Schonburg cum monte superbo (a)
Hebdomadis septem Gallorum restitit armis:
Tum mea Religio, tum defensiva cupido,
Baccharach, Hoekst, Freusberg taciturno transeo
versu;

Nam quia propositi non sunt, memorare relinquo:
Centurionis agens munus pro Caesaris usu
Ad Patriam revocor, qua tympana versa rotantur,
Hassus enim Vbiacis nimium dominatur in agris,
Zonstacum Rabenhaube admotis cinxerat armis
Iam Vice Binâ iterum, donec Melander ab alta (b)
Wetravia revocus, Zons obsidione resolvit,
Progredimur supra, Euskirchâ extorquemus ab hoste.

Anni finis erat, capimusq; Hibernia campo,
In verno (c) Regimen Lamboio Cesare ab alto
Westphalia in Circlo, transfertur, bello orientis
Mox Frisias adit, ex causis: diverso namq;
Ars Belli est: verum Konigsmarck sistere fecit
Ad Rhenam Amasii quâ decertatur utrimq;
Post varios Casus, commissaq; prælia multa
Quæ Giseken sentis, quæ Westphala corde retentat,
Præsidium ob Biumam pars consecratur ubivis,
Intir. à expugnat Lamboy V Vindeckq; Nideckq;
Et Marcodurum repetit, Casterq; revincit,

Primum

[a] 1645. [b] 1646. [c] 1647.

WESTPH
Primum adst
Ipsa placuit
Legionatur m
aperuit Nostru
Aljos Castra l
Ipsa fugam L
No docet, pedat
Atq; Equites ter
Zonstacum prop
Estram et anog
Superbia hinc l
Sufficiens nobis
Castellum int
Gaudet qui sp
Eid Lux vix o
Tympana ver
Ordo inimicu
Principid, qui
Cogitur Attra
In campo rur
Verum confu
Desperabat
Cedere dunt
Publica quia
Nostram con
Timentu p
Per medios

[a] An

WESTPHALICUM NOVISSIMUM. 70

Primus adest majus, (a) Breidenbent Visere primo,
 Ignitis placuit Sphaeris, Assaultus & astus
 Sapè novantur in hoc, primus sed Iunius armis
 Apperuit Nostris, Hassorum proxima ad Erffiam
 Adsint Castra licet Grevenbroehiq; Paludes.
 Ergò fugam Lamboy simulans ad littora Rheni
 Nos ducit, pedites navali ponte locari,
 Atq; Equites terrâ cito mandat figere Castra
 Zontinam propius, quod sit: quâ luce sequenti
 Erffiam transgressi, passum superamus ibidem,
 Suppetia hinc Hosti, clauduntur pabula, Victus,
 Sufficiens nobis vectura patebat amicis,
 Consilium intramus paucis simulare diebus,
 Gaudet quisque sibi, quasijam Victoria certa,
 Sed Lux vix oritur, quo Lamboy incedit in hostes;
 Tympana versantur, Tuba sed Taratantara clangit,
 Ordo inimicus Equum ruitur pro parte sinistra
 Principid, qui terga dabat, sed sistere ponte
 Cogitur Attracto, sic concertatur utrimvis
 In campo rursus, sed ab hoc cum sanguine multo,
 Verum confusi post hac consternimur, hostis
 Desperabundus Viros fervore recepat,
 Cernere dum licuit, quod pradas pondere pluri
 Publica quàm libraret Eques: sic vertit in agmen
 Nostrum confusum, displotis undique belli
 Tormentis propriis, quib; ut statione repulsus:
 Per medios Enses, media inter tela relictus

A Sociis

[a] An. 1648.

BELLVM COLONIENSE, &c

A Sociis videor, vitæ vix aura superstes,
Quod me verto, ruit miles cadit undiq; amicus,
Captivi referunt non posse habuisse salutem,
Postridie hinc querit Mater per corpora corpus,
Sed fortuna Comes, me saluat & Eruat unda,
Mille ultra pedites nos Casaris-Insula cepit:
Hinc Lamboy Vindex collectis Viribus Arma
Instaurare jubet, confestim ducere Castra
Novesio haud procul, Holtzemium, statuitq; Pala-
stram,

Pugnatur paucis dubij de more duelli;

Hæstia at auxilio turmas dum mittit Equorum,
Lamboy compulsus celeri pede flectere gressum
Retrò ad Worngam, mox cernitur hostis in agro
Roggendorpiaco, tormenta boantra quassans
Iu Nos, sed diffidentes restare, relinquit;
Ad Godorff suprâ, ac VVeselsng sua Castra lo-
cando,

Supremâ in patriâ hostili de more vagatur,
Indigenas capiens, miseroseq; gravando tributis;
Hac Iuliaci ultra vicinas migrat ad oras,
Et Marcodurum reperit (ub fulmine belli,
Indè propè Vrdingam Rhenanam transiit Vndam,
VVestphaliam peragrans, Padebornam tentat
aerebè,

Nos sequimur taciti, congestis Viribus, omni è
Præsidio, experti quod Equis Superemus Eundem,
Hic Lamboy rursus per devia colles resumens

Scrata

VVESTPH
Strata vialij
Castra inimica
Ha fortuna fat
Sic Vrhem lax
Noße, & ma
Seruare sup
(Vrila Bellon
Perijm ulte
Espenando
Solropus ex
Tranquillan
que,
Nimpe Mon
Verlatu: bell
Nulla salu E
Pax igit
Germana b
Tradit amic
Iam Sueci
Immemores
In sacris Me
Helvetij a c
Calvino in f
Viri restit
Præmia par
Brandenbur
Pax Gallos
Placatum q

VVESTPHALICUM NOVISSIMUM.

Strata viaſq; , retrò media de nocte locata
 Caſtra inimica ruit , pia quà data teſſera Michæl;
 Hic fortuna favens jam Nos ad mœnia ducit ,
 Sic Urbem laxamus , adhuc pugnatur in ipſa
 Nocte , & mane altro , Victores cogimus hoſtem
 Se retirare ſuprà Paderam Delbrugÿ in oras ,
 (Ut pila Bellona eſt , cadit hec , Ciſo ſaltat in altum)
 Pergimus ulterius Viſurgi ad littora caſtris
 Expugnando Hoxter , dumq; ad majora voluntas ,
 Sol novus exoritur , Pacis Deum omne gubernans ,
 Tranquillans animos Procerum , Regumq; , Ducum
 que ,

Nempè Monafterij : Pacis locus omnibus Uni-
 verſalis ; bello turbatam reſtituit Rem .
 Nulla ſalus Bello , ſola eſt Pax optima Rerum ;
 Pax igitur concluſa , Dei de lumine lumen
 Germanas hilarat Mentis : Pax alma perennis
 Tradit amicitia conjunctis ſœdus in orbe ,
 Iam Suecis , Gallis , Cattis cum Caſare Regni ,
 Immemores laſi , quiſq; & ſua lura receptat ,
 In ſacris Medium conſlata gravamina ſolvit ;
 Helvetij accipiunt jam libertatis honorem ,
 Calvino in ſœdus fit Pacis adoptio concors ,
 Flori reſtituit veteri commercia ad Indos ,
 Præmia partitur Suecus , Pomerana reſarcit ,
 Brandenburgiaco , Mecklenburg dempta rependit ,
 Pax Gallos , Suecos plumis aquilaribus ornat ,
 Placatusq; Haſſus ; tandem ceſſatur ab armis :

Tantò

BELLUM COLONIENSE, &

Tanta molis erat Romanam condere Pacem!
Nunc per Germanas fertur Pax publica partes,
Mittitur Horterium Nobis Pax, hostibus aequa,
Et Legatorum mandat in agmine scriptis,
Non inimicitias, nihil exercere cruentè,
Hinc Generalis ait, rauco stridore tubarum
Pugnatum satis est, fusum est sat sanguinis, ite,
Ite domum satis est, Martis Venit Hesperus, ite,
Præsidium sic quisq; suum, vexilla resumit.

Magnatum verò dum consultatur in aula
Quà ratione queant dimitti Martis alumni,
In promptu medium est, Eburonus Episcopus, in se
Ecce rebellantes Legios statuendo per agmen
Parcere subjectis, & debellare superbos, (a)
Vestphalicas turmas Legiam deducit ad Urbem,
Principio arma quidem quanquam sumpsere
furore

In nos, effrenes Legij, tormentaq; crebrè
Figentes, ulterò prorumpentesq; propinquis
In Pagis Fleron, Iupitèq; plebe sequente
Innumerâ, fulmen mucrone & in ore gerente,
(Dulcis inexpertos Ars bellica sæpè fefellit)
Parva tamen Germana manus data taliter arma
Exceptit cum strage, brevi, ut redisse fugaces
Sine visi, jamjam truncato Consule: signum
Consulibus proprium: clavisq; argentea capta est,
Et simul in rapidas fuit acta lupilla favillas.

Promovet

[a] An. 1. 49.

VVESTPH
Promovet
Mittitur, exp
Consulibus Di
Carthagine toll
Pars una str
Officium mor
Nomen, ad an
Hic super sed
Antiquata lo
Burgundi Di
Plurima cor
Flamin e, sub
Nunc, verò da
Prò tractat
len Griniu
Pedulum tr
Dat Veniam
Partepater,
Sors Eburone
Contingit,
Maculatis
Hic, ser
Vnus hanc
Duplex
Qui Ferdina
Nunc, ad
Miles, nunc

[a] An. 14

VWESTPHALICUM NOVISSIMUM

Promoves accessum Spar, Mosâ ast Schrotzuis ultra
 Mittitur, explosis tormentis verberat Urbem,
 Cœnobium Divi Laurenti Sparrus, altum
 Carthusia collem Schroetz concomitanter adintra,
 Parte unâ structas dum flammâs cernimus altum
 Officium mox docta meum pars altera, qua fert
 Nomen, ab antiquo Amer-Cœur, Pons cerdû amari;
 Hisce super sedeo, nec particularia tango,
 Antiquata licet Caroli memorare potentis (a)
 Burgundi Ducis, Vrbs eadem dum diruta planè est;
 Plurima corda etiam tali cum ponte retrusa
 Flumine submersa, hinc pōs nomē adeptus Amercœur:
 Nunc verò dum terror adest, dum flammâ propinqua
 Vrbs tractare cupit, Legatos mittere cœpit,
 Iam Griniu pardon, pacem jam postulat omnis,
 Indultum tridui Princeps concedit eisdem,
 Dat Veniam cunctis, tres excipiendo rebelles,
 Porta patet, Bateria simul, vexilla movemus,
 Sors Eburoneum mihi primò intrare Palatum
 Contingit, sociisq; meis, mea signa volare.
 Maximilianus adest Princeps Huyo ante Decanus
 Electas, Rerumq; gerens moderamina in armis,
 Vbius hunc sequitur Prasul, Princepsq; Leodi,
 Supplicium sumptum paulò ante in Consule bino,
 Qui Ferdinando portas aditumq; negarant.
 Nunc ad propositum Pacis, dimittitur Vrbe
 Miles, nunc hac, nunc illac; remanere cohortes,
 Mandamur

[a] An 1453.

BELL COL. & VVESTPH. NOVISS.

Mandamur nostrum bis sex, sed *Cætera turma*
Quaę loco, atq; inimica suum obtinuere Receßu. (b)
(*Hæc mea Scripta dedit presentia, cernere, adesse*)

Nunc postquam rigidos Pax aurea condidit enses,
Cumq; satisfactum Nummorum pondere grandi
Imperi; validem tria bis centena dalerum
Millia, Casseljs Patria Numerata periclo,
Tunc apud Vbiacos Hassorum Nussia Servis
Evacuata, Monasterio-Coesfeldia, demum
Neyphausa ad Paderam: sicq; exoneratur ab Hasis
Rhenanus Tractus: iam tutus VWestphalus indè est,
Pax ergo Vigeat, Pacem te poscimus omnes,
(*Quod felix faustum, jubet hic requiescere Plato.*)

[b] 1652.

Conclusio ad Lectorem.

EXpurgo mentem, que sit mihi Conscia testis,
Nil ulli in præjudicium confertur honoris,
Præteritis de Actis solum est meminisse suave,
Auctorum veterum doctrinâ hæc scriptio abundat,
Cætera praxis habet, dolor heu! qui sentit unâ:
Sicq; no vi nihil est, sat sunt perspecta, probata:
Ergò legenda, precor possis, versare benigne.

F I N I S.

AVCTO-